

Міністерство освіти і науки України
Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного (Україна)
Амбіс університет (Чеська Республіка)
Запорізький національний університет (Україна)
Словацький технологічний університет в Братиславі (Словацька Республіка)
Вінницький національний аграрний університет (Україна)
Державний університет «Житомирська політехніка» (Україна)
Державний податковий університет (Україна)
Західноукраїнський національний університет (Україна)
Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (Україна)

***СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЦИФРОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ
В СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО,
РЕАЛЬНОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ***

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції

19 червня 2026 року

Запоріжжя
2026

Ministry of Education and Science of Ukraine
Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University (Ukraine)
Ambis University (Czech Republic)
Zaporizhzhia National University (Ukraine)
Slovak University of Technology in Bratislava (Slovak Republic)
Vinnytsia National Agrarian University (Ukraine)
State University «Zhytomyr Polytechnic» (Ukraine)
State Tax University (Ukraine)
West Ukrainian National University (Ukraine)
Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics (Ukraine)

***STRATEGIC PRIORITIES OF DIGITAL FINANCIAL INCLUSION IN
THE SYSTEM OF ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF
THE PUBLIC, REAL AND FINANCIAL SECTORS OF THE ECONOMY***

*Collection of materials of the III International Scientific and Practical
Conference*

June 19, 2026

Zaporizhzhia, Ukraine
2026

Стратегічні пріоритети цифрової фінансової інклюзії в системі забезпечення сталого розвитку публічного, реального та фінансового секторів економіки: збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції (19 червня 2026 р., Запоріжжя) / ТДАТУ; відп. за вип. Н. В. Трусова. Запоріжжя: ТДАТУ, 2026. 185 с.

Збірник містить матеріали учасників III Міжнародної науково-практичної конференції «Стратегічні пріоритети цифрової фінансової інклюзії в системі забезпечення сталого розвитку публічного, реального та фінансового секторів економіки», що висвітлюють актуальні питання цифровізації фінансово-облікових систем в умовах трансформації економіки й фінансової інклюзії як інституційної основи сталого розвитку секторів економіки.

Матеріали конференції публікуються в авторській редакції з незначною загальною поправкою укладачів.

UDC [336+657+336.2+631.1+004] (043)

T13

Strategic priorities of digital financial inclusion in the system of ensuring sustainable development of the public, real and financial sectors of the economy: Collection of materials of the III International Scientific and Practical Conference (June 19, 2026, Zaporizhzhia) / TSATU; responsible for the release N. Trusova. Zaporizhzhia: TSATU, 2026. 185 p.

The collection contains materials from participants of the 3rd International Scientific and Practical Conference «Strategic Priorities of Digital Financial Inclusion in the System of Ensuring Sustainable Development of the Public, Real and Financial Sectors of the Economy», which highlight current issues of digitalization of financial and accounting systems in the context of economic transformation and financial inclusion as an institutional basis for sustainable development of economic sectors.

The conference materials are published in the author's edition with a minor general correction by the compilers.

ОРГКОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова оргкомітету:

Кюрчев Сергій Володимирович – доктор технічних наук, професор, ректор Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6512-8118>

Заступники голови оргкомітету:

Панченко Анатолій Іванович – доктор технічних наук, професор, проректор з наукової роботи Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1230-1463>

Колокольчикова Ірина Володимирівна – доктор економічних наук, професор, декан факультету економіки та бізнесу Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5692-0901>

Яцух Олена Олексіївна – доктор економічних наук, професор, завідувачка кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8007-2009>

Члени оргкомітету конференції:

Трусова Наталя Вікторівна – доктор економічних наук, професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>

Renata Novakova – PhD, Associate Professor of the Department of Management and Human Resources, Ambis University, in Prague, Czech Republic

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3106-2709>

Давиденко Надія Миколаївна – доктор економічних наук, професор, декан факультету фінансів та цифрових технологій Державного податкового університету, м. Ірпінь, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7469-5536>

Вдовенко Лариса Олександрівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів, банківської справи та страхування Вінницького національного аграрного університету, м. Вінниця, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

Виговська Наталія Георгіївна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів та цифрової економіки Державного університету «Житомирська політехніка», м. Житомир, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7129-6169>

Журавльова Ірина Вікторівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри фінансів Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7341-1183>

Тулай Оксана Іванівна – доктор економічних наук, професор, завідувач кафедри міжнародних відносин та дипломатії Західноукраїнського національного університету, м. Тернопіль, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5588-7046>

Кушнір Світлана Олександрівна – доктор економічних наук, професор, професор кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку Запорізького національного університету, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1410-1887>

Плаксюк Олена Олександрівна – кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8707-9350>

CONFERENCE ORGANIZING COMMITTEE

Chairman of the organizing committee:

Sergiy Kyurchev – Doctor of Technical Sciences, Professor, Rector of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6512-8118>

Deputy Chairmen of the Organizing Committee:

Anatolii Panchenko – Doctor of Technical Sciences, Professor, Vice-Rector for Research Work of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1230-1463>

Iryna Kolokolchykova – Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Economics and Business of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5692-0901>

Olena Yatsukh – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Accounting and Taxation of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8007-2009>

Members of the conference organizing committee:

Natalia Trusova – Doctor of Economic Sciences, Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-9773-4534>

Renata Novakova – PhD, Associate Professor of the Department of Management and Human Resources, Ambis University, in Prague, Czech Republic

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3106-2709>

Nadiia Davydenko – Doctor of Economic Sciences, Professor, Dean of the Faculty of Finance and Digital Technologies of the State Tax University, Irpin, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7469-5536>

Larysa Vdovenko – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance, Banking and Insurance of Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-6283-2385>

Nataliya Vyhovska – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance and Digital Economy of State University «Zhytomyr Polytechnic», Zhytomyr, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7129-6169>

Iryna Zhuravlyova – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of Finance of Semyon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7341-1183>

Oksana Tulai – Doctor of Economic Sciences, Professor, Head of the Department of International Relations and Diplomacy of West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5588-7046>

Svitlana Kushnir – Doctor of Economic Sciences, Professor, Professor of the Department of Finance, Banking, Insurance and Stock Market of Zaporizhzhia National University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1410-1887>

Olena Plaksiuk – PhD, Associate Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation of Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University, Zaporizhzhia, Ukraine

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8707-9350>

НАВЧАЛЬНІ ЗАКЛАДИ ТА НАУКОВО-ДОСЛІДНІ УСТАНОВИ, СПІВРОБІТНИКИ ТА ЗДОБУВАЧІ ЯКИХ БРАЛИ УЧАСТЬ У КОНФЕРЕНЦІЇ

- *Ambis University, in Prague, Czech Republic*
- *Slovak University of Technology in Bratislava, Slovak Republic*
- *Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця, Україна*
- *Державний податковий університет, м. Ірпінь, Україна*
- *Державна установа «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України», м. Одеса, Україна*
- *Донецький державний університет внутрішніх справ, м. Кропивницький, Україна*
- *Запорізький національний університет, м. Запоріжжя, Україна*
- *Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна*
- *Київський столичний університет імені Б. Грінченка, м. Київ, Україна*
- *Львівський національний університет ветеринарної медицини та біотехнологій імені С. З. Гжицького, м. Львів, Україна*
- *Мелітопольський державний педагогічний університет імені Богдана Хмельницького, м. Запоріжжя, Україна*
- *Національний науковий центр «Інститут аграрної економіки», м. Київ, Україна*
- *Національний технічний університет «Харківський політехнічний інститут», м. Харків, Україна*
- *Національний університет водного господарства та природокористування, м. Рівне, Україна*
- *Національний університет «Києво-Могилянська академія», м. Київ, Україна*
- *Національний університет харчових технологій, м. Київ, Україна*
- *Поліський національний університет, м. Житомир, Україна*
- *Полтавський університет економіки і торгівлі, м. Полтава, Україна*
- *ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом», м. Київ, Україна*
- *Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля, м. Київ, Україна*
- *Таврійський державний агротехнологічний університет імені Дмитра Моторного, м. Запоріжжя, Україна*
- *Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова, м. Хмельницький, Україна*
- *Університет митної справи та фінансів, м. Дніпро, Україна*

ЗМІСТ

TABLE OF CONTENTS

СЕКЦІЯ 1

ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО, РЕАЛЬНОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

SECTION 1

DIGITAL FINANCIAL INCLUSION AS AN INSTITUTIONAL BASIS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE PUBLIC, REAL AND FINANCIAL SECTORS OF THE ECONOMY

Буряк А. В., Дем'яненко І. В. Цифрова фінансова інклюзія публічних фінансів: проблеми, виклики та перспективи розвитку	13
Гузенко О. П. Нові підходи до розуміння цифрових фінансових інклюзій в публічній сфері	17
Гуцул І. А. Роль децентралізованих фінансових платформ у трансформації механізмів залучення капіталу	21
Danylyshyn M. Financial development of the beet sugar industry in the face of challenges and constraints	25
Кадала В. В. Місце та роль цифрової фінансової інклюзії у сфері публічного управління в сучасних реаліях	29
Kozak V. Mechanism for ensuring financial security of agro-food market entities	33
Кужелєв М. О. Вплив цифрової фінансової інклюзії на розвиток корпоративного сектору в Україні	36
Melnyk O. Implementation of a mechanism for ensuring the security of the banking system based on innovative metaspaces technologies	40
Носова Н. І. Можливості фінансової підтримки агропродовольчого сектору України в умовах цифровізації та забезпечення цифрового доступу для агровиробників	44
Пастухов М. С. Фінтех-технології як чинник активізації інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі України	49
Романовська Ю. А. Цифрова фінансова інклюзія як інструмент підвищення доступності фінансових послуг для населення	52
Сахно Л. А. Цифровий аудит та його роль у забезпеченні сталого розвитку підприємств	56
Trofimchuk S. Guidelines for stabilizing the financial and economic security of enterprises producing building materials	64
Trusova N. State financial policy on the market of non-banking financial institutions	69
Юрченко О. А., Величко Ю. Пенсійне забезпечення в Україні: сучасний стан та напрями реформування	73
Юрченко О. А., Кириленко А. Державні закупівлі як інструмент ефективного використання бюджетних коштів	76

СЕКЦІЯ 2
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ
ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

- - - - -

SECTION 2
DIGITIZATION OF ACCOUNTING SYSTEMS AND TRANSFORMATION
OF FINANCIAL STATEMENTS IN THE CONTEXT OF FINANCIAL
INCLUSION

Бондаренко Н. М. Трансформація бухгалтерського обліку та фінансової звітності в умовах цифрової економіки	81
Голуб Н. О. Облікові системи та трансформація фінансової звітності в умовах фінансової інклюзії	86
Костякова А. А. Цифровізація облікових систем та впровадження стандартів сталого розвитку IFRS S1 та IFRS S2 в агросекторі (на прикладі агрохолдингу «Кернел»)	91
Куничик Т. О., Цегельник Н. І. Роль судово-бухгалтерської експертизи у дослідженні розрахунків з постачальниками та підрядниками при виявленні економічних правопорушень	96
Макарчук Л. О., Цегельник Н. І. Роль судово-бухгалтерської експертизи у встановленні порушень при оплаті праці	100
Ходзицька В. В. Фундаментальні концепції забезпечення якості та надійності фінансової звітності за МСФЗ: нові виклики	104
Юрченко О. А. Використання технології штучного інтелекту в облікових системах: сучасний стан та перспективи розвитку	107

СЕКЦІЯ 3
ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ТА ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ У
КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

- - - - -

SECTION 3
TAX POLICY AND FISCAL EFFICIENCY IN THE CONTEXT OF THE
DIGITAL ECONOMY AND FINANCIAL INCLUSION

Budilovska V. The digitisation of land taxation in Ukraine	113
Нечипоренко А. В. Податкова політика України в умовах цифрової трансформації	117

СЕКЦІЯ 4
ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УПРАВЛІННЯ
РИЗИКАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

- - - - -

SECTION 4
FINANCIAL INCLUSION, SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND RISK

MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY

Алексєєнко Д., Кошарський О. Економічні стимули сталого розвитку при цифровій трансформації	121
Віскунов О., Кириченко С. Розвиток цифрового підприємництва як важливого чинника економічного зростання	124
Гайдук Р. О. Управління ризиками підприємств в умовах цифрової трансформації економіки	127
Косторной С. В. Платіжний баланс як індикатор фінансової стійкості держави	130
Косторной С. В., Катафєєва В. Д. Напрями зміцнення платіжного балансу України в умовах сучасних викликів	134
Kravchenko O. O. Scenario modeling of risks in the process of implementing financial inclusion: methodological aspects	138
Кушнір С. О., Заглада Є. Дослідження банківської продуктової лінійки для підприємств малого бізнесу в Україні	143
Кушнір С. О., Онищенко Н. Інструменти штучного інтелекту в ризик-менеджменті банків як фактор esg-трансформації управління	146
Пилипенко К. А., Прокопишин О. С. Управлінські ризики та стратегії кіберзахисту готельно-ресторанних брендів	153
Пилипенко К. А., Рунчева Н. В., Глущенко Ю. А. Системна синергія та стратегічні перспективи розвитку цифрових екосистем	157
Плаксюк О. О., Renata Novakova. Використання криптовалют у зовнішньоекономічній діяльності малих і середніх підприємств	160
Плаксюк О. О., Alena Pauliková. Управління безперервністю бізнесу як інструмент антикризового розвитку підприємств	163
Руда О. Л. Трансформація страхових програм в умовах цифровізації економіки та зростання ризиків господарської діяльності	166
Ткачук Н. М. Ефект Кантільона в умовах воєнної економіки України та викликів цифровізації	171
Фаталов В., Филик А. Інноваційний розвиток цифрового підприємництва як чинник економічного зростання	174
Юр'єва І. А. Механізми впровадження фінансової інклюзії, сталий розвиток та управління ризиками в умовах цифрової трансформації економіки на прикладах країн Євросоюзу	177
Yurieva I. A., Yuriev M. O. The significance of the European accessibility act for financial inclusion in Ukraine	180

СЕКЦІЯ 1

ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ІНСТИТУЦІЙНА ОСНОВА СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО, РЕАЛЬНОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ

— — — — —

SECTION 1

DIGITAL FINANCIAL INCLUSION AS AN INSTITUTIONAL BASIS FOR SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF THE PUBLIC, REAL AND FINANCIAL SECTORS OF THE ECONOMY

Буряк А. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри публічних фінансів

Державний податковий університет

м. Ірпінь, Україна

Дем'яненко І. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів

Національний університет харчових технологій

м. Київ, Україна

ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ПУБЛІЧНИХ ФІНАНСІВ: ПРОБЛЕМИ, ВИКЛИКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Умови цифрової трансформації економіки вимагають особливої уваги до проблематики забезпечення доступності фінансових послуг для суб'єктів господарювання та всіх категорій населення. Одним із ключових інструментів є цифрова фінансова інклюзія, що розглядається як процес забезпечення широкого доступу споживачів до фінансових продуктів і послуг за допомогою цифрових технологій. Вона сприяє зміцненню фінансової стійкості держави та інструментом підтримки цілей сталого розвитку.

Глибинна сутність концепції сталого розвитку суспільства полягає в досягненні збалансованості економічної, екологічної та соціальної складових поступального його розвитку. У цьому контексті публічні фінанси відіграють системоутворюючу роль.

Цифрова фінансова інклюзія сприяє підвищенню ефективності формування та використання фінансових ресурсів держави, розширенню податкової бази, зменшенню тінізації економіки та забезпеченню прозорості фінансових потоків [1].

Фінансова інклюзія - це процес забезпечення всіх елементів соціуму, як то фізичні особи чи суб'єкти господарювання, якісними та безпечними і, безумовно, доступними фінансовими послугами, що відповідають сучасним викликам та потребам. Вона передбачає використання цифрових технологій, мобільних платформ, електронних платіжних систем, цифрових банківських сервісів та фінтех-рішень для надання своєчасних та якісних фінансових послуг.

Цифрова фінансова інклюзія являється головним чинником забезпечення сталого розвитку публічних фінансів, адже вона сприяє підвищенню ефективності мобілізації і подальшого розподілу та перерозподілу фінансових ресурсів держави. Її вплив проявляється через низку взаємопов'язаних механізмів [4]:

- сприяє *детінізації економіки*. Від неї повною мірою залежить прозорість фінансових операцій через використання безготівкових розрахунків, електронних платіжних платформ та цифрових фінансових інструментів, а це ускладнює приховування оборотів та генерації «сірих» - «чорних» доходів і таким чином ухилення від сплати податків. Отже, зростають податкові надходження до бюджетів усіх рівнів.

- *підвищує ефективність адміністрування податків і зборів*. Використання електронних кабінетів платників податків, електронних підписів, цифрових систем звітності та автоматизованого обміну фінансовою інформацією сприяє скороченню адміністративних витрат і покращенню податкової дисципліни.

- *підвищує адресність соціальних виплат та державної підтримки населення*. Завдяки використанню цифрової ідентифікації і електронних підписів, електронних

реєстрів мінімізуються ризики фінансового шахрайства, дублювання виплат та нецільового використання бюджетних коштів.

- створює умови для розширення фінансових можливостей громадян і малого бізнесу, що сприяє економічному зростанню та збільшенню доходів бюджету в довгостроковій перспективі.

Згідно з головною концепцією Цілей сталого розвитку ООН цифрова фінансова інклюзія сприяє подоланню бідності, забезпечує гідні умови праці, нівелює соціальні нерівності суспільства та розвиває інноваційність фінансової інфраструктури [2].

Наразі Україна являється флагманом щодо розвитку цифрової фінансової інклюзії. Цей напрям став одним із пріоритетних щодо модернізації вітчизняної фінансової системи. Значну роль у цьому процесі відіграють Міністерство фінансів України, Національний банк України, Міністерство цифрової трансформації України та інші державні інституції [3].

Важливим досягненням стало впровадження цифрових державних сервісів, завданням яких є забезпечення дистанційної взаємодії підприємств та громадян із державними органами. Широке застосування електронної ідентифікації, цифрових документів, електронного підпису та мобільних застосунків суттєво спрощує доступ контрагентів до фінансових та адміністративних послуг.

Водночас війна та пов'язані з нею виклики актуалізували необхідність досконалізації цифрової інфраструктури. Цифрові фінансові сервіси перебрали на себе безперервність соціальних виплат, підтримку внутрішньо переміщених осіб, функціонування системи електронних закупівель та ефективне управління бюджетними ресурсами в умовах кризових явищ усіх регіонів країни.

Але ж незважаючи на позитивну динаміку, розвиток цифрової фінансової інклюзії супроводжується низкою проблем і ризиків. Серед основних викликів слід виділити: цифрову нерівність між різними регіонами та соціальними групами населення; недостатній рівень цифрової та фінансової грамотності громадян; кіберзагрози та ризики витоку персональних даних; обмежений доступ до високошвидкісного інтернету в окремих територіальних громадах; недостатній

рівень довіри до цифрових фінансових сервісів; ризики фінансового виключення окремих соціально вразливих груп. На нашу думку головним проблемним вектором є кібербезпека фінансової інфраструктури, посилення систем захисту інформації та вдосконалення механізмів управління ризиками.

Крім того, вона потребує відповідного нормативно-правового забезпечення, адаптації вітчизняного законодавства до міжнародних стандартів та розвитку інфраструктури функціонування фінансового ринку.

Подальший розвиток цифрової фінансової інклюзії в Україні має базуватися на комплексному поєднанні технологічних, інституційних та соціально-економічних заходів. Серед пріоритетних напрямів доцільно визначити: розширення доступу до інтернету за регіонами; розвиток фінтех-екосистеми та інноваційних фінансових сервісів; удосконалення системи цифрової ідентифікації громадян та її кібербезпека; підвищення рівня фінансової та цифрової грамотності населення; вдосконалення кіберзахисту; розвиток відкритого банкінгу та цифрових державних платформ; інтеграцію принципів ESG та сталого фінансування у сферу публічних фінансів.

Реалізація зазначених напрямів сприятиме формуванню інклюзивної цифрової фінансової екосистеми, здатної забезпечити підвищення ефективності управління публічними фінансами та досягнення стратегічних Цілей сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Kuklyna O., Kozmenko S., Vasylieva T. Digitalization and Financial Inclusion as Drivers of Sustainable Development. *Sustainability*. 2023. Vol. 15(8).
2. Ozili P. K. Financial Inclusion Research around the World: A Review. *Forum for Social Economics*. 2021. Vol. 50(4). P. 457–479.
3. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Стан та тенденції розвитку фінансової інклюзії в Україні. *Світ фінансів*. 2023. №. 3(76), С. 21-34.
4. Науменкова С., Міщенко С. (2021). Цифрова фінансова інклюзія: нові можливості для досягнення цілей сталого розвитку. Економіка. Фінанси. Бізнес. Управління, матеріали II Міжнародного форуму / за заг. ред. проф. А. І. Ігнатюк. Міжн. наук.-практ. Конференція «Соціально-економічний добробут населення в умовах макроекономічної нестабільності». Київ, 2021. С. 47-50.

Гузенко О. П.

кандидат економічних наук, доцент
доцент кафедри економіки та публічного
управління ННІ права та соціального менеджменту
Донецький державний університет внутрішніх справ
м. Кропивницький, Україна

НОВІ ПІДХОДИ ДО РОЗУМІННЯ ЦИФРОВИХ ФІНАНСОВИХ ІНКЛЮЗІЙ В ПУБЛІЧНІЙ СФЕРІ

Сучасність доводить доцільність та необхідність впровадження цифрових фінансових інклюзій в сучасній публічній сфері. Таке твердження ґрунтується на базі чисельних переваг, які супроводжують процеси надання публічних соціальних послуг, процеси прийняття публічних управлінських рішень, котрі приймаються за участі громадського суспільства, з урахуванням принципів прозорості та доступності. Важливим аспектом є зниження рівня корупційних ризиків та можливість застосування всіх інструментів контролю громадським суспільством за діями органів влади, органів місцевого самоврядування та територіальних селищних громад. Водночас, функціонування сучасної публічної сфери відбувається в умовах постійних воєнних викликів, а, як наслідок, мають місце перешкоди та уповільнення процесів публічного управління, в контексті розробки та прийняття публічних управлінських рішень, надання публічних соціальних послуг тощо. На даний час гостро постало питання не лише вдосконалення процесу впровадження цифрових фінансових інклюзій, а, й переосмислення їх рольового впливу на покращення публічної сфери та осучаснення їх змістовної характеристики, з урахуванням реаліями надзвичайного розвитку країни. Вище викладене сприяло вибору напрямку дослідженню та підкреслює його актуальність.

Обрана проблематика не є новою у колі наукової спільноти, однак продовжує актуалізуватися вітчизняними науковцями. Обґрунтуванням зазначеного виступає

широке обговорення питання доступності фінансових послуг та фінансової інклюзії в науковій літературі.

Зокрема, Р. Ю. Винник [1] у наукових дослідженнях акцентувала увагу на тому, що «...фінансова інклюзія є одним із пріоритетних напрямів розвитку фінансового сектору, кінцевою метою якого є збільшення рівня доступності в користуванні усіма фінансовими послугами та зростанню фінансової грамотності та обізнаності населення країни».

В свою чергу, І. Краснова та А. Лавренюк обґрунтовують позицію стосовно того, що «...перехід на цифрові технології та розвиток цифрової фінансової інклюзивності повинен визначатися потребами населення й слугувати їх задоволенню» [2, с. 58].

Натомість, А. Поздєєв [3, с. 38] дійшов висновку «...оскільки цифровізація публічного управління виступає одним із ключових чинників модернізації держави та зміцнення демократичних принципів, то вона сприяє переходу до сервісно-орієнтованої моделі взаємодії між владою й громадянським суспільством, підвищенню рівня довіри до державних інституцій та покращенню якості життя громадян». Однак варто зауважити, що ряд питань проблеми висвітлюються обмежено та фрагментарно, що вказало на необхідність продовження дослідження.

У своїй праці Р. Ю. Вінник [1] звертає увагу на те, що «...фінансова інклюзія являє собою сукупність усіх можливих методів та інструментів, які застосовуються задля досягнення високого рівня розвитку фінансових послуг у відповідності до міжнародних стандартів». При цьому, науковець розширює групу сегментів, які характеризують «фінансова інклюзія» як понятійну категорію, а саме наголошує на тому, що це процес «...створення умов для залучення усіх сегментів населення та бізнесу до користування різноманітними фінансовими послугами, які доступні за інфраструктурою та ціною, офіційно урегульовані та відповідають потребам населення з метою стимулювання економічного зростання країни та зменшення соціальної нерівності у суспільстві».

Увагу заслуговують дослідження С. Науменкова та С. Міщенко [4, с. 146], у яких науковці доволі змістовно обґрунтували ключові сегменти «цифрових

фінансових інклюзій», а саме «...для цифрової фінансової інклюзії головну роль відіграє дистанційна форма обслуговування; основними складовими фінансової інклюзії є: цифрові фінансові продукти; цифрові канали надання послуг та цифрові бізнес-моделі обслуговування клієнтів і залучення коштів; цифрова фінансова інклюзія характеризує надання рівноправного доступу окремим групам населення з обмеженим рівнем фінансового обслуговування до базових фінансових послуг на основі широкого використання інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій».

Однак враховуючи особливості функціонування публічної сфери вбачаємо за необхідне осучаснити зміст цифрової фінансової інклюзії в якості понятійної категорії. З цією метою нагадаємо, що до складу особливостей публічної сфери в умовах воєнного конфлікту варто віднести: значні законодавчі трансформації з метою адаптації до реальних умов функціонування; відбулася зміна головних пріоритетів функціонування таких як забезпечення національної безпеки та обороноздатності країни; вимушене обмеження відкритості та прозорості особливо при функціонуванні воєнних адміністрацій; посилення; активізація процесів діджиталізації та кіберзахисту публічних інформаційних потоків тощо. Зазначений перелік не є вичерпаним, проте свідчить про наявність існуючих радикальних змін в сучасній публічній сфері.

Ми вважаємо, що цифрові фінансові інклюзії в сучасній публічній сфері доцільно розуміти як сукупність способів і прийомів, які здатні на базі державних цифрових сервісів та платформ, з урахуванням принципів загальної доступності, пропорційного реагування, безпеки та захисту даних, цифрової грамотності, орієнтації на споживача та прозорості, забезпечити безпечний, безперебійний, рівноправний доступ до швидкого отримання якісних адміністративних, фінансових, соціальних послуг, за допомогою інструментів цифровізації та інноваційних технологій, різним верстам населення українського суспільства, в надзвичайних умовах розвитку публічної сфери, з метою зменшення існуючих бар'єрів, нівелювання корупційні ризики та оптимізації державного витратного механізму. Розширене тлумачення понятійної категорії дозволить більш предметно підійти до

прийняття публічних, виважених управлінських рішень, котрі забезпечать виконання ключової мети залучення цифрових фінансових інклюзій в публічному управлінні, котре відбувається в умовах постійних воєнних викликів.

Таким чином, сучасні умови функціонування публічної сфери доводять доцільність та необхідність впровадження цифрових фінансових інклюзій, які здатні підвищити дієвість та ефективність її функціонування в надзвичайних умовах розвитку. Варто розглядати цифрові фінансові інклюзії не лише в контексті адаптації цифрових інструментів, а перш за все с позиції ключової цілі публічного управління забезпечення різним верстам населення доступ до отримання адміністративних, фінансових та соціальних послуг незалежно від їхнього фізичного розташування, в надзвичайних умовах їх життєздатності.

Список використаних джерел

1. Винник Р. Ю. Розвиток фінансової інклюзії в Україні. *Економіка та суспільство*. 2021. Випуск № 31. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2021-31-45>
2. Краснова І., Лавренюк А. Виклики та можливості цифрової фінансової інклюзії. *East European Scientific Journal* / [ed. board: A. Barczuk (ed. in chief) et al.]. 2022. Vol. 77, Iss. 1. P. 2. P. 53–58.
3. Поздєєв А. Роль цифровізації в публічному управлінні: аналіз та перспективи розвитку. *Вісник Дніпропетровської академії неперервної освіти. «Публічне управління та адміністрування»*. 2025. № 2(9). С. 29-39.
4. Науменкова С., Міщенко С. Цифрова фінансова інклюзія: можливості та обмеження для України. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2020. № 1-2(274-275). С. 133-149.

Гуцул І. А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку

Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

РОЛЬ ДЕЦЕНТРАЛІЗОВАНИХ ФІНАНСОВИХ ПЛАТФОРМ У ТРАНСФОРМАЦІЇ МЕХАНІЗМІВ ЗАЛУЧЕННЯ КАПІТАЛУ

Стрімкий розвиток цифрових технологій зумовлює глибокі зміни у сфері мобілізації інвестиційних ресурсів, формуючи нові можливості для взаємодії між власниками коштів та реципієнтами фінансування. Поширення блокчейн-рішень сприяє виникненню інноваційних моделей організації фінансових відносин, які функціонують без участі традиційних посередників та забезпечують прямий доступ до широкого спектра інструментів. У таких умовах особливої актуальності набуває вивчення децентралізованих фінансових платформ, здатних підвищувати ефективність розподілу ресурсного потенціалу, розширювати можливості інвестування та створювати передумови для модернізації ринку капіталу. Дослідження особливостей їх функціонування має важливе теоретичне і прикладне значення, оскільки дозволяє оцінити перспективи впровадження новітніх цифрових рішень у процеси фінансового забезпечення економічного розвитку.

Децентралізовані фінансові платформи являють собою сучасне цифрове середовище, у межах якого здійснюється широкий спектр фінансових операцій без участі традиційних фінансово-кредитних установ. Їх функціонування базується на технології блокчейн, що забезпечує розподілене зберігання інформації, високий рівень достовірності даних, відкритість транзакцій та автоматичне виконання визначених умов завдяки використанню смарт-контрактів.

На відміну від традиційної фінансової архітектури, яка передбачає проходження транзакцій через централізовані інституції та складні процедури

адміністрування, децентралізовані рішення створюють можливості для безпосередньої взаємодії між учасниками економічних відносин. За таких умов відбувається переорієнтація процесів руху фінансових ресурсів, оптимізується структура фінансового посередництва та послаблюється залежність від централізованих механізмів управління.

Сфера застосування DeFi охоплює кредитні операції, торгівлю цифровими активами, страхові сервіси, а також інструменти підтримки ліквідності. На відміну від банківського сектору, де отримання фінансових послуг значною мірою залежить від кредитоспроможності клієнта, вимог регуляторного характеру та процедур верифікації, децентралізовані протоколи забезпечують доступ до фінансових ресурсів на основі автоматизованих алгоритмів та програмного коду [1, с. 229].

Важливою перевагою таких платформ є підвищення ефективності використання фінансових ресурсів за рахунок скорочення операційних витрат і прискорення здійснення транзакцій. Якщо у традиційному секторі значна частина витрат пов'язана з утриманням інфраструктури та оплатою послуг посередників, то в децентралізованому середовищі механізми розрахунків функціонують на основі алгоритмів мережі. У результаті забезпечується більш раціональний розподіл ресурсного потенціалу, а також розширюються можливості суб'єктів малого та середнього підприємництва щодо залучення фінансових ресурсів і участі в інвестиційних процесах [2, с. 179].

Суттєві відмінності спостерігаються і в системі управління ризиками. У межах традиційних фінансових установ оцінювання потенційних загроз здійснюється відповідно до регуляторних вимог та внутрішніх процедур контролю. Натомість у децентралізованому середовищі ключову роль відіграють смарт-контракти, алгоритми забезпечення ліквідності та програмні механізми управління. Водночас поряд із підвищенням оперативності ухвалення рішень виникають специфічні технологічні виклики, пов'язані з можливими помилками програмного коду або кіберзагрозами.

Для комплексного аналізу особливостей функціонування децентралізованих фінансових платформ доцільно систематизувати основні інструменти DeFi за їх

функціональним призначенням, принципами роботи та рівнем ризику, що дозволяє більш повно оцінити їх потенціал у процесах залучення та перерозподілу капіталу (табл. 1).

Таблиця 1

Характеристика ключових функціональних інструментів DeFi

Назва інструменту	Основна функція	Механізм роботи	Потенційні переваги	Можливі ризики
Децентралізовані біржі (DEX)	Обмін криптоактивів без посередників	Автоматизовані пули ліквідності, смарт-контракти	Прямий доступ до торгівлі, низькі комісії	Волатильність, збої смарт-контрактів
Платформи кредитування	Надання і отримання позик	Смарт-контракти автоматично регулюють умови	Швидкий доступ до капіталу, відсоткові доходи	Нестабільність цін забезпечення, дефолти
Стейблкоїни	Збереження вартості та розрахунки	Прив'язка до фіатних активів або алгоритмічне забезпечення	Мінімізація коливань, зручність розрахунків	Недостатнє резервне забезпечення, алгоритмічні помилки
Ліквідні пули	Надання ліквідності для торгів	Користувачі вносять активи у пул, отримують винагороду	Підвищення ефективності ринку, доходи від комісій	Ризик імперманентних втрат, атаки на пул
Деривативи та синтетичні активи	Хеджування та спекуляції	Смарт-контракти відображають ціну базового активу	Диверсифікація портфеля, ризик-менеджмент	Складність оцінки, контрагентські ризики

Джерело: складено автором на основі [3]

Результати, наведені в табл. 1, свідчать про неоднорідність функціональних можливостей та рівня ризиковості окремих інструментів децентралізованого фінансового середовища. Найбільшу результативність щодо мобільності фінансових ресурсів демонструють децентралізовані біржі та кредитні протоколи, які забезпечують оперативне переміщення коштів між учасниками ринку. Разом із тим їх використання значною мірою залежить від надійності програмного забезпечення, коректності роботи смарт-контрактів і достатнього обсягу ринкової ліквідності.

Особливу роль у функціонуванні DeFi-екосистеми відіграють стейблкоїни, призначені для збереження відносної стабільності вартості цифрових активів під час проведення розрахунків. Результативність їх застосування визначається рівнем забезпечення резервами або ефективністю алгоритмічних моделей підтримки курсу. Водночас ліквідні пули створюють умови для безперервного функціонування торговельних операцій та підтримання достатнього обсягу ресурсів у мережі, хоча

супроводжуються ризиком зниження прибутковості внаслідок коливань ринкових цін.

Найскладнішими за структурою вважаються деривативні та синтетичні фінансові продукти, які поєднують можливості страхування ризиків із потенціалом отримання додаткового доходу від зміни вартості активів. Їх використання потребує застосування спеціалізованих методів оцінювання, прогнозування ринкової кон'юнктури та моніторингу рівня фінансової експозиції.

Проведений аналіз дозволяє зробити висновок, що результативність функціонування децентралізованого фінансового сектору формується не окремими елементами, а сукупністю взаємопов'язаних компонентів цифрової інфраструктури. Вирішальне значення при цьому має підтримання оптимального співвідношення між ліквідністю, відкритістю інформації та рівнем фінансової безпеки.

Інтеграція децентралізованих платформ у сучасну фінансову систему суттєво розширює можливості щодо залучення, розподілу та використання капіталу. Використання технології розподілених реєстрів забезпечує безперервний облік активів і транзакцій, що підвищує якість фінансового планування, сприяє оперативному моніторингу ресурсів та покращує процеси прийняття управлінських рішень. Автоматизація виконання договірних умов за допомогою смарт-контрактів скорочує часові витрати, зменшує вплив людського чинника та підвищує ефективність реалізації інвестиційних проєктів.

Важливою перевагою цифрових платформ є забезпечення високого рівня прозорості фінансових операцій. Відкритий доступ до інформації щодо руху коштів сприяє об'єктивнішому оцінюванню інвестиційної привабливості проєктів та формуванню довіри між учасниками ринку. Додаткові можливості створює токенизація активів, яка дозволяє здійснювати дробове інвестування, підвищує ліквідність ринку та розширює коло потенційних інвесторів.

Поєднання можливостей традиційного фінансового сектору з інструментами децентралізованого середовища сприяє формуванню нової моделі управління капіталом, орієнтованої на підвищення ефективності використання ресурсів. Така взаємодія забезпечує диверсифікацію інвестиційних портфелів, покращує якість

розподілу фінансових потоків та знижує вплив окремих ринкових коливань на результати інвестиційної діяльності. Одночасно розширюються можливості впровадження сучасних інструментів моніторингу та оцінювання ризиків, що підвищує стійкість фінансової системи та зміцнює її конкурентні позиції в умовах глобальної цифрової трансформації.

Список використаних джерел

1. Манойленко О. В., Кузнецова С. О., Писаковський А. О. Оцінка потенціалу децентралізованих фінансів (DeFi) як альтернативи традиційним фінансовим послугам в умовах розвитку цифрової економіки та Web3. *Проблеми економіки*. 2025. № (63). С. 326–334. <https://doi.org/10.32983/2222-0712-2025-1-326-334>
2. Zetzsche D. A., Arner D. W., Buckley R. P. Decentralized finance. *Journal of Financial Regulation*. 2020. Vol. 6, № 2. P. 172–203. <https://doi.org/10.1093/jfr/fjaa010>.
3. Chen Y., Bellavitis C. Blockchain disruption and decentralized finance: The rise of decentralized business models. *Journal of Business Venturing Insights*. 2020. Vol. 13. Article e00151. <https://doi.org/10.1016/j.jbvi.2019.e00151>.

Danylyshyn Mykhailo

Postgraduate student

National Scientific Center «Institute of Agrarian Economics»

Kyiv, Ukraine

FINANCIAL DEVELOPMENT OF THE BEET SUGAR INDUSTRY IN THE FACE OF CHALLENGES AND CONSTRAINTS

The current stage of financial development of the beet sugar industry of Ukraine is being formed under the influence of deep transformations of the national economy caused by a full-scale war, macro-financial instability and structural imbalances of the agricultural sector. Starting from 2022, the economy of Ukraine has experienced a significant decline, and further recovery is characterized by a slow pace, which directly limits the financial

capabilities of the development of capital-intensive industries, in particular beet sugar [1]. In conditions of martial law, ensuring the balance of financial development of agricultural production, in particular the beet sugar direction, becomes critical, since access to investment resources, lending and state support is significantly complicated [2]. The beet sugar industry, which is traditionally an important component of food security and the country's export potential, has been operating in recent years under systemic restrictions due to rising production costs, energy instability, logistical complications, restrictions on external markets, as well as a decrease in investment activity. High production costs, technological obsolescence of enterprises and the need for modernization significantly reduce the competitiveness of the industry [4]. During the war period, these problems are exacerbated by a shortage of working capital, high credit rates and limited access to long-term financing [3]. The beet and sugar industry of Ukraine combines both adaptive financial capabilities and deep systemic limitations, which during martial law exacerbated the problem of access to financial resources, investment activity and the efficiency of the functioning of business structures, which in the long term may lead to a reduction in the financial potential of the industry's development, loss of competitive positions in international markets and increased dependence on external factors. In this regard, the study of trends in ensuring the financial development of the industry and the justification of effective mechanisms for its restoration in conditions of military challenges is of particular relevance.

For a comprehensive assessment of the effectiveness of the functioning of the beet sugar industry of Ukraine, it is advisable to analyze the dynamics of the financial indicators of enterprises in 2018-2025. The most unstable indicator in the studied period was the profitability of production, which in 2018 was 12%, and in 2020 it decreased to 3%, i.e. by 9 percentage points. The decrease in the indicator was a consequence of a decrease in yield, an increase in the cost of raw materials, high energy costs and an unfavorable price situation in the sugar market. In fact, 2020 became a crisis year for most enterprises in the industry. Starting from 2021, there has been a steady recovery in profitability, which increased from 10% to 22% in 2025, i.e. by 12 percentage points, and compared to the crisis year of 2020, it increased by 19 percentage points. The main factors

were the increase in domestic prices for sugar, the growth of export demand, the optimization of production costs, the modernization of equipment and the concentration of production at more efficient enterprises. Investments per 1 thousand EUR of assets also show positive dynamics. In 2018, this figure was 3.09 million EUR per 1,000 EUR of assets; in 2025 it reached 3.65 million EUR per 1,000 EUR of assets. The growth for 2018-2025 was 18%, which indicates an increase in investment activity, efficient use of assets and the return of investor interest in beet sugar production. The ratio between the reduction in the number of factories and the growth of financial results is especially indicative. Despite the decrease in the number of enterprises from 42 to 27, production profitability increased from 12% to 22%, and investments from 74.6 to 165.6 million EUR, which indicates an increase in the average efficiency of one enterprise and increased concentration of production [5].

Given the high capital intensity of beet sugar production and the growing need for affordable financial resources under martial law, it is advisable to analyze the volume of financing for enterprises in the industry under the state preferential lending program «Affordable Loans 5-7-9%» in 2020-2025 [5].

Thus, in 2020-2025, the volume of preferential lending to enterprises in the beet sugar industry demonstrated a steady growth trend. In 2020, the volume of support amounted to only 18.6 million EUR. In 2025 it increased more than 10 times, to 192.7 million EUR, which indicates a strengthening of the role of the state program in the financial support of the industry. The highest growth rates were observed in 2022-2023, when, due to martial law, rising prices for resources and a shortage of working capital, enterprises were forced to more actively attract preferential loans. In 2025, the average size of one loan reached 541 thousand EUR, which indicates an increase in the capital intensity of production and the need to finance the modernization of sugar factories. In general, the program "Affordable Loans 5-7-9%" has become a key anti-crisis tool to support the beet sugar industry, ensuring the liquidity of enterprises, financing the sowing campaign, purchasing equipment and updating production capacities [5].

In modern conditions, there is a tendency to concentrate credit resources in large vertically integrated agricultural holdings, which have a much better collateral base, stable

financial indicators and a higher level of trust from banks. It is such companies that receive 70-80% of the available credit resources of the industry. In contrast, small and medium-sized farms that grow sugar beets for supply to factories often remain underfinanced. In the future, this may lead to a reduction in sown areas, a decrease in the raw material base for processing enterprises and deterioration in the stability of the functioning of the beet sugar industry in 2026 [5].

The use of forward contracts indicates the strengthening of integration processes in the industry, the growth of financial discipline between market participants and the formation of a more predictable model of raw material supply for sugar industry enterprises. In this context, the formation of effective mechanisms for the financial development of the beet sugar industry, which are aimed at forming a balance and stable access of enterprises to financial resources, increasing the effectiveness of state support and creating favorable conditions for the implementation of innovative and adaptive credit and investment support, is of particular importance.

Support mechanisms for the beet sugar industry of Ukraine are aimed at ensuring its sustainable development and strengthening the financial capacity of enterprises in the face of economic challenges. The main goal of these mechanisms is to increase production efficiency, stabilize raw material supply, modernize production facilities and strengthen the food security of the state. In this context, a significant increase in production efficiency, a decrease in production costs, and an increase in sugar quality are expected. In addition, support mechanisms should help expand the share in the domestic and foreign markets, which will increase the profits of beet sugar enterprises and make it more competitive in the world market.

References

1. Kuzmenko O. V. Current state and prospects for the development of the beet sugar industry of Ukraine. *Economics of the Agricultural Complex*. 2023. Vol. 5. P. 34-42.
2. Semenenko O., Dobrovolskyi Yu., Vasylenko S., Yarmolchyk M., Targonskyi V. Risks of managing financial resources of the agricultural sector of Ukraine in the zone of military conflict: challenges, threats, ways of counteraction. *Economy of the Agricultural Industry*. 2024. Vol. 31(3). P. 65-75.

3. Kolodiy A., Halanets V. Financial security and state support of agricultural enterprises in Ukraine. *Efficient Economy*. 2025. Vol. 1. <http://doi.org/10.32702/2307-2105.2025.1.33>

4. Lukash S., Koniev R. Financial support to farmers in Ukraine in the context of European integration. *Economy and Society*. 2024. Vol. 68. P. 179-185.

5. National Bank of Ukraine. Business lending and state support programs in 2025. URL: <https://bank.gov.ua> (дата звернення 12.06.2026).

Кадала В. В.

кандидат юридичних наук, доцент

доцент кафедри господарсько-правових дисциплін та економічної безпеки

Донецький державний університет внутрішніх справ

м. Кропивницький, Україна

МІСЦЕ ТА РОЛЬ ЦИФРОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ У СФЕРІ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ В СУЧАСНИХ РЕАЛІЯХ

На даний час Україна функціонує в надзвичайних умовах розвитку, котрі спровоковані затяжними воєнними діями. Відбулося порушення управлінських циклів як на макроекономічному, так і мікроекономічному рівні. Українське суспільство опинилося в складних умовах життєздатності. Гостро постало питання вирішення соціально-економічних проблем, створення безпекових умов життя для кожного громадянина країни. Одним із напрямків вирішення проблеми стало посилення дієвості механізмів публічного управління органів влади та органів місцевого самоврядування. Таке рішення витікало з того, що саме за допомогою інструментів публічного управління громадяни українського суспільства мали змогу отримати соціальні публічні послуги для підтримки власної життєздатності та своїх сімей. Гостро постало питання підвищення дієвості та ефективності процесу надання публічних послуг. Вирішення зазначеної проблеми вказало на доцільність

розбудови цифрової фінансової інклюзії, котра має доволі потужний вплив на процеси публічного управління взагалі та надання соціальних публічних послуг зокрема. Усе окреслене вказало на актуальність обраного напрямку дослідження.

Останнім часом, проблема цифрової фінансової інклюзії доволі часто знаходить відображення у працях вітчизняних вчених. При цьому, наукові доробки вчених торкаються різних сфер використання зазначеної компоненти, з встановленням позитивних та проблематичних аспектів її адаптації. Так, Л. В. Жердецька [1, с. 109] звернула увагу на те, що «...фінансова інклюзія пов'язана, з одного боку, з рівнем фінансової грамотності й обізнаності, а з іншого – з доступом та здатністю опанувати новітні інформаційні і цифрові технології». Натомість, К. М. Краус, Н. М. Краус, Г. М. Поченчук [2, с. 22] акцентували увагу на тому, що «...запорука формування стійкої фінансової інклюзії в умовах цифровізації економіки лежить у трьох площинах: доступність фінансових послуг, фінансова грамотність та захист прав користувача». Разом з тим, окремі питання висвітлюються фрагментарно, що вказує на доцільність продовження дослідження.

Місце та роль цифрової фінансової інклюзії в публічному управлінні простежується через сутнісну характеристику її як понятійної категорії. У більшості випадків ключовим сегментом, який розкриває її змістовність виступає процес забезпечення загального доступу громадян та бізнесу до фінансових послуг через цифрові канали. Враховуючи той факт, що саме державні службовці, котрі працюють в структурах публічного управління зобов'язані створити сприятливі умови всіх членів міських та селищних територіальних громад, для отримання повного пакету якісних соціальних публічних послуг, рольовий сегмент цифрової фінансової інклюзії стає очевидним.

Важливо розуміти, що успішно використана цифрова фінансова інклюзія в системі публічного управління виступає базисом для подальшого стратегічного планування намічених напрямків розвитку як окремо взятої громади, так і територіальних громад на місцевому рівні. Можливість підвищення якісний рівень надання публічних послуг, забезпечити формування якісного інформаційного

поток, для прийняття більш виважених та реалістичних публічних рішень вказує на місце цифрова фінансова інклюзія в циклах публічного управління.

У цьому контексті доцільно більш детально зупинитися на рольовому аспекті цифрової фінансової інклюзії, у розрізі окремих компонентів публічного управління. Так, з позиції адресної соціальної підтримки спрощується процес нарахування, передбачених законодавством, цільових соціальних державних виплат, субсидій, стипендій тощо. Водночас наявність принципів прозорості та доступності до процесів нарахувань державних соціальних виплат на базі впровадження цифрової фінансової інклюзії знижує рівень корупційних ризиків, що забезпечується використанням автоматизованих безготівкових розрахунків.

Досить помітний позитивний вплив цифрові фінансові інклюзії чинять на процеси детінізації економіки, що підвищує якісний рівень публічного управління підприємницьким середовищем місцевих та селищних територіальних громад. Яскравим прикладом зазначеного є зменшення обігу готівкових коштів представниками підприємницького сектору, що сприяє не лише виведенню заробітних плат з «тіні», а, й забезпечує збільшення податкових надходжень до Державного та місцевих бюджетів територіальних громад.

Зокрема на користь цифрових фінансових інклюзій, у сфері публічного управління, свідчить процес електронної демократії, котрий передбачає інтеграцію фінансових інструментів із державними порталами, котрі дозволяють громадянам швидко та прозоро сплачувати податки та адміністративні збори.

Нагадаємо, основними інструментами електронної демократії виступають електронні петиції, електронні звернення та запити, електронні консультації з громадськістю, електронне голосування, відкриті дані та електронний бюджет. У даному випадку застосування цифрових фінансових інклюзій сприяє:

по-перше, зменшенню бар'єрів у спілкуванні та висловлюванні власної позиції щодо прийняття публічних управлінських рішень кожним членом місцевої або селищної територіальної громади;

по-друге, впроваджується процес публічного ухвалення рішень, а, як наслідок, знижується можливість появи корупційних ризиків;

по-третє, з'являється реальна можливість зворотного зв'язку, котрий надає можливість органам влади та органам місцевого самоврядування швидше реагувати на потреби громад.

Враховуючи рольовий сегмент цифрових фінансових інклюзій в публічному управлінні варто звернути увагу на існуючі виклики, котрі уповільнюють процеси надання публічних послуг, прийняття публічних рішень та своєчасне реагування на запити членів місцевих та селищних територіальних громад.

З цього приводу слушною є думка Є. О. Перепелиці [3, с. 414] стосовно того, що «...Ключові виклики цифрової трансформації включають кібербезпеку, цифрову нерівність, необхідність значних інвестицій в ІТ-інфраструктуру, потребу в перекваліфікації персоналу та забезпечення інтероперабельності різних систем». Науковець дійшов висновку, що «...особливої уваги потребує захист персональних даних громадян та фінансової інформації від кіберзагроз» [3, с. 414].

Таким чином, за результатами проведених досліджень доцільно зробити концептуальний висновок. Особливо важливою перевагою є можливість забезпечення фінансової інклюзії через цифрові канали надання публічних послуг. Це дозволяє розширити доступ громадян до фінансових послуг держави, незалежно від їх географічного розташування чи фізичних обмежень

Список використаних джерел

1. Жердецька Л. В. Цифрова фінансова інклюзія як чинник соціально-економічного розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 11-12(312-313). С. 108-113.
2. Краус К. М., Краус Н. М., Поченчук Г. М. Інституціональні аспекти та цифровізація фінансової інклюзії в національній економіці. *Innovation and Sustainability*. 2022. № 2. С. 18-28.
3. Перепелиця Є. О. Кібербезпека у фінансовій сфері. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. Вінниця : ХНУВС, 2023. С. 413-415.

MECHANISM FOR ENSURING FINANCIAL SECURITY OF AGRO-FOOD MARKET ENTITIES

The modern development of the agro-food market is characterized by a high level of globalization, increased international competition, instability of world commodity markets and increased financial risks. Volatility of prices for agricultural products, currency fluctuations, changes in interest rates, geopolitical conflicts and logistical restrictions significantly affect the financial stability of agro-food market entities. In such conditions, ensuring the financial security of agricultural enterprises requires the implementation of modern risk management mechanisms, among which derivative financial instruments occupy an important place.

The formation of an effective mechanism for ensuring the financial security of agro-food market entities in the process of international trade in derivatives is of particular relevance. The use of futures, forwards, options and swap contracts allows agro-food market entities to minimize financial losses, stabilize income, ensure the predictability of cash flows and increase the level of competitiveness in international markets.

The modern mechanism for ensuring the financial security of agro-food market entities is being formed under the influence of global economic processes, international stock market integration, digitalization of financial markets and the growth of financial risks. In the system of international trade in agricultural products, derivative financial instruments (futures contracts, forward contracts, option agreements, currency swaps, interest rate derivatives, commodity derivatives, credit derivatives) acquire special importance, which act as important mechanisms for hedging risks and stabilizing financial flows of agro-food market entities [2; 3; 1].

For a comprehensive reflection of the relationship between agro-food market entities, international stock exchange platforms, derivative financial instruments and the results of their use in the financial risk management system, it is advisable to present the mechanism for ensuring financial security in the form of a structural and logical diagram. The proposed mechanism functions as an integrated system of interaction between agro-food market entities, international exchange platforms and financial risk management instruments. Its practical implementation is based on the use of international exchange platforms CME Group, Euronext, ICE Futures Europe and Eurex, through which agricultural enterprises gain access to the global derivatives market and can carry out transactions to protect their own financial interests.

The mechanism begins to operate at the stage of formation by the subjects of the agro-food market of forecasts regarding production volumes, export deliveries, price levels and currency fluctuations. Depending on the nature of the risks, the subjects of the agro-food market choose the appropriate derivative financial instruments. In particular, futures contracts are used to fix the future selling price of grains, oilseeds or other agricultural products, which allows stabilizing the expected level of income even in the event of a sharp drop in world prices. Forward contracts provide the possibility of individual agreement on the terms of future deliveries between counterparties and allow agricultural enterprises to forecast future financial revenues. This is especially important for Ukrainian exporters of agricultural products, whose activities largely depend on fluctuations in external markets and logistics costs.

Option agreements are used to insure financial risks while maintaining the possibility of obtaining additional profit in the event of favorable market conditions. Unlike futures, options provide a more flexible risk management mechanism, as they allow agricultural companies not to fulfill the transaction in the absence of economic feasibility. Currency swaps and currency derivatives provide protection of export revenues from devaluation fluctuations and instability of exchange rates. For Ukrainian agro-food market entities, this is of critical importance, since a significant part of revenues is generated in foreign currency, while production costs are incurred in the national currency.

The use of such instruments allows avoiding liquidity losses and maintaining the stability of cash flows.

Interest rate derivatives and swaps are used to manage the credit load and reduce the cost of debt servicing. As a result, agro-food market entities are able to optimize the structure of financial resources, increase the level of solvency and ensure long-term financial stability.

The processes of digitalization of international stock trading play an important role in the functioning of the mechanism. The use of electronic platforms, automated clearing systems and Blockchain technologies ensures the transparency of financial transactions accelerates exchange settlements and reduces operating costs for market participants. At the same time, it helps to minimize fraud risks, increase the level of information security and the effectiveness of financial control.

The result of the mechanism is the stabilization of financial flows of agro-food market entities, increased asset liquidity, predictability of income and expenses, and reduced credit, currency, and price risks. In a strategic dimension, this ensures increased competitiveness of agro-food market entities in international markets, strengthening their investment attractiveness, and creating conditions for sustainable development of the agro-food sector in the face of global economic challenges.

References

1. Alekseyenko L., Stetsko M., Chorna N., Kvasovskyi O. Financial hedging as a risk management mechanism in the agricultural sector in the conditions of global imbalances. *Ukrainian Journal of Applied Economics and Technology*. 2026. № 1. P. 378-382.
2. Bashlai S. Derivatives market in Ukraine: current trends and prospects for development. *Law and Innovation Society*. 2025. № 2(25).
3. Bashlai S., Derevianko N. Efficiency of using derivatives to hedge financial risks. *Social Development: Economic and Legal Issues*. 2025. № 6. <https://doi.org/10.70651/3083-6018/2025.6.17>

Кужелев М. О.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів
Національний університет «Києво-Могилянська академія»
м. Київ, Україна

ВПЛИВ ЦИФРОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ НА РОЗВИТОК КОРПОРАТИВНОГО СЕКТОРУ В УКРАЇНІ

Цифрова фінансова інклюзія в сучасних умовах стає не просто загальним трендом, а й важливим чинником розвитку національного корпоративного сектору. Для України цей напрям розвитку набув особливої актуальності в період дії воєнного стану, коли фінансова стійкість підприємницьких структур залежить від доступу до платіжних систем, кредитних ресурсів, дистанційних алгоритмів аутентифікації та управління рахунками та інтеграції нових цифрових сервісів. Можна констатувати, що подальший розвиток корпоративного сектору пов'язаний із розширенням спектру цифрових послуг та фінансової інклюзії [1].

Цифрову фінансову інклюзію часто розглядають як процес забезпечення доступного, безпечного та зручного використання фінансових послуг через цифрові канали. Для корпоративного сектору це дає змогу зменшити транзакційні витрати, забезпечити прозорість фінансово-господарської діяльності, спростити процедури доступу до ринку капіталу тощо. Такі тези містяться й в дослідженнях та аналітиці Групи Світового банку [2].

На нашу думку, фінансову інклюзію треба розглядати як систему економічних відносин, юридичних та технологічних взаємозв'язків, що виникають між суб'єктами господарювання, державою, фінансовими посередниками та провайдерами цифрової інфраструктури для забезпечення безперешкодного, безпечного та економічно обґрунтованого доступу до повного спектра фінансових послуг через інноваційні цифрові канали. Такий підхід до визначення дозволяє розглядати цю дефініцію одразу за декількома ключовими аспектами:

- інституційні відносини;

- технологічно-інфраструктурні відносини;
- соціально-економічні відносини.

Тобто цифрова фінансова інклюзія – це не просто мобільні додатки, а нова архітектура суспільних економічних відносин, у якій фінансові технології виконують функцію інфраструктурного базису для інтеграції суб'єктів ринку у легальний фінансовий оборот.

Для корпоративного сектору, який останніми роками стикається зі звуженням традиційних ринків капіталу та обмеженнями ринкової інфраструктури, цифрова інклюзія створює нові можливості для доступу до ресурсів [3]. Сучасний стан цифрової фінансової інклюзії в Україні в умовах дії воєнного стану характеризується швидкою адаптацією учасників ринку до дистанційних форм обслуговування ринкових контрагентів і зростанням частки безготівкових розрахунків [4]. Це стало можливим завдяки масштабуванню системи дистанційної ідентифікації клієнтів.

Слід зазначити, що для корпоративного сектору цифрова фінансова інклюзія має декілька ключових ефектів:

1. Оптимізація фінансування та зменшення витрат – цифрова історія фінансових транзакцій формує прозорий профіль корпоративної структури. Це надає фінансово-кредитним інститутам та Фінтех-компаніям можливість застосовувати алгоритми скорингу, які значно швидші за традиційний фінансовий аналіз [5]. Як наслідок, корпорації отримують швидкий доступ до ресурсів за оптимальною (на момент отримання) ціною.

2. Інтеграція в державні програми підтримки та відновлення – цифрові канали стали базою для ефективного адміністрування процесів відновлення та відбудови. Так, за даними Міністерства економіки України по програмі «Доступні кредити 5-7-9%» з початку 2025 року бізнес залучив 21,2 тис. кредитів на суму понад 62,2 млрд грн [6]. А висока швидкість погодження таких позик – це наслідок обміну цифровими даними між банками, реєстром позичальників, Фондом розвитку підприємництва та іншими залученими інституціями.

3. Автоматизація обліку та спрощення адміністрування – застосування сучасних фінансових технологій та інтеграція банківських модулів у системи

бухгалтерського обліку мінімізують ручну працю й зменшують ймовірність помилок [7]. До цього додається і прозорість фінансової звітності, зокрема для податкових та митних органів.

4. Доступ до глобальних ринків – цифрова інтеграція до міжнародних платіжних систем, систем переказу коштів та еквайрингу дозволяє корпоративним структурам легально експортувати власні товари, послуги та цифрові продукти, зменшуючи час та витрати на подолання транскордонних бар'єрів.

5. Підвищення адаптивності корпорацій у кризових умовах та під час війни – навіть за відсутності фізичного доступу до відділень і традиційних сервісів підприємства та їхні клієнти мають змогу продовжувати свою діяльність на товарних і фінансових ринках.

Водночас вплив цифрової інклюзії не можна розглядати як виключно позитивний фактор, адже є й певні негативні моменти та обмеження:

1. Інфраструктурна нерівність – бойові дії, блекаути, проблеми зі зв'язком тощо створюють ризики для стабільної роботи підприємств у прифронтових зонах. Це посилює і цифрову асиметрію в доступі бізнесу до сервісів і, як наслідок, впливає на конкурентні переваги на ринку.

2. Кіберризики та фінансова грамотність – існує проблема нестачі кваліфікованих кадрів для забезпечення кіберзахисту систем, а також брак знань щодо новітніх фінансових інструментів і технологій. Це певним чином обмежує попит на складні цифрові продукти.

3. Високі комісійні витрати – тарифи на еквайринг і розрахунково-касове обслуговування залишаються доволі високими

Таким чином, цифрова фінансова інклюзія – це невід'ємний фактор стійкого функціонування під час війни та розвитку корпоративного сектору України. Цифрові трансформації та впровадження передових фінансових послуг свідчать про поступовий перехід до цифрово орієнтованої моделі фінансування корпорацій. Її вплив проявляється у прискоренні платіжного обороту, розширенні каналів корпоративного фінансування, зростанні прозорості, спрощенні взаємодії бізнесу з банками та державою й підвищенні стійкості національних корпорацій до кризових

шоків. Саме такі трансформації здатні перетворити цифрову фінансову інклюзію з модного тренду на реальний ресурс повоєнного відновлення корпоративного сектору України.

Список використаних джерел

1. Нова Стратегія розвитку фінансового сектору: протистояння викликам війни у фінансовому секторі та підтримання відновлення економіки України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/nova-strategiya-rozvitku-finansovogo-sektoru-protistoyannya-viklikam-viyni-u-finansovomu-sektori-ta-pidtrimannya-vidnovlennya-ekonomiki-ukrayini> (дата звернення 10.06.2026).
2. Financial Inclusion. *World Bank Group*. URL: <https://www.worldbank.org/ext/en/topic/financial-sector/financial-inclusion> (дата звернення 11.06.2026).
3. Кужелєв М. О. Концептуальні основи розвитку корпоративних відносин: Монографія. Донецьк : ТОВ «Східний видавничий дім», 2012. 260 с.
4. Нечипоренко А. В., Костікова К. О. Адаптація зарубіжних практик фінансового ризик-менеджменту до діяльності українських підприємств. *Європейський науковий журнал економічних та фінансових інновацій*. 2023. №1(11). С. 46–58.
5. Меженська В. В. Діагностика фінансового стану корпорації в умовах динамічного зовнішнього середовища. *Схід*. 2012. № 1(115). С. 62-67.
6. Доступні кредити 5-7-9%: понад 62 млрд грн отримали підприємці з початку року. URL: <https://me.gov.ua/News/Detail/a3f19ab7-5029-4a62-8d3b-62c5ff55d5ea?lang=uk-UA&isSpecial=True&title=DostupniKrediti5-7-9-Ponad62-MlrdGrnOtrimaliPidprimtsiZPochatkuRokuVMezhakhProgrami> (дата звернення 10.06.2026).
7. Гаврилко П. П., Брітченко І. Г. Корпоративні відносини в банківському секторі : фінансові механізми та маркетингові стратегії : монографія. Рівне : Волинські обереги, 2016. 228 с.

IMPLEMENTATION OF A MECHANISM FOR ENSURING THE SECURITY OF THE BANKING SYSTEM BASED ON INNOVATIVE METASPACE TECHNOLOGIES

The modern development of the global financial system is accompanied by the rapid digitalization of banking services, the active implementation of cloud services, Blockchain technologies, Big Data and other innovative metaspaces platforms. Banking institutions are increasingly integrating digital ecosystems into their own activities, providing remote customer service, virtual financial services, digital identification and automation of financial transactions. In such conditions, there is a need to form a new mechanism for ensuring the security of the banking system, which would allow for an effective response to cyber threats, risks of information interference, fraud and destabilization of the financial environment. The problem of ensuring the security of the banking system becomes particularly relevant in conditions of martial law, economic instability and the growth of hybrid threats.

The need to develop a modern mechanism for ensuring the security of the banking system based on innovative metaspaces technologies is also due to the transformation of the structure of financial risks. Traditional banking supervision tools no longer provide the proper level of protection in the digital economy, which requires the formation of a comprehensive stabilization system focused on the integration of digital platforms, intelligent data management systems, cyber defense and adaptive regulation. In this regard, a relevant scientific direction is the development of a modern mechanism for ensuring the security of the banking system based on metaspaces technologies, taking into account risks, threats and stabilization tools.

The security of the banking system is one of the important components of the financial security of the state and determines the level of resilience of the financial sector to internal and external threats. In modern conditions, the security of the banking system is considered as a comprehensive state of protection of financial institutions from the risks of destabilization, which ensures the continuity of the functioning of banks, the stability of the payment system, the protection of customer funds and the efficiency of financial intermediation. Under martial law, the risks of destabilization of the banking system increase significantly due to the information and psychological impact on the population. The spread of panic can cause mass withdrawal of deposits, currency fluctuations and deterioration of bank liquidity.

The net profit of the banking system also had positive dynamics, with the exception of 2022, when the profitability of banks significantly decreased due to military risks and the deterioration of the economic situation. In 2023-2025, the profitability of the banking sector was restored. The share of problem loans (NPL) in 2018 exceeded 52%, in 2025 it decreased to 28.1%, which indicates an improvement in the quality of the bank's loan portfolio and the effectiveness of financial recovery measures [9; 10]. A positive trend is also the increase in the level of capital adequacy of banks [9; 10]. In 2025, the indicator exceeded 23%, which is significantly higher than regulatory requirements and indicates a sufficient margin of financial stability of the banking system. An important factor in stabilizing the banking system from 2018-2025 was the introduction of digital technologies. The active use of remote banking, mobile financial services, digital platforms and electronic identification allowed to ensure the continuity of banking operations even under martial law.

In 2023-2025, Ukrainian banks significantly intensified the implementation of digital technologies and automated risk monitoring systems, which contributed to reducing the level of fraud, increasing the speed of processing financial transactions and optimizing liquidity management. A significant role in ensuring the stability of the banking system was played by the NBU policy on supporting bank liquidity, currency regulation and conducting stress testing. Regular assessments of the stability of the banking system

allowed for timely identification of potential risks and development of mechanisms to minimize them [9; 10].

The effectiveness of the functioning of the digital ecosystem is achieved provided that banking institutions adapt to the dynamic risks of the metaspaces and the formation of long-term stability of the financial market through tools for preventing hybrid cyber threats, which is implemented through an integrated mechanism for ensuring the security of the banking system on the basis of the development of digital technologies of the metaspaces.

A comprehensive approach to the development and implementation of an integrated mechanism for ensuring the security of the banking system in the conditions of the digital ecosystem of metaspaces technologies has a structural structure and logic of the relationship between sources of threats, methods of influence of hybrid cyberattacks and tools for their elimination in order to stabilize the financial sector. The central idea of developing the mechanism is that modern banking security can no longer be ensured exclusively by traditional financial or regulatory methods, but requires the integration of digital technologies, cyber protection, institutional regulation and intelligent risk analysis systems.

The proposed integrated mechanism is formed from a structure of four interrelated instruments: financial, organizational, technological and institutional. Financial instruments include supporting bank liquidity, forming reserves, capitalizing financial institutions, diversifying funding sources and conducting stress testing. Their main function is to ensure the financial stability of the banking system and minimize the risk of crisis events. Organizational tools are focused on forming a risk management system, ensuring the continuity of business processes, conducting internal audits and increasing the level of digital literacy of personnel. In modern conditions, the human factor is one of the elements of cybersecurity, since a significant part of cyberattacks is implemented through social engineering and manipulation by bank employees. The technological block of the mechanism is the basis of the digital stability of the banking system, which takes into account biometric authentication and cloud technologies. It is these tools that provide automation of financial monitoring processes, prompt detection of suspicious transactions,

forecasting crisis events and the formation of an adaptive cyber defense system. Institutional tools include state regulation, international coordination in the field of cybersecurity, harmonization of legislation with international standards, as well as interaction between the central bank, law enforcement agencies and international financial organizations.

In modern conditions, ensuring the security of the banking system is impossible without integration into global cyber defense systems and international exchange of information about cyber incidents. Therefore, the role of digital metaspace technologies in the process of monitoring, analyzing and forecasting risks based on the use of Big Data, Blockchain and FinTech technologies allows banks to analyze large amounts of financial information in real time, identify anomalous transactions and predict liquidity risks and model scenarios for the development of crisis situations. Automation of financial monitoring ensures the promptness of response to threats and increases the adaptability of the banking system to external shocks. The implementation of an integrated mechanism for ensuring the security of the banking system is based on the results of financial stability, continuity of banking operations, protection of assets and personal data of clients, increasing public confidence in financial institutions, resilience to external and internal shocks, as well as supporting the digital transformation of the financial market.

References

1. National Bank of Ukraine. Financial Stability Report. Available at: https://bank.gov.ua/en/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-cheren-2025-roku?utm_source=chatgpt.com (date of access 12.06.2026).
2. National Bank of Ukraine. Banking Sector Review. Available at: https://aub.org.ua/en/nbu-opryliudnyv-ohliad-nebankivskoho-finansovoho-sektoru-za-iii-kvartal-2025-roku-2/?utm_source=chatgpt.com (date of access 12.06.2026).

провідний інженер відділу ринкових механізмів та структур
ДУ «Інститут ринку і економіко-екологічних досліджень НАН України»
м. Одеса, Україна

МОЖЛИВОСТІ ФІНАНСОВОЇ ПІДТРИМКИ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО СЕКТОРУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЦИФРОВОГО ДОСТУПУ ДЛЯ АГРОВИРОБНИКІВ

Агропродовольчий сектор України, який завжди виступав драйвером економічного розвитку та головним джерелом надходжень до держбюджету від експорту вітчизняної сільгосппродукції на Світовий продовольчий ринок, сьогодні знаходиться в ситуації невизначеності, яка виникла у результаті ведення бойових дій. Аграрії змушені працювати в умовах нестачі коштів, сільгосптехніки, добрив, палива та наявності замінованих полів. До того ж сільгоспвиробники зазнають великих втрат сільгосптехніки, складських приміщень та об'єктів інфраструктури внаслідок їх руйнування. А наявність застарілої матеріально-технічної бази потребує її оновлення та технологічного переоснащення і переходу на нові цифрові технології. Цифровізація стала не лише трендом, вона надає великі переваги у підвищенні ефективності, конкурентоспроможності та стійкості агровиробників.

Цифрові технології проникли в усі сфери життя, змінили економічні та організаційні процеси, способи комунікацій між постачальниками і споживачами товарів і послуг [1]. Цифровізація агробізнесу передбачає використання сучасних інструментів, моніторингу та аналітики даних, а також прийняття рішень з використанням цифрових технологій у сільському господарстві для покращення та оптимізації систем землеробства, підвищення якості врожаю та врожайності, зменшення відходів та боротьби зі шкідниками та хворобами [2].

Слід відзначити, що сьогодні не всі суб'єкти ринку мають доступ до нових технологічних рішень, а у деяких випадках і до мережі Інтернет. Вирішення

питання доступності до нових технологій дозволить здійснити моніторинг техніки, що є на ринку, вибрати необхідні моделі та придбати їх за програмою компенсації.

Використання цифрових технологій дозволяє контролювати виробництво готового продукту у агропромисловому секторі, починаючи від обробки та засіву полів, до надходження готової продукції на прилавки магазинів. Цей процес безпосередньо включає контроль за вирощуванням сільськогосподарських рослин, їх поливом, своєчасним внесенням добрив, збором врожаїв та доставкою до виробничих та складських приміщень. Цифровізація дозволяє зменшувати витрати, збільшувати продуктивність та матеріально-технічну й ресурсну базу, а також інтегрувати зусилля зацікавлених сторін. [3].

Запровадження сучасних цифрових технологій надає можливість агровиробникам оновити та оптимізувати робочі процеси, дозволяючи використовувати:

- точне землеробство (використовуючи дані з датчиків дронів та супутникові знімки, що дозволяє оптимізувати зрошення полів, внесення добрив, засобів захисту рослин);
- автоматизацію (роботизоване та автоматизоване управління технікою);
- автоматизовані системи управління фермою (Farm Management Systems - FMS), що дозволяють за допомогою використання інтегрованих програм збирати, аналізувати та прогнозувати подальшу діяльність ферми;
- блокчейн-технології, які дозволяють відстежувати ланцюги постачання, оптимізувати логістику;
- інтернет речей (IoT), що дозволяє через підключені до мережі датчики збирати інформацію про температуру, вологість, роботу обладнання;
- штучний інтелект та машинне навчання, що дозволяє прогнозувати врожайність, наявність хвороб рослин та шкідників.

Використання цих заходів дозволяє агровиробникам отримувати повну інформацію про стан полів та рослин, прогнозувати майбутній врожай, контролювати ресурси у реальному часі.

Цифровізація у агропродовольчому секторі має можливості охопити всі етапи створення вартості, починаючи від генетики і селекції, створення умов для вирощування тварин і рослин, відстеження умов їх утримання і закінчуючи етапом розподілу готової продукції та доставки її споживачам.

Прикладами запровадження цифрових технологій у агропромисловий комплекс, спрямованими на забезпечення продовольчої безпеки є використання розумних датчиків, автономних тракторів та дронів-розпилювачів. Ця цифрова трансформація включає одну або кілька технологій, таких як Інтернет речей (IoT), Big Data, Blockchain, Digital Twin та аналіз даних у реальному часі за допомогою алгоритмів штучного інтелекту (AI) [4, с. 21].

Введення в дію автоматизованих систем оперативного збору інформації та фінансового обліку дозволяють налагодити ефективну роботу на всіх етапах польових робіт – від планування сівозмін до збору врожаю та контролю роботи працівників на кожному етапі технологічного процесу.

Переваги тут очевидні, але слід зазначити, що впровадження цифрових технологій стикається із низкою викликів, серед яких: недостатній рівень цифрової грамотності, висока вартість впровадження нововведень, обмежений доступ до високошвидкісного інтернету у сільській місцевості, відсутність стандартизації цифрових платформ та, частіше за все, їх несумісність, що ускладнює можливість обміну інформацією.

Для подолання викликів стримування цифрової трансформації держава та міжнародні організації й партнери пропонують різні інструменти, серед яких:

- програми впровадження інноваційних технологій Державними фондами та агентствами шляхом придбання сучасного обладнання, програмного забезпечення та навчання персоналу;
- часткове покриття витрат шляхом надання субсидій;
- програми розвитку сільських територій, спрямовані на покращення цифрової інфраструктури та підвищення цифрової грамотності;
- надання банками за підтримки держави спеціальних кредитів (пільгових або під заставу майбутнього врожаю) агросектору з низькими відсотковими ставками;

- підтримка розвитку агротехнологічних стартапів, які пропонують нові рішення;
- надання міжнародної технічної та фінансової допомоги;
- надання інформаційної підтримки та консультацій.

За умов активного впровадження цифровізації у сільськогосподарське виробництво підвищується рівень його конкурентоздатності на Світовому агропродовольчому ринку.

Останнім часом активно використовується «...поєднання передачі інформації з геопросторовими та супутниковими технологіями для допомоги в моніторингу та управлінні фізичними ресурсами для сільськогосподарського виробництва» [5], що значно полегшує роботу агровиробників.

Одним з пріоритетних напрямів використання сучасних технологій є геоінформаційні технології (ГІС) для відстеження стану ґрунтів, водойм, відходів, регулювання вегетації рослин, їх зрошення тощо [6]. Це значно скорочує витрати на оперативне отримання інформації щодо стану полів, необхідності їх зрошування та обробки рослин від шкідників.

Цифрові технології в цілому сприяють підвищенню ефективності бізнес-процесів, включаючи фінансування, моніторинг всіх етапів роботи від посіву насіння до збору врожаю, інтенсивності використання сільгосптехніки, складських та елеваторних приміщень й приміщень для утримання тварин і контролю догляду за ними та годівлі, а також підготовку звітності.

Звісно, що впровадження інноваційної моделі та цифровізації агропродовольчого сектору являє собою складний процес, у якому задіяна сукупність взаємопов'язаних структур, що здійснюють реалізацію наукових знань, технологій та здійснюють процес виробництва сільгосппродукції. У реалізації цього процесу можуть приймати участь науково-виробничі підприємства, технопарки, дослідницькі інститути, компанії з розробки програмного забезпечення та ін. Тому цей процес займе багато часу та зусиль, але є необхідним для переходу агросектору на новий технологічний рівень.

Список використаних джерел

1. Брюховецька Н. Ю., Черних О. В. Індустрія 4.0 та цифровізація економіки: можливості використання зарубіжного досвіду на промислових підприємствах України. *Економіка промисловості*. 2020. № 2. С. 116-132.
<https://doi.org/10.15407/econindustry2020.02.116>
2. Abiri R., Rizan N., Balasundram S., Shahbazi A., Abdul-Hamid H. Application of digital technologies for ensuring agricultural productivity. *Heliyon*. 2023. № 9(12). P. 22601. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2023.e22601>
3. Носова Н. І. Цифрова трансформація агропродовольчого сектору України як складова його конкурентоздатності в умовах повоєнного відновлення. *Економіка підприємства : теорія та практика* : Матеріали XIV Всеукр. наук.-практ. Інтернет-конф. (21 березня 2025) / відп. ред. О. М. Полінкевич, О. М. Завадська. Луцьк : ВІП ЛНТУ, 2025. С. 89-90.
URL: <https://drive.google.com/file/d/1YtAEpTT4mZqOrzQpHdIjn7J5R3JfViC2/view>
(дата звернення 09.06.2026).
4. Гарафонова О., Маргасова В. Перспективи впровадження інноваційних технологій розвитку агропромислового комплексу України. *Соціально-економічні відносини в цифровому суспільстві*. 2022. Т. 3(45). С. 19-28.
<https://doi.org/10.55643/ser.3.45.2022.475>
5. Technology and digital in agriculture. URL: <https://cutt.ly/WFkZ9sw> (дата звернення 07.06.2026).
6. ГІС технології в сільському господарстві
URL: <https://eos.com/uk/blog/suchasni-tekhnologii-v-silskomu-hospodarstvi/> (дата звернення 07.06.2026).

Пастухов М. С.

здобувач третього (освітньо-наукового) рівня вищої освіти

за спеціальністю 051 Економіка

Навчально-науковий інститут управління, економіки та бізнесу

ПрАТ «ВНЗ Міжрегіональна Академія управління персоналом»

м. Київ, Україна

ФІНТЕХ-ТЕХНОЛОГІЇ ЯК ЧИННИК АКТИВІЗАЦІЇ ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ УКРАЇНИ

Сучасний розвиток аграрного сектору України потребує залучення значних інвестиційних ресурсів для впровадження інноваційних технологій, модернізації виробничих процесів, підвищення продуктивності праці та забезпечення конкурентоспроможності вітчизняних товаровиробників на світових ринках. Водночас обмежений доступ сільськогосподарських товаровиробників до фінансових ресурсів, особливо малих та середніх господарств, зумовлює необхідність пошуку нових механізмів фінансування інноваційного розвитку. Одним із перспективних напрямів вирішення зазначеної проблеми є впровадження фінтех-технологій [1].

Фінтех-технології являють собою сукупність цифрових фінансових інструментів та інноваційних бізнес-моделей, що забезпечують надання фінансових послуг із використанням сучасних інформаційно-комунікаційних технологій. До найбільш поширених фінтех-рішень, які можуть бути використані в аграрному секторі, належать цифрові платформи кредитування, краудфандинг, краудлендинг, мобільні платежі, блокчейн-технології, смарт-контракти, цифрові страхові продукти та сервіси відкритого банкінгу [2].

Позитивний досвід використання фінтех-технологій у сільському господарстві демонструють зарубіжні країни. Так, в Індії активно функціонують цифрові платформи кредитування фермерів, які дозволяють здійснювати оцінку

кредитоспроможності на основі супутникових даних, інформації про врожайність та історії господарської діяльності. Завдяки цьому суттєво спрощується доступ малих фермерських господарств до фінансових ресурсів.

У країнах Африки значного поширення набули мобільні фінансові сервіси. Зокрема, у Кенії система мобільних платежів M-Pesa забезпечила можливість здійснення фінансових операцій навіть у віддалених сільських регіонах, сприяючи підвищенню фінансової інклюзії та розширенню інвестиційних можливостей аграрних виробників [3].

У Сполучених Штатах Америки та країнах Європейського Союзу активно використовуються блокчейн-технології для забезпечення прозорості ланцюгів постачання агропродовольчої продукції, підтвердження походження товарів та укладання смарт-контрактів між учасниками ринку. Це сприяє зниженню трансакційних витрат, мінімізації ризиків шахрайства та підвищенню довіри інвесторів до аграрного бізнесу [4].

Перспективним напрямом для України є розвиток цифрових платформ фінансування аграрних інновацій, удосконалення нормативно-правового забезпечення функціонування фінтех-компаній, впровадження цифрових страхових продуктів для аграріїв та розширення використання технологій штучного інтелекту при оцінюванні інвестиційної привабливості аграрних проєктів. Адаптація кращих міжнародних практик сприятиме підвищенню доступності фінансових ресурсів, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності та формуванню сучасної моделі сталого розвитку аграрного сектору України.

Доцільним є також розвиток альтернативних джерел фінансування аграрного бізнесу, зокрема краудфандингових та краудлендингових платформ, які дозволяють залучати кошти для реалізації інноваційних проєктів без посередництва традиційних фінансових установ. Використання технологій блокчейн та смарт-контрактів сприятиме автоматизації процесів укладання угод, забезпеченню простежуваності використання інвестиційних ресурсів та мінімізації трансакційних витрат.

Перспективним напрямом є впровадження параметричного страхування сільськогосподарських ризиків із використанням супутникового моніторингу,

геоінформаційних систем та аналізу великих масивів даних, що дозволить оперативно оцінювати збитки від несприятливих погодних умов та автоматично здійснювати страхові виплати. Крім того, застосування алгоритмів штучного інтелекту та машинного навчання надає можливість здійснювати комплексну оцінку інвестиційної привабливості аграрних проєктів, прогнозувати рівень їхньої економічної ефективності, визначати потенційні ризики та формувати оптимальні інвестиційні портфелі.

З огляду на євроінтеграційний вектор розвитку України, важливим завданням є гармонізація національного законодавства у сфері цифрових фінансових послуг із нормативними актами Європейського Союзу, зокрема щодо відкритого банкінгу, захисту персональних даних, кібербезпеки та регулювання діяльності фінтех-компаній. Адаптація кращих міжнародних практик та формування сприятливого інституційного середовища сприятимуть підвищенню доступності фінансових ресурсів для суб'єктів аграрного підприємництва, активізації інноваційно-інвестиційної діяльності, прискоренню цифрової трансформації аграрного сектору та формуванню сучасної моделі його сталого розвитку в умовах післявоєнного відновлення економіки України.

Таким чином, фінтех-технології стають важливим чинником активізації інноваційно-інвестиційних процесів в аграрному секторі, забезпечуючи розширення доступу сільськогосподарських товаровиробників до фінансових ресурсів, зниження трансакційних витрат та підвищення ефективності управління інвестиційною діяльністю. Досвід зарубіжних країн свідчить про значний потенціал цифрових фінансових інструментів у підтримці розвитку аграрного виробництва, стимулюванні впровадження інновацій та зміцненні фінансової інклюзії сільських територій. Для України пріоритетними напрямками мають стати розвиток цифрових платформ фінансування аграрних інновацій, впровадження сучасних страхових та інвестиційних продуктів, використання технологій штучного інтелекту, а також удосконалення інституційного та нормативно-правового забезпечення функціонування фінтех-екосистеми. Реалізація зазначених заходів сприятиме підвищенню інвестиційної привабливості аграрного сектору, прискоренню його

цифрової трансформації та формуванню передумов для забезпечення сталого розвитку в умовах повоєнного відновлення економіки України.

Список використаних джерел

1. Дацій О. І., Каліна І. І., Карбовська Л. О. Роль безвідходного виробництва у формуванні оцінки інвестиційної привабливості сільського господарства. *Київський економічний науковий журнал*. 2024. Вип. 4. 61-65. <https://doi.org/10.32782/2786-765X/2024-4-8>
2. Скиба Г., Каліна І. & Брюховецька І. Вплив фінансових детермінант на ефективність інституційної взаємодії бізнесу і держави. *Економіка та суспільство*. 2025. Вип. 78. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2025-78-50>
3. Tavneet Suri, William Jack. The Long-Run Poverty and Gender Impacts of Mobile Money. *Science*. 2016. Vol. 354(6317). P. 1288–1292. URL: <https://www.science.org/doi/10.1126/science.aah5309> (дата звернення 18.06.2026).
4. Food and Agriculture Organization of the United Nations. Blockchain Application in Agrifood Value Chains. Rome : FAO, 2020. 52 p. URL: <https://openknowledge.fao.org/server/api/core/bitstreams/2feee4dd-cac6-4b74-8852-697eb5c6d9aa/content> (дата звернення 18.06.2026).

Романовська Ю. А.

д.е.н., доцент

в. о. професора кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Запоріжжя, Україна

**ЦИФРОВА ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ
ДОСТУПНОСТІ ФІНАНСОВИХ ПОСЛУГ ДЛЯ НАСЕЛЕННЯ**

У сучасних умовах цифрова трансформація фінансової сфери сприяє розширенню доступу населення до фінансових послуг. Онлайн-банкінг, мобільні застосунки, цифрові платежі та державні електронні сервіси роблять фінансові операції швидшими, зручнішими та доступнішими для різних категорій громадян.

Цифрова фінансова інклюзія є важливим інструментом підвищення фінансової грамотності, зменшення нерівності та підтримки економічної активності населення. Для України це питання є особливо актуальним в умовах воєнних викликів, коли цифрові фінансові рішення допомагають забезпечити безперервний доступ до необхідних послуг.

Проблематика фінансової інклюзивності знайшла відображення у наукових доробках низки українських учених, зокрема: Науменкова С., Міщенко С., Міщенко В. Шепель О. Жердецька Л. В. [1-3]. Проте потребує подальшої уваги питання використання цифрової фінансової інклюзії як інструменту підвищення доступності фінансових послуг для населення, особливо в умовах цифрової трансформації економіки, воєнних викликів та необхідності забезпечення рівного доступу громадян до сучасних фінансових сервісів.

Тема дослідження полягає у визначенні ролі цифрової фінансової інклюзії у розширенні доступу населення до базових фінансових послуг.

Цифрова фінансова інклюзія – це розширення реального доступу населення до базових фінансових послуг за допомогою інформаційно-комунікаційних та цифрових технологій. Вона передбачає можливість користування фінансовими продуктами не лише через традиційні установи, а й через онлайн-банкінг, мобільні застосунки, електронні платежі, цифрові гарантії та дистанційне управління рахунками. На відміну від загального цифрового фінансового обслуговування, цифрова фінансова інклюзія зосереджується насамперед на тих групах населення, які мають обмежений доступ до фінансових послуг [4]. Це можуть бути люди з низькими доходами, літні люди, жінки, внутрішньо переміщені особи, мешканці віддалених територій та інші вразливі категорії. Її головна мета – залучити ці групи до офіційної фінансової системи та допомогти подолати бар'єри доступу до фінансового обслуговування.

Важливими складовими цифрової фінансової інклюзії є цифрові фінансові продукти й послуги, цифрові канали їх надання та нові бізнес-моделі обслуговування клієнтів. Водночас її розвиток потребує доступу до інтернету, фінансової та цифрової грамотності населення, захисту персональних даних, довіри до фінансових установ і забезпечення прийнятної вартості фінансових послуг. Цифрова фінансова інклюзія підвищує доступ населення до фінансових послуг через такі напрями:

1. Забезпечення дистанційного доступу до фінансових послуг та розширення можливостей для жителів віддалених територій. Завдяки онлайн-банкінгу, мобільним застосункам та електронним платіжним сервісам громадяни можуть користуватися фінансовими послугами без необхідності фізично відвідувати банк або іншу фінансову установу.

2. Зниження вартості фінансового обслуговування. Використання цифрових технологій дає змогу зменшити витрати на проведення платежів, переказів, відкриття та обслуговування рахунків, що робить фінансові послуги доступнішими для населення.

3. Спрощення фінансових операцій. Цифрові сервіси дають можливість швидко здійснювати платежі, перекази, оплачувати комунальні послуги, отримувати соціальні виплати, пенсії або заробітну плату на рахунок.

4. Залучення вразливих груп населення до офіційної фінансової системи. Цифрова фінансова інклюзія сприяє доступу до фінансових послуг для людей з низькими доходами, внутрішньо переміщених осіб, літніх людей, жінок та інших категорій населення, які можуть мати обмежений доступ до традиційного банківського обслуговування.

5. Підвищення фінансової та цифрової грамотності. Користування цифровими фінансовими сервісами формує у населення навички управління власними коштами, планування витрат, здійснення безготівкових розрахунків та відповідального користування фінансовими продуктами.

6. Підвищення швидкості та зручності отримання послуг. Населення отримує можливість управляти коштами у будь-який час і з будь-якого місця, що

особливо важливо в умовах воєнних викликів, переміщення населення та обмеженого доступу до традиційної інфраструктури.

7. Зменшення фінансової виключеності. Цифрові фінансові інструменти допомагають долати бар'єри доступу до фінансових послуг, зокрема територіальні, інформаційні, технологічні та цінові обмеження.

Таким чином, цифрова фінансова інклюзія виступає дієвим інструментом розширення доступу населення до базових фінансових послуг, забезпечуючи їхню зручність, безпечність і доступність, а також сприяючи поглибленню інтеграції громадян в офіційну фінансову систему.

Список використаних джерел

1. Науменкова С., Міщенко С., Міщенко В. Цифрова фінансова інклюзія для прискорення досягнення цілей сталого розвитку. *Вісник київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2023. Вип. 1(222). С. 102-112. <https://doi.org/10.17721/1728-2667.2023/222-1/13>

2. Шепель О. Цифрова та фінансова інклюзія міжнародних мігрантів в приймаючих країнах. *Економіка та суспільство*. 2023. № 58. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-58-55>

3. Жердецька Л. В. Цифрова фінансова інклюзія як чинник соціально-економічного розвитку. *Науковий вісник Одеського національного економічного університету*. 2023. № 11-12. С. 108-113. <https://doi.org/10.32680/2409-9260-2023-11-12-312-313-108-113>

4. Романовська Ю. А. Фінансова грамотність як чинник розвитку недержавного пенсійного забезпечення в Україні. *Бізнес Інформ*. 2025. № 7. С. 441-447. <https://doi.org/10.32983/2222-4459-2025-7-441-447>

ЦИФРОВИЙ АУДИТ ТА ЙОГО РОЛЬ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

У сучасних умовах цифрової трансформації економіки підприємства дедалі активніше впроваджують інформаційні технології у свою діяльність. Автоматизація бізнес-процесів, використання великих масивів даних (Big Data), хмарних технологій, штучного інтелекту та електронного документообігу змінюють підходи до управління, контролю та аудиту. Водночас зростають вимоги до прозорості діяльності суб'єктів господарювання, ефективності використання ресурсів та забезпечення сталого розвитку.

Одним із сучасних інструментів контролю та оцінки діяльності підприємств виступає цифровий аудит. Його застосування дозволяє підвищити якість управлінських рішень, забезпечити своєчасне виявлення ризиків та сприяти досягненню економічної, соціальної та екологічної стійкості підприємства. У зв'язку з цим дослідження ролі цифрового аудиту у забезпеченні сталого розвитку підприємств є актуальним і має важливе практичне значення.

Цифровий аудит являє собою комплексну перевірку діяльності підприємства із застосуванням сучасних цифрових технологій, програмного забезпечення та автоматизованих методів аналізу даних. Його головною особливістю є використання електронних джерел інформації та цифрових інструментів для збору, обробки й аналізу аудиторських доказів.

На відміну від традиційного аудиту, який передбачає вибіркочну перевірку документів, цифровий аудит дозволяє здійснювати аналіз усіх масивів даних

підприємства в режимі реального часу. Це значно підвищує точність результатів перевірки та зменшує ризик людських помилок.

Основними інструментами цифрового аудиту є: системи аналізу великих даних (Big Data Analytics), технології штучного інтелекту та машинного навчання, програмні комплекси для автоматизації аудиторських процедур, електронний документообіг, хмарні технології, технології блокчейн, системи безперервного моніторингу та контролю (рис. 1).

Рис. 1. Класифікація основних інструментів цифрового аудиту в умовах забезпечення сталого розвитку підприємства.

Джерело: сформовано автором на основі [1–2; 6].

Використання зазначених інструментів забезпечує оперативне отримання достовірної інформації про фінансово-господарську діяльність підприємства та дозволяє своєчасно реагувати на можливі загрози.

Цифровий аудит сприяє підвищенню ефективності управління підприємством шляхом забезпечення достовірності інформації, необхідної для прийняття управлінських рішень. Завдяки автоматизації аудиторських процедур значно скорочується час проведення перевірок та зменшуються витрати на контрольні заходи.

Серед основних переваг цифрового аудиту можна виділити:

- підвищення точності та об'єктивності аудиторських висновків;
- зниження ризику шахрайства та фінансових порушень;
- оперативне виявлення помилок у бухгалтерському обліку;
- посилення системи внутрішнього контролю;
- підвищення прозорості діяльності підприємства;
- можливість безперервного моніторингу бізнес-процесів;
- оптимізацію управління ризиками [3].

Особливо важливим є те, що цифровий аудит дозволяє оцінювати не лише фінансові показники діяльності підприємства, а й нефінансові аспекти, які безпосередньо впливають на його сталий розвиток.

Стосовно, сталого розвитку підприємства, то його концепція передбачає збалансоване поєднання економічних, соціальних та екологічних аспектів діяльності підприємства. Основною метою є забезпечення довгострокового функціонування бізнесу без негативного впливу на суспільство та навколишнє середовище. Взагалі сталий розвиток підприємства базується на трьох ключових компонентах: економічна складова, яка передбачає забезпечення стабільної прибутковості, фінансової стійкості, конкурентоспроможності та ефективного використання ресурсів. Для підприємства важливо не лише отримувати прибуток, але й забезпечувати довгострокове зростання та інноваційний розвиток. Соціальна складова, сталого розвитку охоплює відповідальність перед працівниками, споживачами, партнерами та суспільством. Вона включає створення безпечних умов праці, розвиток персоналу, дотримання етичних норм ведення бізнесу та підтримку соціальних ініціатив. Екологічна складова спрямована на мінімізацію негативного впливу підприємства на довкілля шляхом раціонального використання природних ресурсів, зменшення викидів забруднюючих речовин та впровадження екологічно безпечних технологій.

У сучасних умовах інвестори, кредитори та інші зацікавлені сторони все більше уваги приділяють ESG-показникам (Environmental, Social, Governance), які характеризують рівень сталого розвитку підприємства.

Цифровий аудит відіграє важливу роль у досягненні цілей сталого розвитку підприємств завдяки можливості комплексного аналізу фінансових та нефінансових показників діяльності.

По-перше, цифровий аудит сприяє підвищенню економічної ефективності діяльності підприємства. Автоматизований аналіз даних дозволяє виявляти неефективні бізнес-процеси, дублювання функцій, надмірні витрати та потенційні резерви підвищення прибутковості.

По-друге, цифрові технології забезпечують більш ефективне управління ризиками. Системи аналітики можуть оперативно виявляти фінансові загрози, ознаки шахрайства та інші фактори, які можуть негативно вплинути на стабільність діяльності підприємства.

По-третє, цифровий аудит сприяє підвищенню прозорості корпоративного управління. Завдяки автоматизованому збору та аналізу інформації забезпечується достовірність звітності та підвищується рівень довіри з боку інвесторів, кредиторів і державних органів.

По-четверте, цифровий аудит допомагає контролювати виконання екологічних та соціальних зобов'язань підприємства. Сучасні інформаційні системи дозволяють відстежувати показники споживання енергії, використання ресурсів, рівень викидів та інші параметри, що характеризують вплив підприємства на довкілля [4].

Таким чином, цифровий аудит стає важливим інструментом оцінки ESG-показників та підтвердження достовірності нефінансової звітності підприємств.

Однією з ключових перешкод на шляху впровадження цифрового аудиту в Україні є нерівномірний рівень цифрової трансформації підприємств різних секторів економіки. Незважаючи на активний розвиток цифрової економіки та реалізацію державних програм цифровізації, значна частина суб'єктів господарювання, особливо представники малого та середнього бізнесу, продовжує використовувати застарілі інформаційні системи або окремі програмні рішення, що не забезпечують інтегрованого управління бізнес-процесами. За оцінками міжнародних досліджень цифрової зрілості підприємств, лише близько 30–40 % компаній у країнах, що розвиваються, використовують комплексні ERP-системи, тоді як рівень

застосування технологій Big Data та штучного інтелекту не перевищує 20–25 %. Така ситуація суттєво обмежує можливості автоматизованого збору та обробки інформації, ускладнює проведення аудиторських процедур у режимі реального часу та знижує ефективність використання сучасних аналітичних інструментів [3; 5].

Вагомим стримувальним чинником залишається також обмеженість фінансових ресурсів, необхідних для модернізації цифрової інфраструктури підприємств. Впровадження систем цифрового аудиту потребує значних інвестицій у спеціалізоване програмне забезпечення, хмарні сервіси, засоби захисту інформації, серверне обладнання та підготовку персоналу. За даними міжнародних консалтингових компаній, середній обсяг інвестицій у цифрову трансформацію підприємств щороку зростає на 10–15 %, а частка ІТ-витрат у загальних операційних витратах великих компаній уже перевищує 5–7 %. Водночас для українських підприємств, які функціонують в умовах воєнного стану, інфляційного тиску та обмеженого доступу до інвестиційного капіталу, такі витрати часто є фінансово обтяжливими, що уповільнює впровадження інноваційних аудиторських технологій [4].

Серйозним викликом для розвитку цифрового аудиту є дефіцит висококваліфікованих кадрів. Цифровізація аудиторської діяльності зумовлює необхідність формування міждисциплінарних компетентностей, які поєднують знання бухгалтерського обліку, аудиту, інформаційних технологій, аналізу даних та кібербезпеки. За результатами досліджень професійних аудиторських асоціацій та консалтингових компаній, понад 60 % аудиторських фірм у світі вважають нестачу фахівців із цифровими навичками одним із головних бар'єрів подальшої цифрової трансформації професії. В Україні ця проблема посилюється міграцією висококваліфікованих ІТ-спеціалістів та недостатнім рівнем інтеграції цифрових компетентностей у програми підготовки аудиторів і бухгалтерів [5].

Особливої актуальності в умовах цифровізації набувають питання кібербезпеки та захисту даних. Зростання обсягів електронної інформації, використання хмарних технологій і дистанційного доступу до корпоративних систем супроводжується збільшенням кількості кіберзагроз. За оцінками

міжнародних аналітичних агентств, глобальні збитки від кіберзлочинності вже перевищують 10 трлн дол. США на рік, а кількість атак на корпоративні інформаційні системи щорічно зростає на 15–20 %. Для цифрового аудиту це створює додаткові ризики, пов'язані з можливістю несанкціонованого доступу до фінансових даних, їх модифікації або втрати. У зв'язку з цим забезпечення конфіденційності, цілісності та доступності інформації стає невід'ємною складовою організації сучасного аудиторського процесу [2].

Не менш важливим фактором є недосконалість нормативно-правового регулювання цифрового аудиту. Технологічний розвиток відбувається значно швидше, ніж адаптація відповідної нормативної бази, що створює правові прогалини у сфері використання штучного інтелекту, автоматизованих систем аналізу даних та електронних доказів. Відсутність єдиних методичних підходів до застосування цифрових аудиторських інструментів ускладнює стандартизацію аудиторських процедур та оцінювання якості отриманих результатів. Крім того, потребують подальшого врегулювання питання відповідальності за використання алгоритмів штучного інтелекту під час формування аудиторських висновків і прийняття управлінських рішень.

Таким чином, результати проведеного аналізу свідчать, що ефективно впровадження цифрового аудиту в Україні потребує комплексного вирішення взаємопов'язаних проблем технологічного, фінансового, кадрового та нормативно-правового характеру. Подолання зазначених бар'єрів сприятиме підвищенню рівня цифрової зрілості підприємств, розширенню можливостей використання інтелектуальних аналітичних систем та формуванню сучасної моделі аудиту, здатної забезпечити прозорість, оперативність і достовірність контрольних процедур в умовах цифрової економіки та сталого розвитку.

Водночас перспективи розвитку цифрового аудиту в Україні та світі характеризуються високим потенціалом зростання, що обумовлено прискоренням процесів цифрової трансформації економіки та поширенням концепції сталого розвитку. За прогнозами міжнародних аналітичних агентств, світові витрати на цифрову трансформацію бізнесу щорічно зростають більш ніж на 15 %, а обсяг

ринку технологій штучного інтелекту до 2030 року може перевищити 1,8 трлн дол. США. У таких умовах цифровий аудит поступово трансформується з інструменту перевірки достовірності фінансової інформації в комплексну систему безперервного моніторингу діяльності підприємства, засновану на аналізі великих масивів даних у режимі реального часу. Подальший розвиток електронного документообігу, хмарних технологій, штучного інтелекту, машинного навчання, технології блокчейн та Інтернету речей (IoT) створюватиме нові можливості для автоматизації аудиторських процедур, підвищення точності оцінок ризиків і забезпечення оперативного виявлення відхилень у бізнес-процесах [3; 6].

Особливого значення набуває інтеграція цифрового аудиту із системами корпоративного управління та забезпечення сталого розвитку підприємств. Сучасні тенденції розвитку ESG-звітності (Environmental, Social, Governance) зумовлюють необхідність переходу від періодичного контролю до безперервного аудиторського супроводу процесів формування екологічних, соціальних та управлінських показників. За даними міжнародних досліджень, понад 90 % найбільших світових компаній уже здійснюють розкриття ESG-інформації у своїй звітності, а вимоги до її незалежного підтвердження постійно посилюються. У цьому контексті цифровий аудит виступає важливим інструментом забезпечення прозорості та достовірності нефінансової звітності шляхом автоматизованого збору, аналізу та верифікації даних із різних інформаційних систем підприємства.

Крім того, використання технологій штучного інтелекту та предиктивної аналітики дозволяє перейти від традиційної ретроспективної моделі аудиту до проактивної моделі, орієнтованої на прогнозування потенційних ризиків і підтримку стратегічного управління. Завдяки цьому аудит поступово перетворюється на важливий елемент цифрової екосистеми підприємства, що забезпечує своєчасне прийняття управлінських рішень, підвищення ефективності використання ресурсів та досягнення цілей сталого розвитку.

Таким чином, у перспективі цифровий аудит стане не лише інструментом контролю фінансової інформації, а й ключовим механізмом інформаційного забезпечення сталого розвитку підприємств, здатним поєднувати функції

моніторингу, аналізу, прогнозування та незалежного підтвердження як фінансових, так і нефінансових показників діяльності. Це сприятиме підвищенню конкурентоспроможності підприємств, зміцненню довіри з боку інвесторів та інших зацікавлених сторін, а також забезпеченню довгострокової економічної, соціальної та екологічної стійкості бізнесу.

Проведене дослідження підтвердило, що цифровий аудит є важливим напрямом трансформації аудиторської діяльності в умовах цифрової економіки та сталого розвитку. Встановлено, що використання технологій Big Data, штучного інтелекту, машинного навчання, хмарних обчислень і блокчейну суттєво підвищує ефективність аудиторських процедур, забезпечуючи оперативність, точність та об'єктивність контролю. Цифровий аудит сприяє переходу від вибірових перевірок до безперервного моніторингу діяльності підприємств у режимі реального часу, що дозволяє своєчасно виявляти ризики, підвищувати достовірність фінансової та нефінансової інформації й покращувати якість управлінських рішень. Особливого значення він набуває у системі забезпечення сталого розвитку, оскільки створює умови для ефективного контролю економічних, соціальних та екологічних показників діяльності підприємств і підвищення прозорості ESG-звітності.

Водночас розвиток цифрового аудиту в Україні стримується низкою факторів, серед яких недостатній рівень цифрової зрілості підприємств, обмежені фінансові ресурси, дефіцит фахівців із цифровими компетентностями, ризики кібербезпеки та недосконалість нормативно-правового регулювання. У зв'язку з цим подальший розвиток цифрового аудиту має ґрунтуватися на впровадженні інноваційних технологій, удосконаленні законодавчого забезпечення, посиленні захисту інформації та розвитку людського капіталу. Перспективними напрямками подальших досліджень є розроблення методології аудиту ESG-показників, вивчення можливостей застосування штучного інтелекту в аудиторській діяльності та формування моделей безперервного аудиту для підвищення стійкості та конкурентоспроможності підприємств.

Список використаних джерел

1. International Auditing and Assurance Standards Board. *Handbook of International Quality Management, Auditing, Review, Other Assurance, and Related Services Pronouncements*. New York : IFAC, 2024. 1580 p.
2. Deloitte. *Tech Trends 2025*. Deloitte Insights, 2025. 92 p.
3. KPMG International. *The Time Has Come: The KPMG Survey of Sustainability Reporting 2024*. Amstelveen : KPMG, 2024. 84 p.
4. Ernst & Young. *How Artificial Intelligence Is Transforming Audit*. London : EY, 2024. 35 p.
5. Жук В. М., Коваленко О. В. Цифровізація обліку, аудиту та контролю в умовах цифрової економіки. *Економіка та держава*. 2024. № 7. С. 22–29.
6. Куцик П. О., Мельник Н. Г. Цифрова трансформація аудиту та перспективи її розвитку в Україні. *Вісник економіки*. 2024. № 3. С. 105–115.

Trofimchuk Serhii

Postgraduate student

National University of Water Management and Environmental Engineering

Rivne, Ukraine

GUIDELINES FOR STABILIZING THE FINANCIAL AND ECONOMIC SECURITY OF ENTERPRISES PRODUCING BUILDING MATERIALS

The current development of the national economy of Ukraine is characterized by a high level of uncertainty, increased global competition, financial instability in the country, as well as a significant impact of military, economic and energy risks. In such conditions, the problem of ensuring the financial and economic security of enterprises producing building materials becomes of particular importance, which is a prerequisite for the stability of their functioning, maintaining competitiveness and forming the potential for long-term development. The activities of such enterprises are largely determined by the

cyclical nature of the construction market, fluctuations in demand for construction products, changes in state policy regulating the construction industry and the conditions of international trade, as well as a number of systemic challenges caused by the increase in the cost of energy resources and logistics services, disruption of production and sales chains, exchange rate instability, limited investment resources, and significant depreciation of fixed assets.

An additional risk factor is military operations on the territory of Ukraine, which led to the destruction of production infrastructure, a decrease in investment activity and the difficulty of enterprises' access to financial resources. As a result, the likelihood of financial imbalances, a decrease in liquidity, loss of solvency and an exacerbation of crisis phenomena in the activities of enterprises in the industry increase.

At the same time, enterprises producing building materials play a strategic role in the processes of post-war recovery of the Ukrainian economy, as they provide a resource base for the implementation of infrastructure, industrial and residential construction projects. In this regard, increasing the efficiency of their functioning and ensuring an adequate level of financial and economic security is an important condition for the recovery of the national economy, the development of the construction complex and the formation of sustainable economic growth. Under such conditions, the development of strategic imperatives for stabilizing the financial and economic security of enterprises producing building materials, which allow for the timely identification of negative trends in financial and economic activity, the development of preventive measures and the effective use of financial resources, becomes of particular importance.

A strategic approach to stabilizing financial and economic security ensures the consistency of short-term decisions with the long-term goals of the enterprise's development, contributes to the formation of a stable financial position, increasing investment attractiveness and strengthening the competitive advantages of enterprises producing building materials [1]. In addition, the implementation of priority areas of long-term development of enterprises in the construction industry and the direction of management decisions to achieve strategic goals for stabilizing financial and economic security allows increasing their adaptability to changes in the external environment, as

well as the digitalization of the economy as a basis for preventing bankruptcy [3] and minimizing the impact of destabilizing factors [4].

It should be noted that the strategic imperatives of financial and economic security of enterprises determine the areas of activity that ensure the stability of the financial condition, minimizing risks and increasing financial stability [5]. The methodological basis for developing strategic imperatives for stabilizing the financial and economic security of enterprises in the building materials industry in Ukraine is a program-targeted approach with the aim of developing a set of tools to ensure a stable state of development by assessing the effectiveness of managing operational and financial processes in the long term based on the effective use of financial resources and reducing the duration of the credit cycle in the face of market challenges, restrictions and economic shocks.

The proposed approach covers the operational and financial, technical and technological, personnel and information components of the functioning of enterprises producing building materials, ensuring the coordination of interests with stakeholders [2].

The above-mentioned scientific provisions are logically integrated with the concept of strategic imperatives for stabilizing the financial and economic security of enterprises producing building materials, since the program-targeted approach actually acts as a tool for implementing priority areas of a stable state of development and is aimed at ensuring financial stability, risk management, optimization of the production process and anti-crisis stability in order to strengthen competitive positions in the market in a changing economic environment.

The expected effect of the implementation of program-targeted instruments for stabilizing financial and economic security and ensuring financial stability in LLC «EFE BETON» for 2026-2028 allows optimizing the ratio of equity and loan capital, reducing debt service costs within 12% and increasing the return on capital by 3.0 percentage points. The expected effect is due to the fact that the enterprise actively uses credit resources for the purchase of raw materials and modernization of equipment. The correct capital structure reduces financial risks and allows for more efficient distribution of internal resources.

In LLC «ALK BUD», the formation of a reserve fund covers unforeseen expenses up to 15% of the annual budget, reducing financial stress by 20%. This enterprise has seasonal fluctuations in production and risks of cement supply, so reserve funds ensure stability. Monthly monitoring of financial flows at LLC «GRAND BETON» reduces cash gaps by 25%, and the accuracy of cost forecasts increases by 18%. Thanks to regular analysis of cash flows, the company quickly responds to fluctuations in orders and avoids unnecessary expenses.

Forecasting costs at LLC «EUROBUDBETON» for the purchase of raw materials reduces overspending on materials by 10%, as it allows planning purchases at optimal prices and volumes. Liquidity control at LLC «MKS BETON» using financial analytics increases current liquidity by 15%, which ensures timely coverage of short-term obligations and reduces penalties for late payments. Working capital management at LLC «PARKBUDTECH» reduces receivables by 20% and inventories by 12%, increasing the efficiency of resource use and reducing storage costs.

Regular audit of financial results at LLC «PROMBUDCENTR» increases the accuracy of reporting by 95% and allows you to identify financial risks 30% earlier, which allows you to promptly adjust the management strategy. Reserving funds for critical projects at LLC «Bukovynska» Construction Company guarantees 100% completion of projects, which is critical for maintaining the reputation and trust of customers.

Optimization of receivables at LLC «VOLINDORRESURS» accelerates the receipt of funds by 18% and reduces overdue debts by 25%, which ensures financial stability in working with construction contractors. Formation of a budget for equipment repairs and modernization at PT-F «TORGBUD-SERVICE» reduces the accident rate by 15%, and savings on repairs are up to 10%, since planned costs are better predicted and distributed throughout the year.

Thus, the results obtained confirm that the implementation of a comprehensive system of strategic imperatives (financial stability, risk management, optimization of production processes and ensuring anti-crisis stability) creates the prerequisites for increasing the efficiency of the functioning of enterprises producing building materials. The proposed results of the expected effect are based on industry average efficiency indicators

and the ratio of potential cost savings to total operating costs of enterprises in the industry. Taken together, this allows us to substantiate the realism of the proposed indicators and their practical significance for ensuring the stability of the financial and economic security of enterprises producing building materials in Ukraine.

References

1. Kutsenko O. The essence and significance of the strategy for ensuring the financial and economic security of industrial enterprises. *Herald of Khmelnytskyi National University. Economic Sciences*. 2022. Vol. 6(2). P. 270-277.
2. Melnyk L. M., Trofimchuk S. M. (2024). Program-targeted approach to managing the financial and economic security of enterprises producing building materials in conditions of uncertainty. *Modern Economics*. 2024. Vol. 48. P. 72-82.
3. Piletska S. T., Arefiev S. O., Korytko T. Yu. Proactivity of enterprises at different stages of development in the digitalization of the economy as a basis for preventing bankruptcy. *Economic Management: Theory and Practice. Chumachenko Readings*. 2024. Vol. 2. P. 3-12.
4. Chekh N., Vershynina D., Lub A. The main risks of economic security of the construction industry enterprises, their identification and management. *Innovative technologies and scientific solutions for industries*. Vol. 2(8). P. 113-120.
5. Stefanyk S.M. Financial and economic security of the enterprise: essence, significance and preconditions for its emergence. *Financial Strategies of Innovative Economic Development*. 2024. Vol. 3(63). P. 118-122.

STATE FINANCIAL POLICY ON THE MARKET OF NON-BANKING FINANCIAL INSTITUTIONS

The current transformation of financial systems in the world is accompanied by a significant increase in the role of non-banking financial institutions (NBFIs), which form alternative channels for capital mobilization, ensure the diversification of financial services and contribute to increasing financial inclusion. In the context of digitalization of the economy, globalization of financial markets and strengthening of regulatory requirements, state financial policy is becoming to ensuring the stability and efficiency of the non-banking sector.

In Ukraine, the development of the non-banking financial institutions market is taking place in the context of structural economic changes, military challenges and integration into the European financial space. The transfer of the functions of regulating the non-banking sector to the NBU has become an important stage in the institutional modernization of the financial system, which contributed to the introduction of risk-based supervision, increased transparency of institutions' activities and harmonization of regulatory standards with EU requirements.

Non-bank financial institutions perform an important function of financial intermediation, and at the same time, their activities are associated with increased risks of liquidity, operational stability and protection of the rights of consumers of financial services. Therefore, the state's financial policy in this sector is aimed at achieving a balance between stimulating the development of the financial market and ensuring macro-financial stability. The formation of an effective regulatory architecture that takes into account digital transformation, the development of FinTech ecosystems and the need for post-war economic recovery is of particular relevance. In this regard, the study of modern changes in

the state's financial policy in the market of non-bank financial institutions is an important scientific and practical task.

The development of the non-bank financial sector is one of the key factors in the formation of a competitive financial system of the state. However, in Ukraine, this segment has an insufficient level of capitalization of institutions, low public trust and a significant share of non-transparent business models. Until 2020, the regulatory system was institutionally dispersed, which created regulatory arbitrage and unequal conditions for activity between banking and non-banking institutions. As a result, systemic risks arose associated with insufficient control of the solvency of financial companies, weak corporate governance and violations of consumer rights. After the implementation of the “split” reform and the transfer of supervision to the NBU, there was a need to form a new financial policy focused on a macroprudential approach, supervisory procedures, implementation of European directives, development of digital financial services, and increasing the financial stability of the sector. At the same time, the problems of uneven development of NFI segments, limited access to long-term financing, high operational risks of Fintech companies, insufficient integration of the non-banking sector into the system of post-war economic recovery remain unresolved.

State financial policy should simultaneously perform stabilizing, stimulating and protective functions. However, excessive regulation can restrain innovations, while insufficient control increases systemic risks. I. Lyuty defines the directions of transformation of the state's financial policy in conditions of crisis shocks and structural changes in the economy and emphasizes the need to combine stabilizing and stimulating financial policy instruments, increase the role of regulatory mechanisms for protecting consumers of financial services and develop the non-banking financial sector as a factor of economic stability [1].

The institutional transformation of financial policy provided for comprehensive prudential supervision focused on assessing the risks of non-bank financial institutions and strengthening the consolidation of supervisory functions regarding the formation of capital adequacy, the implementation of Basel-like regulatory standards, as well as the introduction of digital supervisory tools (SupTech). The application of new regulatory

approaches contributed to improving the quality of corporate governance of non-bank financial institutions and strengthening their financial stability.

Institutional modernization of the regulatory environment ensured the transition of the non-banking financial sector to an intensive development model, characterized by a smaller number of participants, but a significantly higher concentration of capital, better transparency of activities and increased financial stability. The formed trend indicates a gradual approximation of the structure of the Ukrainian financial market to the European model, where non-banking financial institutions play an important role in providing investment and credit support to the economy. There is a steady trend of reducing the number of non-banking financial institutions. In 2020, 2115 institutions operated on the market, in 2024 their number decreased to 1423, in 2025 – to 1360. The total decrease over the studied period is almost 35.7%, which indicates not the degradation of the sector, but its institutional cleansing. The exit of weak, undercapitalized or opaque companies from the market was the result of tightening licensing requirements, raising corporate governance standards and harmonizing regulatory practices with European approaches [2].

Simultaneously with the decrease in the number of participants, there was a significant increase in the financial potential of the sector - the total volume of assets increased from UAH 186 billion in 2020 to UAH 347 billion in 2025. The cumulative growth of assets over five years is about 86.6%, which indicates the processes of market concentration of capital and increased efficiency of the financial institutions that remained on the market. The share of NFIs in the financial sector increased from 12.4% in 2020 to 18% in 2025, which confirms the gradual diversification of financial intermediation and the growing importance of alternative sources of financing for the economy, in particular insurance, leasing, factoring and credit companies. The main indicator of qualitative changes is an increase in the level of capitalization by 13 percentage points, i.e. an increase from 18% in 2020 to 31% in 2025, which characterizes the effectiveness of the state's prudential policy aimed at strengthening financial stability, increasing solvency and reducing systemic risks [2].

One of the characteristic features of the state's modern financial policy has been the introduction of a supervisory model of regulation. Unlike the previous approach, which was

based mainly on formal compliance with regulations, the new model provides for a systematic assessment of the risk profile of each financial institution. State supervision is focused on the analysis of credit risk, liquidity risk, operational risk, as well as risks of consumer behavior and the protection of their rights when providing financial services. An important tool has been the introduction of stress testing procedures for insurance companies, financial and leasing institutions, which allowed assessing their ability to withstand macroeconomic shocks.

In the context of the post-war recovery of the Ukrainian economy, non-bank financial institutions are gaining strategic importance as alternative channels of financing economic activity. State financial policy is focused on expanding their participation in supporting small and medium-sized businesses, developing the insurance market, and stimulating investment activity. Non-bank institutions are actively involved in micro-lending to entrepreneurs, insurance of military and infrastructure risks, and developing leasing financing for the modernization of production facilities. Due to their greater flexibility compared to the banking sector, they are able to respond more quickly to the needs of the economy in recovery conditions [4].

Analytical assessments indicate that if current trends continue, the share of non-bank financial institutions in the structure of the financial sector may increase to 22% by 2030, which will mean a significant increase in their role in forming the investment potential of the state [3].

In the future, the non-banking sector will act as one of the instruments for financing Ukraine's economic recovery, contributing to the development of entrepreneurship, investment activity and long-term economic. At the same time, an effective financial policy of the state in the market of non-banking financial institutions should be based on a balanced combination of prudential regulation, support for innovation, development of digital infrastructure and ensuring a high level of protection of consumers of financial services. The formation of a stable and integrated financial system capable of ensuring macro-financial stability and promoting economic growth of Ukraine in the European integration and regulatory environment will allow the introduction of a new model of financial stability based on transparency and consumer protection.

References

1. Liutyi I.O. State financial policy in conditions of instability. *Finances of Ukraine*. 2024. Vol. 3. P. 5-19.
2. National Bank of Ukraine. URL: <https://bank.gov.ua/> (date of access 03.06.2026).
3. National Bank of Ukraine. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Nonbanking_Sector_Review_2025-05_eng.pdf?v=14 (date of access 04.06.2026).
4. Zgalat-Lozynska L., Glebova A., Tyutyunnyk S., Avedyan L., Velichko A., Chernyavskiy G. Development of the investment potential of non-bank financial institutions under martial law conditions. *Financial and credit activities: problems of theory and practice*. 2026. Vol. 1(66). P. 354-366.

Юрченко О. А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки

Величко Ю.

здобувачка вищої освіти денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 051 «Економіка»

освітньої програми «Економіка міста. Урбаністика»

Київський столичний університет імені Б. Грінченка

м. Київ, Україна

ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ В УКРАЇНІ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА НАПРЯМИ РЕФОРМУВАННЯ

Сучасна пенсійна система України перебуває на етапі глибокої трансформації, що зумовлено безпрецедентним тиском демографічної кризи, наслідками тривалої війни та необхідністю адаптації до нових економічних реалій. Станом на 2026 рік стійкість солідарної моделі продовжує погіршуватися: швидке старіння населення та

низький рівень народжуваності призвели до критичного демографічного навантаження, де співвідношення між пенсіонерами та працюючими платниками єдиного соціального внеску фактично досягло позначки 1 до 1 [1; 4]. Війна суттєво загострила цей дисбаланс через міграційні процеси та мобілізацію значної частини працездатного населення, що автоматично звузило базу нарахувань. Водночас падіння ВВП у 2022 році на понад 29% та подальше поступове відновлення у 2023-2025 роках обмежили потенціал зростання доходів Пенсійного фонду України, роблячи його хронічно залежним від дотацій з державного бюджету [4].

Аналіз поточного стану пенсійного забезпечення свідчить про те, що солідарна система хоч і залишається базовим рівнем захисту, проте її фінансова збалансованість є мінімальною. Станом на травень 2026 року загальна кількість пенсіонерів коливається в межах 10,1-10,3 млн осіб, а середній розмір пенсійної виплати після весняної індексації перевищив 6500 грн [3; 4]. Мінімальна пенсія для осіб, які втратили працездатність, встановлена на рівні 2595 грн, що відповідає актуальному прожитковому мінімуму [2]. Попри номінальне зростання виплат, коефіцієнт співвідношення пенсії до середньої зарплати тримається на позначці 30-35%, що суттєво нижче рекомендованого Міжнародною організацією праці стандарту у 40% [1].

Фінансовий масштаб системи у 2026 році досяг історичного максимуму: заплановані видатки ПФУ перевищують 1 трлн грн, що становить близько 19% усіх бюджетних витрат країни [4]. Така структура фінансування демонструє критичну залежність від бюджетних трансфертів та непряму вразливість до ритмічності міжнародної фінансової допомоги від МВФ, Світового банку та ЄС. Власні доходи ПФУ від ЄСВ покривають лише частину зобов'язань, що робить пенсійну систему фактором постійного «квазіфіскального» тиску на державну скарбницю та вимагає негайного переходу до багаторівневої моделі [1; 4].

Важливим кроком у модернізації системи у 2026 році стала масштабна цифровізація. Ключовою новацією є впровадження Закону України №4851-IX, який з серпня 2026 року остаточно закріплює принцип призначення пенсій «без довідок» [6]. Ця законодавча зміна надає абсолютний пріоритет даним із державних реєстрів

над паперовими документами, дозволяючи автоматизувати процеси через портал «Дія» та вебпортал Пенсійного фонду України. Паралельно з цим у квітні-травні 2026 року успішно реалізовано механізм автоматичного перерахунку виплат для працюючих пенсіонерів без їхнього особистого звернення, що мінімізує адміністративні бар'єри та посилює прозорість взаємодії держави й громадянина [4].

Стратегічний вектор розвитку спрямований на впровадження трирівневої моделі, де центральне місце посідає накопичувальна система. Міністерство соціальної політики планує у 2026-2027 роках відійти від складних коефіцієнтів нарахування на користь системи, що базується на прозорому обліку страхового стажу та реальної суми сплачених внесків [1]. Очікується запуск моделі автоматичного залучення до другого рівня системи, де працівники автоматично стають учасниками накопичувальних фондів з правом на добровільну відмову. Метою є диверсифікація джерел доходу майбутніх пенсіонерів та досягнення цільового показника заміщення у 40% [1; 5]. Окремим напрямом реформи є створення професійних пенсійних схем для військовослужбовців та держслужбовців, що дозволить вивести спеціальні пенсії в окремі фонди й розвантажити солідарний рівень.

Підсумовуючи, можна стверджувати, що майбутнє пенсійної системи України залежить від балансу між стабілізацією солідарного рівня через детінізацію економіки та успішним стартом накопичувального рівня. Тільки за умови стабільного зростання ВВП, розвитку внутрішнього ринку капіталу та належного захисту активів учасників системи можливий перехід до стійкої моделі забезпечення, яка не залежатиме виключно від демографічних показників чи зовнішніх запозичень. Ефективність реформ 2026 року стане визначальним фактором соціальної безпеки країни на десятиліття вперед.

Список використаних джерел

1. Пенсійне забезпечення в Україні: загальна інформація. *Міністерство соціальної політики України*. URL : <https://www.msp.gov.ua/otrymuvacham-soc-pidtrymky/pro-sotsialnu-pidtrymku/pensii> (дата звернення 09.06.2026).

2. Про пенсійне забезпечення : Закон України від 05.11.1991 № 1788-XII. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1788-12#Text> (дата звернення 09.06.2026).

3. Підвищення пенсій у 2026 році в Україні: хто отримав надбавку. ТСН. 2026. URL : <https://tsn.ua/exclusive/pidvyshchennia-pensiy-u-2026-rotsi-v-ukrayini-khto-otrymav-nadbavku-a-komu-ne-dodaly-nichoho-3057650.html> (дата звернення 09.06.2026).

4. Пенсійний фонд України : офіційний вебпортал. *Пенсійний фонд України*. URL : <https://www.pfu.gov.ua/> (дата звернення 09.06.2026).

5. Правове регулювання пенсійного забезпечення в Україні. ЛІГА: ЗАКОН. URL : <https://ips.ligazakon.net/document/ЛІ09122А> (дата звернення 10.06.2026).

6. Про внесення змін до деяких законів України щодо пенсійного забезпечення : Закон України № 4851-20. *Верховна Рада України*. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4851-20#Text> (дата звернення 09.06.2026).

Юрченко О. А.

к.е.н., доцент, доцент кафедри міжнародної економіки,

Кириленко А.

здобувачка вищої освіти денної форми навчання першого (бакалаврського) рівня

спеціальності 051 «Економіка»

освітньої програми «Економіка міста. Урбаністика»

Київський столичний університет імені Б. Грінченка

м. Київ, Україна

ДЕРЖАВНІ ЗАКУПІВЛІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

Державні закупівлі є одним із ключових механізмів реалізації бюджетної політики держави та важливим інструментом забезпечення раціонального

витрачання публічних фінансів. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів, особливо в період воєнного стану та повоєнного відновлення України, ефективна система публічних закупівель набуває стратегічного значення. Запровадження електронної системи закупівель ProZorro з 2016 року стало значним кроком до прозорості, конкурентності та підзвітності у використанні державних коштів [1].

Питання ефективності державних закупівель та їх впливу на раціональне використання бюджетних ресурсів досліджували провідні вітчизняні вчені, зокрема О. П. Дяченко [2], Т. О. Єфименко [3], Ю. Г. Пота [4], С. В. Сисоєнко [5]. Їхні наукові розробки сформували концептуальну базу для аналізу системи публічних закупівель, обґрунтування критеріїв оцінювання їхньої ефективності та вироблення рекомендацій щодо вдосконалення чинного законодавства у сфері публічних фінансів.

Правову основу системи державних закупівель в Україні становить Закон України «Про публічні закупівлі», прийнятий у 2015 році та оновлений у 2019 році з урахуванням вимог директив Європейського Союзу. Закон визначає єдині принципи здійснення закупівель: добросовісна конкуренція, максимальна економія та ефективність, відкритість і прозорість, запобігання корупції та дискримінації учасників. Відповідність цим принципам є необхідною умовою інтеграції України до європейського економічного простору [2].

Ефективне використання бюджетних коштів через механізм державних закупівель передбачає досягнення оптимального співвідношення між ціною та якістю товарів, робіт і послуг, що закуповуються за державний рахунок. Для цього застосовуються різноманітні процедури закупівель: відкриті торги, переговорна процедура, спрощена закупівля тощо. Вибір процедури залежить від вартісних порогів, характеру предмета закупівлі та строків реалізації. Конкурентне середовище, яке забезпечують відкриті торги, дозволяє мінімізувати видатки та запобігати завищенню цін [3].

Моніторинг державних закупівель здійснюється за допомогою системи показників, що охоплюють рівень конкуренції серед учасників, економію бюджетних коштів відносно очікуваної вартості, частку переговорних процедур,

кількість скарг і порушень. Такий підхід дозволяє комплексно оцінити результативність закупівельної діяльності замовника та виявити ризики неефективного витрачання публічних фінансів.

Відповідно до Бюджетного кодексу України, ефективність використання бюджетних коштів означає «...досягнення заданих результатів при залученні мінімального обсягу бюджетних коштів або досягнення максимального результату при використанні визначеного бюджетом обсягу коштів» [4]. Саме на реалізацію цього принципу спрямована вся система публічних закупівель – від планування до контролю за виконанням договорів.

Система ProZorro забезпечує відкритий доступ до даних про всі державні закупівлі в режимі реального часу, що суттєво підвищує рівень громадського контролю та знижує корупційні ризики. Завдяки автоматизованому моніторингу порушень, реалізованому через аналітичний модуль DOZORRO, стало можливим своєчасне виявлення та попередження зловживань у закупівельному процесі.

Ефективність системи державних закупівель забезпечується трьома ключовими складовими:

- конкурентність процедур, що стимулює зниження цін і підвищення якості пропозицій;
- прозорість і відкритість інформації, що мінімізує корупційні ризики та зловживання;
- дієвий контроль і моніторинг, що забезпечує своєчасне виявлення порушень та відновлення законності.

Водночас державні закупівлі виступають не лише фінансовим інструментом, а й важелем соціально-економічної політики. Через них держава може стимулювати розвиток малого та середнього бізнесу, підтримувати вітчизняних виробників, просувати інноваційні та екологічно відповідальні рішення. Це надає системі публічних закупівель стратегічного характеру в контексті відновлення та модернізації економіки України.

Т. О. Єфименко зазначає, що «...публічні закупівлі є одним із найпотужніших інструментів реалізації фінансової політики держави, здатних одночасно

забезпечувати економію бюджетних коштів, підтримувати конкурентне середовище та сприяти структурним змінам в економіці» [3]. Це визначення підкреслює багатофункціональну природу державних закупівель та їхню роль у системі публічних фінансів.

Попри значні досягнення, система державних закупівель України стикається з рядом проблем: недостатньою кваліфікацією тендерних комітетів, маніпуляціями з технічними вимогами на користь конкретного постачальника, штучним дробленням закупівель для уникнення конкурентних процедур. Усунення цих недоліків потребує системного підходу - вдосконалення законодавства, підвищення інституційної спроможності замовників та посилення відповідальності за порушення.

Отже, державні закупівлі є дієвим інструментом ефективного використання бюджетних коштів за умови належного правового регулювання, цифровізації процесів та ефективного контролю. У контексті євроінтеграції та повоєнного відновлення подальший розвиток системи публічних закупівель має бути спрямований на підвищення конкурентності, прозорості й відповідальності, що в підсумку забезпечить раціональне використання державних ресурсів та підтримку економічного зростання країни.

Список використаних джерел

1. Про публічні закупівлі : Закон України від 25.12.2015 № 922-VIII. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/922-19/ed20151225#Text> (дата звернення 09.06.2026).
2. Дяченко О. П. Публічні закупівлі в системі управління державними фінансами України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка*. 2022. № 3 (218). С. 18–27.
3. Єфименко Т. О. Фіскальний простір і стабілізація державних фінансів. Київ : ДННУ «Академія фінансового управління», 2021. 332 с.
4. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17#Text> (дата звернення 09.06.2026).

5. Сисоєнко С. В., Пота Ю. Г. Ефективність публічних закупівель в умовах цифровізації: аналіз системи ProZorro. *Економіка та суспільство*. 2023. № 48. URL : <https://economyandsociety.in.ua> (дата звернення 09.06.2026).

СЕКЦІЯ 2

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

— — — — —

SECTION 2

DIGITIZATION OF ACCOUNTING SYSTEMS AND TRANSFORMATION OF FINANCIAL STATEMENTS IN THE CONTEXT OF FINANCIAL INCLUSION

Бондаренко Н. М.

кандидат економічних наук, доцент

доцент кафедри обліку, аудиту, аналізу і оподаткування

Університет митної справи та фінансів

м. Дніпро, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ

Сучасний етап економічного розвитку характеризується активним впровадженням цифрових технологій у всі сфери суспільного життя та господарської діяльності. Формування цифрової економіки супроводжується зміною підходів до створення, обробки, передачі та використання інформації, що зумовлює трансформацію систем управління, фінансів і бухгалтерського обліку. У цих умовах дані розглядаються як стратегічний ресурс, який формує інформаційну основу управлінських та економічних рішень, а бухгалтерський облік і фінансова звітність відіграють ключову роль у забезпеченні користувачів достовірною та релевантною інформацією [1; 2].

Розвиток цифрової економіки спричиняє суттєві зміни у функціонуванні облікових систем. Якщо традиційний бухгалтерський облік був орієнтований переважно на документування господарських операцій та формування фінансової

звітності за результатами звітного періоду, то сучасні умови господарювання потребують безперервного доступу до актуальних даних, їх аналітичного опрацювання та використання для прогнозування діяльності підприємства. У зв'язку з цим бухгалтерський облік поступово трансформується із системи реєстрації фактів господарського життя в комплексний інформаційно-аналітичний інструмент управління.

Трансформація обліку є закономірним результатом еволюції форм його організації. Історичний розвиток бухгалтерського обліку свідчить про постійне вдосконалення способів накопичення, обробки та узагальнення інформації. Поява комп'ютерних технологій започаткувала перехід від паперових носіїв до автоматизованих форм обліку, а сучасний етап розвитку пов'язаний із формуванням цифрових облікових систем, які забезпечують інтеграцію інформаційних потоків у межах єдиного інформаційного середовища підприємства. Такі зміни сприяють прискоренню обробки даних, скороченню трудомісткості облікових процедур та розширенню можливостей використання інформації для потреб управління [3].

Одним із найважливіших напрямів цифровізації є впровадження хмарних технологій, які забезпечують віддалений доступ до інформаційних ресурсів, розвиток електронного документообігу та підвищення мобільності бізнес-процесів. Використання хмарних сервісів забезпечує автоматизацію значної частини облікових процедур, інтеграцію інформаційних ресурсів підприємства та спрощення процесу формування звітності. Крім того, такі рішення сприяють зменшенню витрат на інформаційну інфраструктуру та створюють можливості для використання сучасних програмних продуктів суб'єктами господарювання різного масштабу діяльності [4].

Важливе значення для розвитку сучасних облікових систем має використання технологій штучного інтелекту. Їх застосування забезпечує автоматизацію рутинних операцій, пов'язаних з обробкою первинних документів, класифікацією господарських операцій та узагальненням інформації. Одночасно розширюються можливості аналізу значних масивів даних, оцінювання фінансових ризиків і прогнозування результатів діяльності підприємства. Унаслідок цього підвищується

ефективність інформаційного забезпечення процесу управління, знижується ймовірність помилок та зростає швидкість обробки інформації [5].

Цифровізація суттєво впливає на якісні характеристики облікової інформації та фінансової звітності. Насамперед забезпечується скорочення часових інтервалів між виникненням господарської події та її інформаційним відображенням завдяки використанню сучасних інформаційних систем. Водночас автоматизація облікових процесів сприяє підвищенню достовірності інформації через мінімізацію технічних помилок і використання вбудованих механізмів контролю. Цифрові інструменти також створюють можливості для оперативного аналізу значних обсягів даних, що підвищує аналітичну цінність облікової інформації та ефективність її використання в управлінні діяльністю підприємства.

Важливим результатом цифрової трансформації є підвищення прозорості господарських процесів. Електронний документообіг забезпечує простежуваність руху документів, спрощує процедури внутрішнього контролю та сприяє посиленню інформаційної відкритості суб'єктів господарювання. Крім того, автоматизовані системи створюють передумови для уніфікації підходів до формування облікової інформації, що позитивно впливає на порівнянність фінансової звітності та рівень інформаційного забезпечення різних груп користувачів.

Під впливом цифровізації трансформується і фінансова звітність. Традиційна модель фінансової звітності орієнтувалася переважно на відображення результатів діяльності підприємства за минулі періоди. Натомість сучасні інформаційні технології створюють можливості для автоматизації процесів формування звітності, оперативного оновлення інформації та вдосконалення способів її представлення користувачам. У результаті фінансова звітність стає більш своєчасною, доступною, зрозумілою та придатною для використання під час прийняття економічних рішень.

Суттєвих змін зазнає і професійна роль бухгалтера. Автоматизація значної частини технічних процедур поступово зменшує потребу у виконанні рутинних операцій та підвищує значення аналітичних функцій. У сучасних умовах бухгалтер дедалі активніше бере участь в оцінюванні фінансових результатів діяльності підприємства, аналізі ризиків та формуванні інформаційного забезпечення

управлінських рішень. Це зумовлює необхідність постійного розвитку цифрових компетентностей і набуття нових знань у сфері інформаційних технологій.

Особливої актуальності цифрова трансформація бухгалтерського обліку та фінансової звітності набуває в умовах розвитку фінансової інклюзії. Одним із пріоритетних напрямів сучасної економічної політики є забезпечення рівного доступу населення та суб'єктів господарювання до фінансових послуг, фінансової інформації й цифрових каналів взаємодії з фінансовими установами. Досягнення цієї мети значною мірою залежить від якості, прозорості та доступності інформаційного забезпечення економічних процесів. Цифровізація облікових систем сприяє розширенню доступу до фінансової інформації завдяки використанню електронного документообігу, автоматизованих систем обліку та цифрових платформ. Це забезпечує можливість своєчасного отримання інформації про фінансовий стан і результати діяльності суб'єктів господарювання, а також підвищує обґрунтованість економічних рішень користувачів фінансової звітності. Особливого значення зазначені процеси набувають для малого та середнього бізнесу, який завдяки цифровим рішенням отримує доступ до сучасних інструментів обліку та звітності без значних фінансових витрат. У результаті посилюється інформаційна відкритість суб'єктів господарювання, зміцнюється довіра до фінансової інформації та формуються додаткові передумови для розвитку фінансової інклюзії.

Поряд із позитивними результатами цифрової трансформації важливого значення набувають питання захисту інформації, забезпечення кібербезпеки та вдосконалення нормативно-правового регулювання цифрових процесів. Ефективне використання сучасних технологічних рішень вимагає належного технічного забезпечення, розвитку професійних компетентностей працівників і формування надійних механізмів захисту інформаційних ресурсів. Вирішення зазначених питань є необхідною передумовою подальшого розвитку цифрових облікових систем та підвищення ефективності їх функціонування.

Отже, цифровізація є одним із ключових чинників трансформації бухгалтерського обліку та фінансової звітності в сучасних умовах господарювання. Її вплив проявляється у зміні підходів до формування, обробки та використання

облікової інформації, підвищенні її достовірності, своєчасності та аналітичної цінності. Використання цифрових технологій сприяє вдосконаленню облікових процесів, покращенню якості фінансової звітності та розширенню можливостей інформаційного забезпечення управлінських рішень. Водночас цифрова трансформація облікових систем створює важливі передумови для розвитку фінансової інклюзії шляхом забезпечення більшої доступності фінансової інформації, підвищення прозорості діяльності суб'єктів господарювання та розширення доступу до сучасних фінансових сервісів.

Список використаних джерел

1. Deloitte. What is Digital Economy? 2021. URL: <https://www2.deloitte.com/mt/en/pages/technology/articles/mt-what-is-digital-economy.html> (дата звернення 14.06.2026).
2. Спільник І., Палюх М. Бухгалтерський облік в умовах цифрової економіки. *Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації*. 2019. Вип. 1-2. С. 83-96. <https://doi.org/10.35774/ibo2019.01.083>
3. Кононенко Л. В., Назарова Г. Б., Куц В. І. Трансформація форм бухгалтерського обліку в умовах розвитку digital. *Економічний простір*. 2021. № 168. С. 132-137. <https://doi.org/10.32782/2224-6282/168-22>
4. Параниця Н. В., Буличов О. С., Охмак О. М. Переваги і ризики застосування хмарних технологій в сфері бухгалтерського обліку. *Економіка та держава*. 2021. № 4. URL: http://www.economy.in.ua/pdf/4_2021/24.pdf (дата звернення 19.06.2026).
5. Головчак Ю. В., Головчак Г. В., Скрипник С. В. Інтеграція розумних технологій та штучного інтелекту в бухгалтерський облік : ключові аспекти цифрової революції. *Інвестиції: практика та досвід*. 2024. № 6. С. 38-44. <https://doi.org/10.32702/2306-6814.2024.6.38>.

ОБЛІКОВІ СИСТЕМИ ТА ТРАНСФОРМАЦІЯ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В УМОВАХ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

Фінансова інклюзія є одним із пріоритетних напрямів розвитку сучасної фінансової системи, що забезпечує рівний доступ населення та суб'єктів господарювання до фінансових послуг незалежно від їхнього соціального статусу, місця проживання чи рівня доходів. Цифровізація економіки значно прискорила розвиток фінансової інклюзії, оскільки сучасні цифрові технології дали можливість використовувати дистанційні банківські сервіси, електронні платежі, мобільний банкінг, цифрові гарантії та інші фінансові інструменти.

Сучасний розвиток світової економіки характеризується стрімкою цифровізацією фінансових процесів, активним використанням інформаційних технологій та розширенням доступу населення і бізнесу до фінансових послуг. Одним із ключових напрямів розвитку фінансової системи є фінансова інклюзія, яка передбачає забезпечення рівного доступу всіх категорій населення та суб'єктів господарювання до якісних, безпечних і доступних фінансових продуктів. За таких умов суттєво змінюються вимоги до бухгалтерського обліку та фінансової звітності як основних джерел економічної інформації. Основною функцією сучасної облікової системи стає забезпечення керівництва оперативною, достовірною та релевантною інформацією для прийняття управлінських рішень. Тому бухгалтерський облік поступово трансформується із системи фіксації господарських операцій у комплексну інформаційну систему управління фінансовими ресурсами підприємства.

Однією з найважливіших складових модернізації бухгалтерського обліку є використання сучасних інформаційних систем, які інтегрують бухгалтерський, управлінський та податковий облік в єдине інформаційне середовище.

Таблиця 1

Основні фактори трансформації сучасних облікових систем [1]

Фактор	Характеристика впливу	Очікуваний результат
Цифровізація економіки	Автоматизація бізнес-процесів	Скорочення часу обробки інформації
Фінансова інклюзія	Зростання кількості користувачів фінансових послуг	Підвищення прозорості фінансової інформації
Впровадження МСФЗ	Гармонізація фінансової звітності	Підвищення інвестиційної привабливості
Хмарні технології	Віддалений доступ до облікових даних	Підвищення мобільності управління
Штучний інтелект	Автоматизація аналізу інформації	Підвищення точності управлінських рішень
Big Data	Обробка великих масивів інформації	Розширення аналітичних можливостей

Джерело: складено автором.

Ефективність функціонування підприємств дедалі більше залежить від здатності облікової системи швидко адаптуватися до цифрового середовища, забезпечувати автоматизацію бізнес-процесів та формувати достовірну фінансову інформацію для різних груп користувачів. Саме тому питання трансформації фінансової звітності набувають особливої актуальності [2].

Фінансова інклюзія є важливою складовою сталого економічного розвитку, оскільки сприяє підвищенню фінансової грамотності населення, розвитку малого та середнього бізнесу, зростанню інвестиційної активності та зменшенню соціальної нерівності. Розширення доступу до фінансових послуг супроводжується збільшенням обсягів фінансової інформації, що потребує її оперативної обробки, аналізу та представлення у стандартизованому вигляді [3].

У таких умовах традиційні підходи до організації бухгалтерського обліку вже не забезпечують необхідного рівня оперативності та аналітичності. Сучасні облікові системи інтегруються з корпоративними інформаційними платформами, банківськими сервісами, електронним документообігом, хмарними технологіями та

програмними комплексами управління ресурсами підприємства. Це дозволяє автоматизувати обробку первинних документів, мінімізувати людський фактор, підвищити якість внутрішнього контролю та скоротити витрати часу на підготовку звітності.

Одним із ключових напрямів модернізації бухгалтерського обліку є цифрова трансформація інформаційних систем. Використання сучасного програмного забезпечення забезпечує безперервний збір, накопичення, систематизацію та аналіз фінансових даних. Значного поширення набувають технології штучного інтелекту, машинного навчання, великих масивів даних (Big Data) та блокчейн, які дозволяють автоматизувати процеси контролю, прогнозування та аудиту фінансової інформації [1].

Особливого значення набуває трансформація фінансової звітності відповідно до міжнародних стандартів фінансової звітності. Для багатьох українських підприємств підготовка звітності за міжнародними стандартами є необхідною умовою залучення іноземних інвестицій, участі у міжнародних фінансових проєктах та співпраці з міжнародними фінансовими установами.

Трансформація фінансової звітності являє собою процес приведення показників бухгалтерського обліку та фінансових звітів у відповідність до вимог міжнародних стандартів. Вона включає аналіз облікової політики підприємства, коригування окремих статей звітності, перегрупування активів і зобов'язань, переоцінку окремих об'єктів обліку, а також формування нових форм фінансової звітності.

Процес трансформації передбачає кілька взаємопов'язаних етапів. На першому етапі здійснюється аналіз відмінностей між національними та міжнародними стандартами бухгалтерського обліку. Далі проводиться оцінка впливу цих відмінностей на фінансові показники підприємства. Наступним кроком є розробка трансформаційних коригувань, які забезпечують достовірне відображення фінансового стану та результатів діяльності відповідно до вимог міжнародних стандартів. Завершальним етапом є підготовка повного комплексу фінансової звітності [2].

Фінансова інклюдія висуває нові вимоги до якісних характеристик фінансової інформації. Користувачі очікують отримувати інформацію оперативно, у цифровому форматі, із можливістю автоматичного аналізу та інтеграції з іншими інформаційними ресурсами. Саме тому сучасні інформаційні системи бухгалтерського обліку повинні забезпечувати не лише ведення обліку, а й підтримку управлінських рішень, фінансового аналізу та стратегічного планування [2].

Важливим напрямом розвитку є впровадження хмарних технологій, які дозволяють організувати віддалений доступ до бухгалтерських даних, забезпечити резервне копіювання інформації, спільну роботу бухгалтерів, аудиторів та керівництва підприємства. Хмарні сервіси значно підвищують мобільність бізнесу та сприяють розвитку цифрової економіки.

Не менш важливим аспектом є забезпечення інформаційної безпеки. Зростання обсягів електронних фінансових операцій підвищує ризики кіберзагроз, несанкціонованого доступу до фінансових даних та шахрайства. Тому сучасні облікові системи повинні використовувати комплексні механізми захисту інформації, включаючи криптографічний захист, електронний цифровий підпис, багаторівневу систему авторизації користувачів та постійний моніторинг інформаційної безпеки.

В умовах фінансової інклюдії суттєво зростає роль аналітичної складової бухгалтерського обліку. Керівництво підприємства потребує не лише ретроспективної інформації, а й прогнозних оцінок розвитку фінансового стану, аналізу ризиків, моделювання різних сценаріїв діяльності. Це обумовлює необхідність інтеграції бухгалтерського обліку з системами бізнес-аналітики (Business Intelligence), управлінського обліку та фінансового планування [3].

Водночас цифровізація облікових процесів потребує підвищення професійної компетентності бухгалтерів. Сучасний фахівець повинен володіти знаннями не лише у сфері бухгалтерського обліку та оподаткування, але й інформаційних технологій, аналізу даних, міжнародних стандартів фінансової звітності та кібербезпеки. Це змінює роль бухгалтера від виконавця облікових операцій до фінансового аналітика та консультанта керівництва.

Таким чином, розвиток фінансової інклюзії суттєво трансформує сучасні облікові системи та підходи до формування фінансової звітності. Цифровізація, автоматизація облікових процесів, впровадження міжнародних стандартів фінансової звітності та використання сучасних інформаційних технологій стають необхідними умовами підвищення ефективності управління підприємствами.

Трансформація фінансової звітності забезпечує підвищення прозорості діяльності суб'єктів господарювання, покращує якість інформаційного забезпечення інвесторів, кредиторів, державних органів та інших користувачів фінансової інформації. Подальший розвиток облікових систем повинен бути спрямований на інтеграцію цифрових технологій, удосконалення механізмів інформаційної безпеки, автоматизацію аналітичних процедур та гармонізацію національної системи бухгалтерського обліку з міжнародними стандартами. Це сприятиме зміцненню фінансової стійкості підприємств, підвищенню їх конкурентоспроможності та розвитку фінансової інклюзії в умовах цифрової економіки.

Список використаних джерел

1. Nataliia Golub. Features and current state of accounting in ukrain International Scientific Conference Current Problems of the Country's Economy: Global Experience and Domestic Realities : Conference Proceedings (November 7-8, 2025. Kielce, Poland). Riga, Latvia : Baltija Publishing, 2025. P. 66-69. URL: <http://baltijapublishing.lv/omp/index.php/bp/catalog/book/683> (дата звернення 06.06.2026).

2. Корпанюк Т., Бумане І., Борович О., Литовченко І., Метелиця В., Литовченко Р. Бухгалтерський облік як інструмент забезпечення фінансової інклюзії в умовах цифровізації банківських послуг. *Financial and Credit Activity Problems of Theory and Practice*. 2026. Вип. 2(67). С. 208–222. <https://doi.org/10.55643/fcaptp.2.67.2026.5064>

3. Десятнюк О., Крисоватий А., Птащенко О. Розвиток фінансового інструментарію бізнесу в умовах цифрової інклюзії. *Журнал стратегічних економічних досліджень*, № 6(17), 2023. С.28-37. URL: <https://econ->

Костякова А. А.

к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку та оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Запоріжжя, Україна

ЦИФРОВІЗАЦІЯ ОБЛІКОВИХ СИСТЕМ ТА ВПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ IFRS S1 ТА IFRS S2 В АГРОСЕКТОРІ (НА ПРИКЛАДІ АГРОХОЛДИНГУ «КЕРНЕЛ»)

Сучасний етап розвитку світової фінансової архітектури характеризується стрімким поглибленням фінансової інклюзії та інтеграцією екологічних, соціальних і управлінських факторів (ESG) у загальну систему корпоративної звітності. Рада з міжнародних стандартів сталого розвитку (ISSB) під егідою Фонду МСФЗ у червні 2023 року офіційно оприлюднила перші глобальні стандарти розкриття інформації: IFRS S1 «Загальні вимоги до розкриття фінансової інформації, пов'язаної зі сталим розвитком» та IFRS S2 «Розкриття інформації, пов'язаної з кліматом» [1, 2]. Після набрання чинності з 1 січня 2024 року та поступового впровадження цих стандартів стало каталізатором масштабної цифрової трансформації облікових систем великого бізнесу. Для аграрного сектору України, який є ключовим драйвером експортного виторгу та традиційно залучає значні обсяги міжнародного капіталу через випуск єврооблігацій та кредитування від міжнародних фінансових інституцій (ЄБРР, МФК), адаптація до нових вимог IFRS S1 та IFRS S2 є критично важливою для збереження інвестиційної привабливості та доступу до «зеленого» фінансування.

Метою дослідження є обґрунтування теоретико-методичних засад та практичних аспектів трансформації фінансової та нефінансової звітності в умовах

цифровізації облікових систем великих агрохолдингів на прикладі досвіду компанії «Кернел» відповідно до вимог стандартів IFRS S1 та IFRS S2.

Впровадження стандартів IFRS S1 та IFRS S2 кардинально змінює парадигму традиційного бухгалтерського обліку. Ключова новація полягає у необхідності синхронізації фінансових результатів із нефінансовими метриками сталого розвитку в межах одного звітного пакету. Згідно з положеннями IFRS S1, підприємство повинно розкривати інформацію про всі суттєві ризики та можливості, пов'язані зі сталим розвитком, які можуть обґрунтовано вплинути на його грошові потоки, доступ до фінансування або вартість капіталу в коротко-, середньо- та довгостроковій перспективі [3]. Натомість стандарт IFRS S2 деталізує вимоги щодо кліматичних ризиків, фокусуючись на управлінні викидами парникових газів, фізичних кліматичних ризиках (посухи, повені) та ризиках переходу до низьковуглецевої економіки [2].

Практична реалізація зазначених стандартів в аграрному виробництві є неможливою без комплексної цифровізації облікових екосистем. Агрохолдинг «Кернел», як провідний виробник та експортер соняшникової олії та зернових в Україні, володіє значним технологічним потенціалом завдяки розвитку цифрових платформ управління агровиробництвом, зокрема рішень класу Сторіо та інтегрованих ERP-систем. Цифрова архітектура компанії дозволяє в автоматизованому режимі збирати, обробляти та верифікувати масиви даних з тисяч датчиків на техніці, супутникових знімків та метеостанцій [4].

Особливу складність при переході на IFRS S2 становить облік та оцінка викидів парникових газів (ВГ). Стандарт вимагає обов'язкового розкриття інформації про викиди за трьома сферами охоплення (Score 1, Score 2 та Score 3). Для автоматизації цього процесу в облікову систему інтегруються спеціалізовані модулі розрахунку вуглецевого сліду, що базуються на методології Протоколу щодо парникових газів (GHG Protocol). Математичне моделювання сукупного обсягу емісії в межах Score 1 (прямі викиди від використання палива технікою та технологічних процесів) здійснюється за формулою:

$$E = \sum_{i=1}^n (FC_i \times EF_i \times GWP_i)$$

де E – сукупний обсяг викидів парникових газів у CO_2 -еквіваленті (т CO_2 -екв.); FC_i – обсяг спожитого палива або енергетичного ресурсу i -го виду (т або куб. м); EF_i – коефіцієнт емісії парникових газів для i -го виду палива (т/од. ресурсу); GWP_i – потенціал глобального потепління для конкретного виду газу (для CO_2 дорівнює 1) [5].

Завдяки автоматизованому контролю витрат палива через GPS-трекери на тракторах та комбайнах, система Digital FMS холдингу «Кернел» накопичує первинні дані про фактичне споживання пального (FC) з точністю до хвилини. Це дозволяє трансформувати операційні дані обліку у звітні показники прямих викидів (Score 1) та розраховувати вуглецеву інтенсивність виробництва відповідно до стандарту IFRS S2. Рисунок 1 демонструє концептуальну схему інтеграції технологічних даних AgTech у фінансову звітність за стандартами ISSB.

Рис. 1. Концептуальна модель цифрової інтеграції операційних даних в облікову систему для цілей IFRS S1 та IFRS S2

Перевагою використання цифрових облікових систем у «Кернел» є також можливість верифікації даних для Score 3 (непрямі викиди у ланцюгу постачання), що включає викиди від виробництва придбаних мінеральних добрив та логістику зерна залізничним і морським транспортом. Це забезпечує прозорість для іноземних інвесторів та мінімізує ризики грінвошингу (приховування реального екологічного впливу).

Трансформація облікової системи на основі діджиталізації дозволяє агрохолдингу не просто виконувати регуляторні вимоги фондових бірж (зокрема, Варшавської фондової біржі, де котируються акції компанії), а й безпосередньо впливає на рівень фінансової інклюзії. Фінансова інклюзія на корпоративному рівні означає безперешкодний доступ підприємства до різноманітних фінансових інструментів на світових ринках. Згідно з результатами досліджень у сфері корпоративного розкриття інформації, підвищення прозорості звітності та зменшення інформаційної асиметрії між компанією й інвесторами може сприяти зниженню вартості капіталу та покращенню доступу до фінансових ресурсів [6; 7].

Водночас процес цифрової трансформації звітності за IFRS S1 та IFRS S2 в аграрній сфері стикається із низкою викликів. По-перше, це висока вартість розробки та впровадження спеціалізованого програмного забезпечення для інтеграції нефінансових даних в ERP-системи. По-друге, існує дефіцит кваліфікованих кадрів (бухгалтерів-аналітиків, аудиторів), які володіють знаннями як у сфері МСФЗ, так і в галузі екологічного менеджменту та інженерії даних [8]. По-третє, умови воєнного стану в Україні створюють фізичні обмеження для верифікації деяких активів та збору первинної інформації на деокупованих або прифронтових територіях.

Незважаючи на виклики, кейс агрохолдингу «Кернел» доводить, що цифровізація є головним фасилітатором успішного впровадження стандартів сталого розвитку. Створення єдиного цифрового контуру, де операційні агрономічні дані автоматично конвертуються у фінансово-екологічні показники звітності, дозволяє компанії утримувати лідерські позиції на міжнародних ринках капіталу [4; 9].

Таким чином, цифровізація облікових систем та впровадження стандартів IFRS S1 і IFRS S2 є взаємопов'язаними компонентами стратегії сталого розвитку сучасного агробізнесу. Практичний досвід компанії «Кернел» демонструє, що інтеграція технологій штучного інтелекту, Big Data та інструментів точного землеробства в обліковий процес дозволяє не лише забезпечити високу точність розкриття інформації про кліматичні ризики, а й виступає ефективним інструментом підвищення корпоративної фінансової інклюзії на глобальному рівні. Перспективами подальших досліджень у даному напрямі є розробка уніфікованих методичних рекомендацій щодо автоматизації обліку викидів Scope 3 для малих та середніх підприємств аграрного сектору з метою полегшення їхнього доступу до банківського кредитування.

Список використаних джерел

1. IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. *IFRS Foundation*. 2023. URL: <https://ifrs.org> (дата звернення 05.06.2026).
2. IFRS S2 Climate-related Disclosures. *IFRS Foundation*. 2023. URL: <https://ifrs.org> (дата звернення 05.06.2026).
3. Верига Ю. А., Глушко О. В. Цифровізація обліку та звітності в контексті сучасних євроінтеграційних процесів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2024. Вип. 48. С. 34–41.
4. Сталий розвиток та технологічні інновації: Звіт з ESG агрохолдингу Кернел за 2023рік. *Офіційний сайт компанії Кернел*. 2025. URL: <https://surl.li/abvrmd> (дата звернення 02.06.2026).
5. Greenhouse Gas Protocol. Corporate Accounting and Reporting Standard. *WRI/WBCSD*. 2024. 112 p. URL: <https://docs.wbcsd.org/2005/11/GHGProtocol-ForProjectAccounting.pdf> (дата звернення 02.06.2026).
6. Botosan C. A. Disclosure Level and the Cost of Equity Capital. *The Accounting Review*. 1997. Vol. 72(3). P. 323–349.

7. Lambert R., Leuz C., Verrecchia R. Accounting Information, Disclosure, and the Cost of Capital. *Journal of Accounting Research*. 2007. Vol. 45(2). P. 385–420. <https://doi.org/10.1111/j.1475-679X.2007.00238.x> (дата звернення 02.06.2026).

8. Безверхий К. В. Проблеми та перспективи інтеграції звітності зі сталого розвитку в загальну систему бухгалтерського обліку підприємств України. *Економіка, управління та адміністрування*. 2024. № 1(107). С. 89–97.

9. Жук В. М. Концепція розвитку бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки: [монографія] / В.М. Жук; ред. О.О. Аврамчук. Київ : ННЦ «Інститут аграрної економіки» УААН, 2009. 648 с.

Куничик Т. О.

здобувач магістерського рівня вищої освіти,
спеціальності D1 «Облік і оподаткування»

Науковий керівник: **Цегельник Н. І.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

РОЛЬ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ДОСЛІДЖЕННІ РОЗРАХУНКІВ З ПОСТАЧАЛЬНИКАМИ ТА ПІДРЯДНИКАМИ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ЕКОНОМІЧНИХ ПРАВОПОРУШЕНЬ

У сучасній економічній діяльності підприємств вагоме місце займають розрахунки з постачальниками та підрядниками, адже саме через них забезпечується процес постачання ресурсів, виконання робіт і надання послуг. Дані операції формують значну частину зобов'язань підприємства та безпосередньо впливають на його фінансовий результат, платоспроможність і загальний стан. Водночас ця ділянка обліку є досить складною через значний обсяг інформації, велику кількість

контрагентів і різноманітність господарських операцій, що підвищує ризик виникнення як помилок, так і навмисних порушень.

Саме тому операції з постачальниками та підрядниками потребують належного контролю та аналізу. У наукових дослідженнях наголошується, що ефективна організація обліку таких розрахунків забезпечує достовірність фінансової інформації та сприяє своєчасному виявленню відхилень у діяльності підприємства [2; 5].

Метою дослідження є визначення ролі судово-бухгалтерської експертизи у дослідженні розрахунків з постачальниками та підрядниками, а також обґрунтування її значення для виявлення та документального підтвердження економічних правопорушень.

У випадках виникнення конфліктних ситуацій, фінансових спорів або підозр щодо економічних правопорушень важливого значення набуває судово-бухгалтерська експертиза. Згідно із Законом України «Про судову експертизу», вона полягає у проведенні досліджень на основі спеціальних знань з метою надання обґрунтованого висновку для судових органів [1]. Такий підхід дозволяє використовувати професійні знання бухгалтера як інструмент встановлення істини у складних господарських ситуаціях.

Сутність судово-бухгалтерської експертизи полягає у детальному дослідженні фінансово-господарської діяльності підприємства шляхом аналізу первинних документів, облікових регістрів та фінансової звітності [3; 4]. Особливу роль відіграють документи, які підтверджують взаєморозрахунки з контрагентами, зокрема договори, акти виконаних робіт, накладні, рахунки та банківські документи. Саме через їх аналіз можна встановити, чи відповідають здійснені операції реальному економічному змісту.

Практика господарської діяльності свідчить, що у сфері розрахунків з постачальниками та підрядниками нерідко виникають порушення, пов'язані з відображенням фіктивних операцій, завищенням вартості товарів і послуг, безпідставним списанням коштів або використанням підприємств з ознаками фіктивності. Подібні дії призводять до викривлення фінансової звітності, зниження

податкових зобов'язань та завдання збитків підприємству або державі. Аналіз результатів судово-бухгалтерських експертиз свідчить, що значна частина таких правопорушень може бути встановлена шляхом дослідження первинних документів та перевірки відповідності господарських операцій їх реальному економічному змісту [2; 6].

У процесі проведення експертизи здійснюється зіставлення даних різних джерел інформації. Порівнюються показники первинних документів із записами в облікових регістрах і фінансовій звітності, перевіряється їх узгодженість та логічна взаємозалежність [3]. Такий підхід дає змогу не лише виявити арифметичні або технічні помилки, але й встановити ознаки навмисного викривлення інформації. Особливу увагу приділяють перевірці реальності господарських операцій, адже формальна наявність документів ще не гарантує фактичного здійснення угоди.

Важливим аспектом діяльності експерта є також визначення розміру збитків, завданих підприємству або державі. Це питання є ключовим у судових справах економічного характеру, оскільки дозволяє оцінити наслідки правопорушення та визначити рівень відповідальності винних осіб. Висновок експерта, який ґрунтується на проведеному дослідженні, виступає доказом і має значний вплив на прийняття судового рішення [4].

Важливою перевагою судово-бухгалтерської експертизи є можливість комплексного дослідження взаємозв'язку між первинними документами, бухгалтерськими записами та фінансовою звітністю підприємства [5]. Такий підхід забезпечує виявлення прихованих схем зловживань, оцінку обґрунтованості здійснених господарських операцій та визначення розміру матеріальних збитків. В умовах цифровізації облікових процесів експертне дослідження дедалі частіше охоплює також аналіз електронних документів та інформаційних систем підприємства.

В умовах поширення електронного документообігу та автоматизованих систем обліку об'єктами судово-бухгалтерської експертизи дедалі частіше стають електронні первинні документи, дані ERP-систем та цифрові сліди господарських

операцій, що розширює можливості виявлення економічних правопорушень і підвищує доказову цінність експертних висновків [6].

Слід зауважити, що розвиток сучасних інформаційних технологій істотно змінив підхід до ведення бухгалтерського обліку. Використання автоматизованих систем дозволяє обробляти значні обсяги інформації та підвищує ефективність роботи бухгалтера. Однак одночасно це створює нові можливості для здійснення фінансових зловживань, що ускладнює процес їх виявлення. У таких умовах судово-бухгалтерська експертиза набуває ще більшого значення, оскільки дозволяє проводити глибокий аналіз як документальної, так і електронної інформації [6].

Таким чином, судово-бухгалтерська експертиза є важливим елементом системи контролю за фінансово-господарською діяльністю підприємств. Вона забезпечує об'єктивне дослідження розрахунків з постачальниками та підрядниками, сприяє виявленню економічних правопорушень і формуванню належної доказової бази для судового розгляду. Її застосування дозволяє не лише встановити факт порушення, а й визначити механізм його здійснення, оцінити масштаби завданих збитків та обґрунтувати причинно-наслідкові зв'язки між господарськими операціями та їх наслідками.

Особливого значення судово-бухгалтерська експертиза набуває в умовах цифровізації облікових процесів, коли зростає роль електронних документів і цифрових даних як джерел доказової інформації. Результати експертних досліджень сприяють підвищенню рівня фінансової дисципліни, зміцненню економічної безпеки суб'єктів господарювання та забезпеченню прозорості фінансово-господарських відносин.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 13.06.2026).
2. Бешуля І. В., Гевлич Л. Л. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. Донецьк : ДонНУ, 2013. 144 с.
3. Волкова І. А. Судово-бухгалтерська експертиза : навч. посіб. Київ : Центр учбової літератури, 2009. 84 с.

4. Білуха М. Т. Судово-бухгалтерська експертиза : підручник. Київ : Видавнича компанія «Воля», 2004. 656 с.

5. Бруханський Р. Ф. Судово-бухгалтерська експертиза : навчальний посібник. Тернопіль : ТНЕУ, 2010. 246 с.

6. Воронко Р. М., Воронко О. С. Особливості судово-бухгалтерської експертизи як форми використання спеціальних економічних знань у судочинстві. *Вісник Львівського торговельно-економічного університету. Економічні науки*. 2022. № 69. С. 78–83.

Макарчук Л. О.

здобувач магістерського рівня вищої освіти,
спеціальності D1 «Облік і оподаткування»;

Науковий керівник: **Цегельник Н. І.**

кандидат економічних наук, доцент,

доцент кафедри бухгалтерського обліку, оподаткування та аудиту

Поліський національний університет

м. Житомир, Україна

РОЛЬ СУДОВО-БУХГАЛТЕРСЬКОЇ ЕКСПЕРТИЗИ У ВСТАНОВЛЕННІ ПОРУШЕНЬ ПРИ ОПЛАТІ ПРАЦІ

Розрахунки з оплати праці є важливою складовою системи бухгалтерського обліку підприємства та відіграють ключову роль у забезпеченні соціально-економічних прав працівників. В умовах сучасного господарювання саме ця сфера найбільш часто стає об'єктом фінансових порушень, що зумовлено складністю розрахунків, наявністю значної кількості нормативних вимог, а також можливістю здійснення зловживань як з боку роботодавця, так і відповідальних посадових осіб. У зв'язку з цим особливої актуальності набуває використання судово-бухгалтерської

експертизи як ефективного інструменту виявлення та документального підтвердження таких порушень.

Відповідно до Закону України «Про судову експертизу», судова експертиза здійснюється з метою дослідження об'єктів із застосуванням спеціальних знань для надання висновку з питань, що виникають у процесі судового розгляду [1]. У контексті розрахунків з оплати праці це означає, що експерт-бухгалтер аналізує фінансово-господарські операції підприємства та встановлює достовірність відображення виплат працівникам у бухгалтерському обліку.

Особливістю цієї ділянки обліку є її багатокomпонентність: нарахування заробітної плати включає основну зарплату, додаткові виплати, премії, компенсації, а також різного роду утримання (податки, єдиний соціальний внесок тощо). Відповідно до НП(С)БО 26 «Виплати працівникам», інформація про виплати працівникам повинна відображатися в бухгалтерському обліку та фінансовій звітності достовірно й у повному обсязі [2]. Будь-які відхилення від встановлених правил можуть розцінюватися як порушення фінансової дисципліни.

Судово-бухгалтерська експертиза дозволяє виявляти широкий спектр порушень. До них належить: навмисне зниження заробітної плати з метою мінімізації податкового навантаження, завищення витрат підприємства через необґрунтовані нарахування, використання «подвійної бухгалтерії», а також виплата частини доходу поза офіційним обліком. Окреме місце посідають порушення, пов'язані з маніпулюванням первинними документами.

Особливо складними для виявлення є випадки, коли формально всі документи оформлені належним чином, проте фактичні виплати не відповідають задекларованим. Ситуація, за якої у розрахунково-платіжній відомості зазначена одна сума до виплати, а реально працівник отримує менше, є типовим прикладом прихованих фінансових зловживань. Такі дії можуть здійснюватися шляхом примусу працівників підписувати документи про отримання повної суми або через використання підставних осіб.

У практиці контролюючих органів та розслідувань подібні випадки виявляються доволі часто. Наприклад, підприємство може офіційно нараховувати

працівнику повну заробітну плату з відображенням усіх податків та зборів, однак фактично виплачувати лише її частину. Різниця між нарахованою та реально виплаченою сумою може привласнюватися або повертатися керівництву. Така схема дозволяє створювати видимість дотримання законодавства, одночасно приховуючи реальні фінансові операції.

У подібних ситуаціях судово-бухгалтерська експертиза виступає практично єдиним надійним засобом встановлення істини. Експерт здійснює глибокий аналіз не лише бухгалтерських записів, але й руху грошових коштів, виявляючи невідповідності між обліковими даними та фактичними операціями. Особлива увага приділяється таким аспектам, як відповідність підписів у платіжних документах, наявність підтвердження отриманих коштів, а також узгодженість між різними джерелами інформації.

Сучасна практика свідчить, що значна частина операцій з оплати праці здійснюється із використанням автоматизованих облікових систем та спеціалізованого програмного забезпечення. У зв'язку з цим об'єктами судово-бухгалтерської експертизи дедалі частіше стають не лише первинні документи на паперових носіях, а й електронні відомості нарахування заробітної плати, бази даних кадрового обліку, банківські виписки та інформація з корпоративних інформаційних систем. Аналіз таких даних дозволяє встановити факти внесення несанкціонованих змін до облікової інформації, приховування окремих виплат або викривлення відомостей про розмір нарахованої заробітної плати [1].

Важливим напрямом експертного дослідження є також перевірка правильності нарахування та сплати податків і обов'язкових платежів, пов'язаних з оплатою праці. У ході експертизи можуть бути виявлені випадки заниження бази оподаткування, приховування фактичної чисельності працівників або використання схем неофіційної зайнятості. Це сприяє не лише захисту прав найманих працівників, а й забезпеченню належного рівня надходжень до державного бюджету та соціальних фондів [2].

Крім того, експертиза враховує вимоги трудового законодавства, передусім Кодексу законів про працю України, який гарантує своєчасну та повну виплату

заробітної плати працівникам [3]. Порухення цих норм, встановлене в ході експертизи, може мати наслідком застосування юридичної відповідальності.

Важливо підкреслити, що судово-бухгалтерська експертиза виконує не лише функцію виявлення порушень та визначення розміру завданих збитків. Її результати сприяють обґрунтуванню висновків щодо причин виникнення порушень, встановленню фактів недотримання вимог законодавства та формуванню доказової бази для прийняття управлінських і судових рішень [1].

Разом з тим, значення судово-бухгалтерської експертизи виходить за межі судового процесу. Її застосування сприяє підвищенню рівня фінансової дисципліни, удосконаленню системи внутрішнього контролю на підприємствах та запобіганню правопорушенням у майбутньому. Усвідомлення ризику виявлення порушень через експертизу стимулює суб'єктів господарювання дотримуватися законодавства та забезпечити прозорість розрахунків з оплати працівникам [1; 3].

Таким чином, судово-бухгалтерська експертиза є важливим інструментом у механізмі забезпечення законності у сфері оплати праці. Вона дозволяє виявити навіть приховані форми порушень, зокрема розбіжності між нарахованими та фактично виплаченими сумами заробітної плати. Це, у свою чергу, забезпечує захист прав працівників, сприяє об'єктивному вирішенню трудових спорів та зміцнює довіру до системи бухгалтерського обліку.

Список використаних джерел

1. Про судову експертизу : Закон України від 25.02.1994 р. № 4038-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4038-12> (дата звернення 12.06.2026).
2. Про затвердження Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку 26 «Виплати працівникам» : наказ Міністерства фінансів України від 28.10.2003 р. № 601. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1025-03> (дата звернення 12.06.2026).
3. Кодекс законів про працю України від 10.12.1971 р. № 322-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/322-08> (дата звернення 12.06.2026).

Ходзицька В. В.

к.е.н., доцент

доцент кафедри бухгалтерського обліку та консалтингу

Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ФУНДАМЕНТАЛЬНІ КОНЦЕПЦІЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ ТА НАДІЙНОСТІ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ ЗА МСФЗ: НОВІ ВИКЛИКИ

Україна активно впроваджує МСФЗ у рамках європейської інтеграції. Розуміння та застосування Концептуальної основи є критичним для повної та якісної імплементації міжнародних стандартів, що є вимогою ЄС. Застосування принципів Концептуальних основ фінансової звітності дозволяє українським підприємствам готувати більш прозору, достовірну та корисну фінансову звітність. Це підвищує довіру до українського бізнесу з боку міжнародних інвесторів та партнерів. В умовах війни та невизначеності, компанії стикаються з унікальними викликами в обліку та оцінках. Принципи Концептуальних основ фінансової звітності надають фундаментальні орієнтири для прийняття обґрунтованих професійних суджень в цих складних умовах.

Концепції якості фінансової інформації зафіксовані в Концептуальних основах фінансової звітності, які є основами підготовки фінансової звітності за МСФЗ. Концепції спрямовані на забезпечення надання зрозумілої та достовірної інформації користувачам фінансової звітності, але мають різні підходи та акценти. Концепції постійно еволюціонують, завдячуючи змінам в стратегіях бізнесу компаній та розвитку МСФЗ.

Фінансова інформація є нейтральною, якщо вона не упереджена. Вона не має на меті впливати на рішення користувачів певним чином, наприклад, через сприятливі або несприятливі оцінки певних активів, зобов'язань, доходів чи витрат. Це означає, що інформація має бути представлена без спотворень, без надання

переваги одній групі користувачів над іншою. У 2010 році принцип нейтральності був визначений як фундаментальний в Концептуальній основі фінансової звітності.

У 2018 році до Концептуальної основи фінансової звітності повернувся оновлений принцип обачності, який доповнює принцип нейтральності. Сучасне трактування обачності визнається сучасною концепцією обережності при прийнятті рішень та професійних суджень. Ця концепція особливо актуалізується в умовах невизначеності. Обережність прийняття рішень в оцінці зобов'язань та активів забезпечує достовірність у фінансовій звітності. Оновлена концепція обачності не повинна призводити до систематичного заниження або завищення фінансових результатів, що забезпечується концепцією нейтральності.

В сучасній фінансовій звітності усі концепції доповнюють одна одну, забезпечуючи неупередженість та збалансованість фінансової звітності. Але використання розумних консервативних оцінок в умовах невизначеності завжди залишається актуальним.

Таким чином, концепції складання фінансової звітності є дорожньою картою та філософською базою для всієї системи МСФЗ. Основи забезпечують логічну послідовність та внутрішню узгодженість між різними стандартами МСФЗ. Без них, розробка нових стандартів або внесення змін до існуючих була б фрагментованою та могла б призвести до суперечностей. Основи підтримують принциповий підхід МСФЗ, на відміну від суто правильного. Це дозволяє IASB розробляти стандарти, які відображають економічну сутність операцій, а не лише їхню юридичну форму. Принципи Основ допомагають IASB (Міжнародній раді зі стандартів бухгалтерського обліку) реагувати на нові фінансові інструменти, бізнес-моделі та транзакції, для яких ще немає конкретного стандарту. У випадках, коли для певної операції чи події немає прямого стандарту МСФЗ, компанії зобов'язані використовувати принципи Концептуальної основи для розробки відповідної облікової політики. Це забезпечує повноту та достовірність звітності навіть у "сірих" зонах. Основи чітко визначають якісні характеристики фінансової інформації (фундаментальні: доречність, достовірне подання; та ті, що покращують:

порівнянність, перевіряємість, своєчасність, зрозумілість). Це дає чіткі орієнтири для бухгалтерів щодо того, якою має бути високоякісна фінансова звітність.

Концепції суттєвості, обачності (як складової нейтральності) є ключовими для прийняття професійних суджень та забезпечення об'єктивного і реалістичного подання інформації. Концептуальні основи фінансової звітності допомагають інвесторам, кредиторам та іншим користувачам краще розуміти мету, припущення та обмеження фінансової звітності, підготовленої за МСФЗ. Поява нових технологій (цифрові активи, ШІ), ESG-факторів, зміни в ланцюгах постачання вимагають постійної адаптації. Принципи Концептуальних основ фінансової звітності дозволяють застосовувати МСФЗ до цих нових явищ, навіть до розробки конкретних стандартів. Хоча в Концептуальних основах фінансової звітності не згадують прямо про резильєнтність або сталий розвиток, вони надають загальну рамку для розкриття інформації про ризики та можливості, що впливають на майбутні грошові потоки, що є ключовим для розуміння стабільності та стійкості компанії. Концептуальна основа фінансової звітності є не просто "теорією", а живим, актуальним і незамінним інструментом, який забезпечує єдність, якість та надійність фінансової звітності за МСФЗ у всьому світі, адаптуючись до постійно змінюваних економічних реалій.

Список використаних джерел

1. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 р. № 996-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14> (дата звернення 02.06.2026).

2. Концептуальні основи фінансової звітності (Conceptual Framework for Financial Reporting). *Міжнародні стандарти фінансової звітності: офіційний переклад, затверджений Міністерством фінансів України.* URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення 06.06.2026).

3. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 1 «Подання фінансової звітності» (МСБО 1). *Міжнародні стандарти фінансової звітності: офіційний переклад, затверджений Міністерством фінансів України.* URL:

<https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення 06.06.2026).

4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 8 «Облікові політики, зміни в облікових оцінках та помилки» (МСБО 8). *Міжнародні стандарти фінансової звітності: офіційний переклад, затверджений Міністерством фінансів України*. URL: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення 02.06.2026).

5. IFRS S1 General Requirements for Disclosure of Sustainability-related Financial Information. International Sustainability Standards Board. London: IFRS Foundation, 2023. URL: <https://www.ifrs.org/issued-standards/list-of-standards/ifrs-s1/> (дата звернення 07.06.2026).

Юрченко О. А.

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Запоріжжя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТЕХНОЛОГІЇ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В ОБЛІКОВИХ СИСТЕМАХ: СУЧАСНИЙ СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

Стрімкий розвиток цифрових технологій та активне впровадження штучного інтелекту (далі – ШІ) суттєво трансформують підходи до організації бухгалтерського обліку, формування фінансової звітності та інформаційного забезпечення управління підприємствами. Сучасні облікові системи дедалі частіше базуються на технологіях машинного навчання, аналізу великих даних та автоматизації бізнес-процесів, що сприяє оперативності обробки інформації, мінімізувати вплив людського фактора та покращити якість управлінських рішень.

Водночас активне впровадження штучного інтелекту супроводжується низкою проблемних аспектів, серед яких недостатня нормативно-правова регламентація використання ШІ в обліку, ризики кібербезпеки та захисту конфіденційної інформації, складність інтеграції інтелектуальних технологій з існуючими ERP-системами, а також необхідність формування нових професійних компетентностей бухгалтерів. Особливої актуальності набуває проблема забезпечення достовірності результатів, сформованих алгоритмами штучного інтелекту, та розмежування відповідальності за результати роботи алгоритмів штучного інтелекту в автоматизованих облікових процесах.

Питання використання штучного інтелекту в облікових системах активно досліджуються як зарубіжними, так і вітчизняними науковцями. Так, Джохрі [1] доводить, що застосування технологій штучного інтелекту позитивно впливає на якість облікових інформаційних систем та підвищує точність фінансової звітності. Альрувайлі та Мгаммал [2] акцентують увагу на трансформації традиційних бухгалтерських практик під впливом інтелектуальної автоматизації, тоді як Альхазмі [3] обґрунтовує позитивний вплив ШІ на підвищення якості фінансової звітності та прозорості корпоративної інформації. Важливі аспекти інтеграції штучного інтелекту в облікові інформаційні системи розглядають Альрфаї, Алькудах, Лутфі, Аль-Кофакі, Альравад та Альмая [4], які встановили визначальну роль кібербезпеки у забезпеченні ефективності таких систем.

Окрему увагу дослідники приділяють практичним аспектам використання штучного інтелекту в облікових процесах. Зокрема, Ян та Цзі [5] досліджують можливості застосування ШІ під час побудови сучасних облікових інформаційних систем та автоматизації обробки фінансових даних. Орлов [6] аналізує вплив штучного інтелекту на організацію бухгалтерського обліку та оподаткування підприємств, а Шубенко [7] наголошує на перевагах використання інтелектуальних технологій для автоматизації фінансових процесів і розвитку облікових технологій. Водночас аналіз наукових праць свідчить, що недостатньо дослідженими залишаються питання нормативного регулювання використання штучного інтелекту в бухгалтерському обліку, оцінювання ризиків автоматизованого формування

фінансової звітності, забезпечення кібербезпеки облікових систем та адаптації професійної діяльності бухгалтерів до умов цифрової трансформації економіки.

На практиці технології ШІ можуть використовуватися на всіх етапах облікового процесу. Насамперед це автоматичне розпізнавання первинних документів (рахунків, накладних, актів виконаних робіт), їх класифікація та формування бухгалтерських проведення. Алгоритми машинного навчання здатні здійснювати автоматичну перевірку правильності відображення господарських операцій, виявляти дублікати документів, аномальні транзакції та потенційні помилки в облікових записах. Перспективними напрямками використання ШІ є формування фінансової та податкової звітності, прогнозування грошових потоків, аналізу дебіторської заборгованості, бюджетування та оцінювання фінансових ризиків.

В Україні технології ШІ можуть бути інтегровані з найбільш поширеними програмними продуктами автоматизації обліку, зокрема BAS Бухгалтерія, BAS ERP, BAS Комплексне управління підприємством, MASTER: Бухгалтерія, ISpro, ПАРУС та іншими корпоративними інформаційними системами. Така інтеграція підвищує обробку первинної документації, пошук інформації в обліковій базі. Окрім того, використання генеративного ШІ створює можливості для автоматизованої підготовки пояснювальних записок до фінансової звітності, консультаційної підтримки бухгалтерів щодо змін податкового законодавства та оперативного формування внутрішньої управлінської звітності.

Особливо перспективним напрямом є поєднання технологій ШІ з електронним документообігом через системи М.Е.Дос, Вчасно, СОТА та електронний кабінет платника податків. У такому випадку інтелектуальні алгоритми можуть автоматично перевіряти повноту документів, аналізувати податкові ризики, контролювати строки подання звітності та формувати рекомендації щодо усунення виявлених помилок. Це дозволяє суттєво скоротити витрати часу на виконання рутинних операцій та підвищити достовірність облікової інформації.

З метою систематизації напрямів використання технологій ШІ в сучасних облікових системах доцільно виокремити основні етапи облікового процесу, на яких

інтелектуальні алгоритми здатні забезпечити автоматизацію рутинних операцій, підвищення якості облікової інформації та ефективності управлінських рішень. Інтеграція технологій штучного інтелекту з поширеними в Україні програмними продуктами автоматизації обліку створює передумови для формування цифрової моделі бухгалтерського обліку, орієнтованої на оперативність, аналітичність та мінімізацію людського фактора (рис. 1).

На рисунку 1 представлено концептуальну модель інтеграції технологій штучного інтелекту в сучасні бухгалтерські програми, що використовуються українськими підприємствами. Визначено ключові напрями застосування ШІ на етапах роботи з первинними документами, обліку господарських операцій, банківських операцій, закриття звітного періоду, формування фінансової звітності та підтримки управлінських рішень.

Отже, технології ШІ поступово трансформуються з інструменту автоматизації окремих операцій у стратегічний елемент цифрової екосистеми бухгалтерського обліку, що забезпечує підвищення якості інформаційного забезпечення управління підприємством та ефективності прийняття управлінських рішень. Водночас ефективне впровадження технологій ШІ потребує вирішення питань нормативно-правового регулювання, кібербезпеки, захисту даних та розвитку цифрових компетентностей бухгалтерів. Подальший розвиток і використання ШІ у вітчизняних облікових системах сприятимуть підвищенню ефективності управління підприємствами, конкурентоспроможності бізнесу та формуванню сучасної цифрової моделі бухгалтерського обліку.

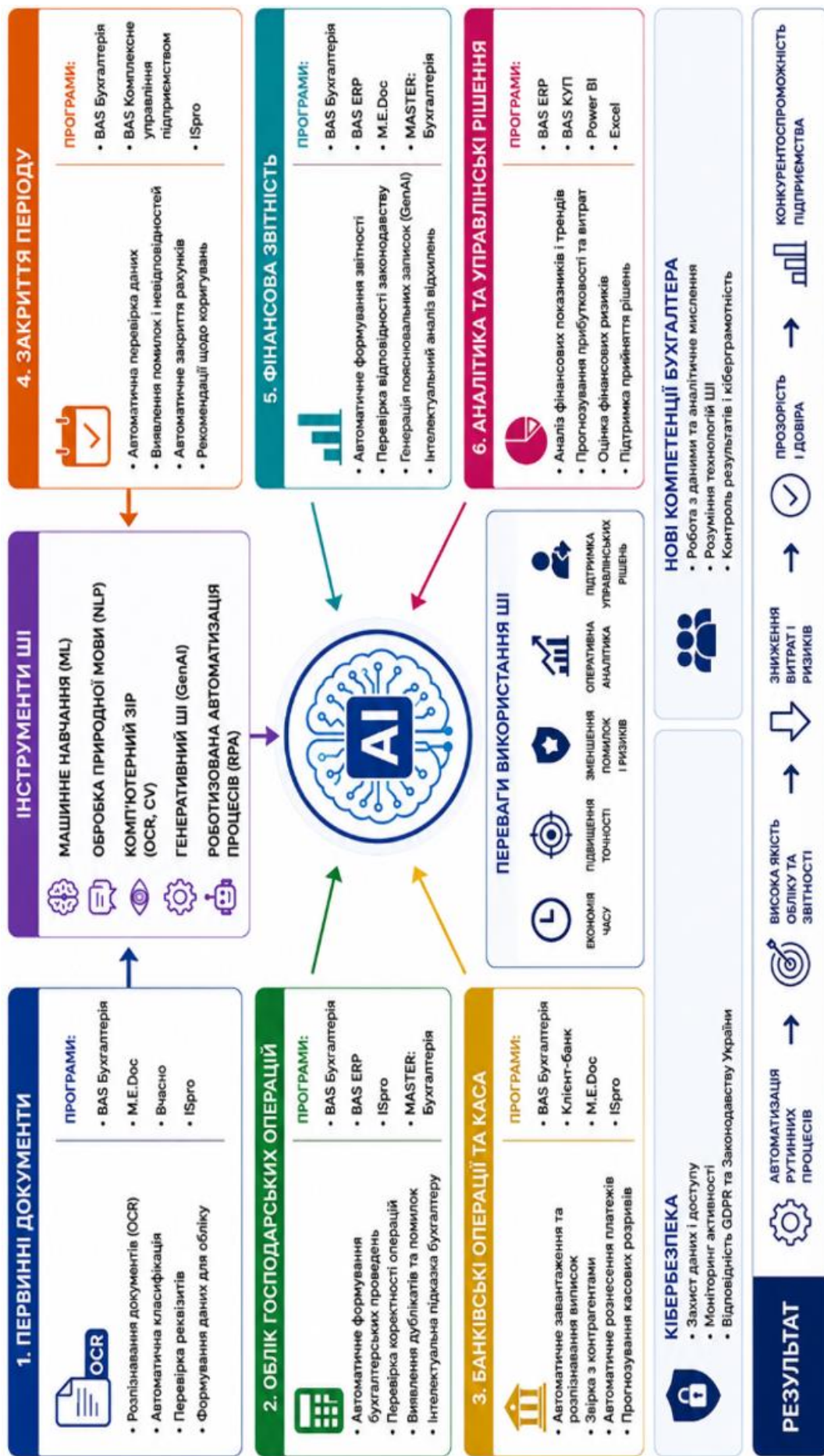

Рис. 1. Концептуальна модель інтеграції штучного інтелекту в сучасні бухгалтерські програми України на етапах облікового процесу

Джерело: розроблено автором із використанням інструментів ШІ

Список використаних джерел

1. Johri A. Impact of artificial intelligence on the performance and quality of accounting information systems and accuracy of financial data reporting. *Accounting Forum*. 2025. Vol. 49, No. 5. P. 1096–1120. <https://doi.org/10.1080/01559982.2025.2451004>
2. Alruwaili T. F., Mgamal M. H. The impact of artificial intelligence on accounting practices. *Humanities and Social Sciences Communications*. 2025. Vol. 12. Article 1048. <https://doi.org/10.1057/s41599-025-05004-6>.
3. Alhazmi A. H. J. The Impact of Artificial Intelligence Adoption on the Quality of Financial Reporting. *International Journal of Financial Studies*. 2025. Vol. 13, No. 1. Article 21. <https://doi.org/10.3390/ijfs13010021>
4. Alrfai M. M., Alqudah H., Lutfi A., Al-Kofahi M., Alrawad M., Almaiah M. A. The Influence of Artificial Intelligence on the Accounting Information Systems Efficiency: Moderating Effect of Cyber Security. *Cogent Social Sciences*. 2023. Vol. 9, No. 2. <https://doi.org/10.1080/23311886.2023.2243719>
5. Yan X., Ji L. Research on the Role of Artificial Intelligence Technology in the Construction of Accounting Information Systems. *2024 International Conference on Information Technology, Communication Ecosystem and Management (ITCEM)*. Bangkok, Thailand, 2024. P. 203–209. <https://doi.org/10.1109/ITCEM65710.2024.00045>.
6. Орлов І. В. Вплив штучного інтелекту на організацію бухгалтерського обліку та оподаткування підприємства. *Облік і оподаткування*. 2025. № 2. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14768343>
7. Шубенко Є. Використання штучного інтелекту для автоматизації фінансових процесів та розвитку облікових технологій. *Проблеми і перспективи економіки та управління*. 2024. № 4(40). [https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4\(40\)-150-160](https://doi.org/10.25140/2411-5215-2024-4(40)-150-160)

СЕКЦІЯ 3

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА ТА ФІСКАЛЬНА ЕФЕКТИВНІСТЬ У КОНТЕКСТІ ЦИФРОВОЇ ЕКОНОМІКИ ТА ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ

— — — — —

SECTION 3

TAX POLICY AND FISCAL EFFICIENCY IN THE CONTEXT OF THE DIGITAL ECONOMY AND FINANCIAL INCLUSION

Budilovska Valeriia

third-level candidate

State Tax University

Irpin, Ukraine

THE DIGITISATION OF LAND TAXATION IN UKRAINE

Land tax is one of the key sources of revenue for local budgets and an important tool for the economic regulation of land relations. At the same time, the effectiveness of its administration depends directly on the accuracy of information regarding land parcels, their legal status, their regulatory monetary valuation, and the taxpayers themselves [3]. In the context of the digital transformation of the economy, the introduction of modern information technologies into the processes of land resource accounting and the administration of land payments is of particular importance.

The digital transformation of society has become one of the key drivers of the modernisation of the public administration system, encompassing virtually all areas of economic activity, including tax administration and land management. Against the backdrop of the digital economy, information technologies are increasingly being used to enhance the efficiency of public authorities, ensure the transparency of administrative procedures and improve mechanisms for interaction between the state, business and citizens [1]. Digitalisation is of particular importance in the field of land taxation, as the

effectiveness of land tax collection depends directly on the completeness, accuracy and up-to-date nature of information regarding land plots, their legal status, intended use, area and standard monetary valuation.

Land tax is one of the most significant sources of revenue for local budgets and an important tool for the economic regulation of land relations. At the same time, traditional mechanisms for administering land payments have long been characterised by a high level of bureaucracy, fragmented information resources and significant time costs for both taxpayers and regulatory authorities [2]. This is precisely why the digitalisation of land taxation has become a natural step in reforming Ukraine's tax system and modernising land relations.

One of the prerequisites for the digital transformation of land taxation was the creation of a modern electronic tax administration system. The introduction of electronic document management, the use of qualified electronic signatures, the development of the State Tax Service's electronic services, and the operation of the Electronic Taxpayer's Office have significantly simplified the process of fulfilling tax obligations. Thanks to the automation of a significant proportion of administrative procedures, face-to-face contact between taxpayers and officials of the supervisory authorities has been minimised, which has helped to reduce corruption risks and increase the transparency of tax relations (Table 1).

The data in Table 1 show that the digitalisation of land taxation encompasses not only tax administration processes, but also the system for recording land resources, registering property rights and monitoring the use of land plots. In effect, digital transformation creates a unified information environment within which an objective tax base is established and the completeness of land tax revenue flows to local authority budgets is monitored.

At the same time, an analysis of the current state of digitalisation in land taxation reveals a number of systemic issues. First and foremost, this concerns the lack of integration between government information resources. Despite significant progress in the development of electronic services, discrepancies still exist between the State Land Cadastre, the State Register of Real Rights to Immovable Property and the information

systems of the State Tax Service regarding data on individual land plots and their owners. This complicates the process of calculating land tax and may lead to losses of revenue for local budgets.

Table 1

Digital tools for land taxation in Ukraine and their impact on the administration of land tax*

Digital tool	Purpose	Impact on land taxation
State Land Cadastre	Registration of land parcels and their characteristics	Establishment of an accurate tax base and identification of land tax objects
Public cadastral map	Open access to cadastral data	Enhancing transparency in land relations and public oversight
Taxpayer's Online Portal	Remote interaction between taxpayers and the State Tax Service	Simplified reporting and payment of land tax
State Register of Real Property Rights	Registration of ownership and usage rights to land plots	Improving taxpayer identification
Electronic document management	Exchange of information between parties involved in land relations	Reducing administrative costs and data processing times
Geographic Information Systems (GIS)	Spatial analysis of land resources	Monitoring land use and identifying violations
Remote sensing systems	Monitoring of actual land use	Identifying unregistered land and minimising budget losses
Automated systems for regulatory monetary valuation	Calculation of the value of land plots	Improving the accuracy of tax base determination

** compiled by the author*

Alongside the digitalisation of tax administration, the land resource accounting system has undergone a transformation. A key step in this direction was the creation and development of the State Land Cadastre as a unified state geoinformation system containing data on land, its legal status, quantitative and qualitative characteristics, as well as the distribution of land among owners and users. The introduction of the electronic cadastre has enabled the collection, processing and updating of information on land

parcels in digital format, thereby creating the necessary information base for the administration of land charges.

The Public Cadastral Map of Ukraine plays a key role in the digitalisation of land taxation, providing open access to information on land parcels, their cadastral numbers, area, location and intended use. The use of this tool enhances the transparency of land relations, simplifies procedures for verifying information on land parcels and helps to identify cases of inefficient or illegal use of land resources. The openness of cadastral data also creates additional opportunities to monitor the correct calculation of land tax and rent for state- and municipally-owned land plots.

The digitalisation of land taxation is largely linked to the introduction of mechanisms for electronic interaction between various government information systems. To ensure the completeness of records of taxpayers and taxable objects, the integration of the State Land Cadastre, the State Register of Real Rights to Immovable Property and the information resources of the State Tax Service of Ukraine is of great importance. Such interaction enables the automation of processes for obtaining information on land plot owners, the updating of data regarding changes in land ownership and usage rights, and the improvement of the accuracy of tax liability calculations.

Alongside the positive outcomes of the digital transformation of land taxation in Ukraine, a number of issues persist that hinder the full realisation of the potential of modern information technologies. One of the key problems remains the lack of data consistency between individual state registers. In practice, situations often arise where information about a land plot is available in the cadastre but absent from the register of property rights, or vice versa. Such discrepancies complicate the administration of land payments and can lead to losses for local budgets due to incomplete coverage of taxpayers.

The consequences of the full-scale military aggression against Ukraine have posed an additional challenge to the land taxation system. A significant number of land plots have been damaged, contaminated with explosive ordnance, or are temporarily located in occupied territories. In such circumstances, the use of modern geoinformation technologies, satellite monitoring and remote sensing of the Earth is of particular

importance for assessing the condition of land resources, updating cadastral data and ensuring the proper administration of land payments.

References

1. Holovaty M. Osnovni problemy administruvannia zemelnogo podatku v Ukraini [The main problems of land tax administration in Ukraine]. *Naukovi zapysky KNU imeni Tarasa Shevchenka. Ekonomika – Scientific notes of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics*. 2019. Vol. 176(2). P. 30–34.
2. Davydenko N. M. Vplyv podatkovoï reformy na silskohospodarski pidpriemstva [The impact of tax reform on agricultural enterprises]. *Visnyk Khmelnytskoho natsionalnoho universytetu. Bulletin of Khmelnytsky National University*. 2016. Vol. 1. P. 250–253.
3. Davydenko N. M., Zhovnirenko I. O., Olifer I. O. Vplyv tinovoi ekonomiky na podatkovu systemu krainy [The impact of the shadow economy on the tax system of the country]. *Pidpriemnytstvo ta innovatsii. Entrepreneurship and Innovation*. 2020. Vol. 13, P. 94–98. <https://doi.org/10.37320/2415-3583/13.18>

Нечипоренко А. В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна

ПОДАТКОВА ПОЛІТИКА УКРАЇНИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Цифрова трансформація економіки є одним із ключових факторів розвитку сучасних держав. Цифровізація стала рушієм до суттєвих змін, а уряди країн світу доходять висновку, що впровадження цифрових технологій у державне управління створює підґрунтя для підвищення ефективності, прозорості та підзвітності органів влади [1].

Активне впровадження цифрових технологій змінює бізнес-моделі підприємств, механізми взаємодії суб'єктів господарювання та державних органів, а також підходи до адміністрування податків. У цих умовах податкова політика повинна адаптуватися до нових викликів, які пов'язані з цифровізацією економічних процесів, розвитком електронної комерції, цифрових платформ та фінансових технологій. Актуальності набуває підвищення ефективності податкового адміністрування, забезпечення прозорості оподаткування та мінімізація податкових ризиків через використання сучасних цифрових рішень.

Податкова політика є важливим інструментом державного регулювання соціально-економічних процесів, які відбуваються в країні [2]. В умовах цифрової трансформації її пріоритетами стають автоматизація податкових процедур, розвиток електронних сервісів для платників податків, удосконалення механізмів податкового контролю та підвищення рівня сплати податків. Відповідно одним із ключових напрямів розвитку податкової політики є цифровізація податкового адміністрування.

Цифровізація податкового адміністрування сприяє спрощенню взаємодії між державою та платниками податків. Згідно з концепцією «Tax Administration 3.0», майбутнє податкових систем пов'язане з інтеграцією податкових процесів безпосередньо в цифрові платформи та програмне забезпечення, що використовується бізнесом і громадянами [3]. Такий підхід дозволяє зменшити адміністративні витрати, підвищити точність обліку та забезпечити своєчасність надходження податків до бюджету. Крім того, цифровізація податкових процесів сприяє підвищенню прозорості діяльності податкових органів і зміцненню довіри платників до державних інституцій.

В Україні цифрова трансформація податкової сфери реалізується через розвиток електронних сервісів, зокрема Електронного кабінету платника податків, електронного документообігу та цифрових інструментів податкового контролю. Національна стратегія доходів до 2030 року визначає цифрову трансформацію Державної податкової служби одним із векторів модернізації податкової системи та підвищення якості обслуговування платників податків [4].

Важливим напрямом удосконалення податкової політики є цифрова трансформація основних процесів контрольно-перевірочної роботи та застосування новітніх підходів до її проведення. Ключовим заходом є впровадження електронного аудиту (е-аудиту), який базується на використанні стандартизованих електронних даних та автоматизованому аналізі фінансової інформації [5]. Це дозволяє підвищити ефективність податкового контролю, скоротити витрати часу на перевірки та зменшити вплив людського фактору.

Світовий досвід свідчить, що цифрові технології сприяють підвищенню податкової дисципліни та зниженню рівня тінізації економіки [6]. Активне використання цифрової ідентифікації платників податків, API-інтеграція з інформаційними системами бізнесу та автоматизований обмін даними в режимі реального часу забезпечує більш ефективне адміністрування податків.

Водночас цифрова трансформація створює нові виклики для податкової політики. Серед них слід виділити наступні: необхідність оподаткування цифрових платформ, транскордонних електронних послуг, забезпечення захисту персональних даних та кібербезпеки інформаційних систем. Крім того, швидкий розвиток цифрової економіки потребує постійного оновлення податкового законодавства відповідно до міжнародних стандартів та практик.

Отже, цифрова трансформація суттєво впливає на реалізацію податкової політики. Використання цифрових технологій у сфері оподаткування сприяє підвищенню ефективності податкового адміністрування, зменшенню адміністративних витрат, покращенню якості обслуговування платників податків та зростанню фіскальної ефективності. Для України важливими напрямками подальшого розвитку є розширення електронних сервісів Державної податкової служби, впровадження сучасних інструментів цифрового контролю, гармонізація податкового законодавства з міжнародними стандартами та забезпечення належного рівня інформаційної безпеки. Реалізація зазначених заходів сприятиме зміцненню податкової системи та підвищенню конкурентоспроможності національної економіки в умовах цифровізації.

Список використаних джерел

1. Кужелєв М. О. Цифрова трансформація бюджетної системи України: стан, виклики та перспективи. *Європейський науковий журнал Економічних та Фінансових інновацій*. 2025. № 3(17). С. 376–384.
2. Нечипоренко А. В., Панченко І. В., Мороз Л. О. Стан і перспективи розвитку податкової політики України. *Бізнес Інформ*. 2021. № 5. С. 348–354.
3. OECD. Tax Administration 3.0: The Digital Transformation of Tax Administration, OECD Publishing, Paris, 2020. URL: <https://doi.org/10.1787/ca274cc5-en> (дата звернення 05.06.2026).
4. Національна стратегія – цифрова трансформація ДПС. URL: <https://km.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/997193.html> (дата звернення 05.06.2026).
5. Е-аудит: цифрова трансформація податкового контролю в Україні. URL: <https://evp.tax.gov.ua/media-ark/news-ark/879545.html> (дата звернення 05.06.2026).
6. Реформування податкової системи України: сучасні виклики та орієнтири : монографія / за заг. ред. П. В. Пашка, Л. Л. Тарангул. Київ : Новий друк, 2015. 570 с.

СЕКЦІЯ 4

ФІНАНСОВА ІНКЛЮЗІЯ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

— — — — —

SECTION 4

FINANCIAL INCLUSION, SUSTAINABLE DEVELOPMENT AND RISK MANAGEMENT IN THE CONTEXT OF DIGITAL TRANSFORMATION OF THE ECONOMY

Алексєєнко Д.

аспірант

Кошарський О.

аспірант

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
м. Київ, Україна

ЕКОНОМІЧНІ СТИМУЛИ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПРИ ЦИФРОВІЙ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується одночасним впливом двох масштабних тенденцій – переходом до принципів сталого розвитку та активною цифровою трансформацією суспільства. У цих умовах особливого значення набуває формування ефективної системи економічних стимулів, здатних забезпечити гармонійне поєднання економічного зростання, соціальної відповідальності та екологічної безпеки. Цифрові технології виступають не лише інструментом підвищення продуктивності праці, але й важливим фактором досягнення Цілей сталого розвитку, визначених Організацією Об'єднаних Націй [2].

Цифрова трансформація охоплює впровадження інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту, великих даних, хмарних сервісів, Інтернету речей та інших інноваційних рішень у всі сфери економічної діяльності. Водночас сталий розвиток передбачає забезпечення балансу між економічними, соціальними та екологічними інтересами суспільства. Саме тому виникає потреба у створенні економічних механізмів, які б стимулювали суб'єктів господарювання до впровадження цифрових інновацій з урахуванням принципів сталості.

Одним із ключових економічних стимулів є державна підтримка цифровізації через податкові пільги, грантові програми та інвестиційні механізми [1]. Надання податкових преференцій підприємствам, які впроваджують енергоефективні цифрові технології, сприяє скороченню витрат ресурсів та підвищенню конкурентоспроможності. Особливого значення набувають механізми державного співфінансування інноваційних проєктів, спрямованих на розвиток «зелених» технологій, цифрових платформ моніторингу довкілля та систем управління ресурсами. Важливим напрямом стимулювання сталого розвитку є розвиток цифрових екосистем, які забезпечують ефективну взаємодію між державою, бізнесом і громадянами. Використання електронних сервісів дозволяє зменшити адміністративні витрати, підвищити прозорість економічних процесів та знизити рівень корупційних ризиків.

Суттєвий вплив на досягнення цілей сталого розвитку мають цифрові технології управління ресурсами. Використання систем аналітики великих даних дозволяє оптимізувати виробничі процеси, скоротити споживання енергії та мінімізувати обсяги відходів. Завдяки технологіям Інтернету речей підприємства отримують можливість здійснювати постійний моніторинг використання ресурсів у режимі реального часу, що сприяє підвищенню ефективності господарської діяльності та зменшенню негативного впливу на навколишнє середовище.

Окремої уваги заслуговує розвиток цифрового підприємництва як важливого чинника економічного зростання. Цифрові платформи відкривають нові можливості для малого та середнього бізнесу, забезпечуючи доступ до глобальних ринків, сучасних фінансових інструментів та інноваційних моделей ведення бізнесу. У свою

чергу, підтримка цифрового підприємництва сприяє створенню нових робочих місць, розвитку людського капіталу та підвищенню рівня добробуту населення.

Водночас цифрова трансформація породжує низку викликів, які потребують належного економічного регулювання. До таких викликів належать цифрова нерівність, кіберзагрози, недостатній рівень цифрових компетентностей населення та ризики витіснення робочої сили внаслідок автоматизації виробничих процесів. Тому ефективна система економічних стимулів має передбачати інвестиції у розвиток цифрових навичок, модернізацію освітньої системи та підтримку програм професійної перепідготовки працівників.

Значний потенціал для стимулювання сталого розвитку мають інструменти ESG-управління (Environmental, Social, Governance), які дедалі активніше інтегруються у цифрове середовище. Використання цифрових платформ для збору та аналізу ESG-показників дозволяє підвищити якість управлінських рішень, забезпечити прозорість діяльності компаній та посилити відповідальність бізнесу перед суспільством. У результаті підприємства отримують додаткові конкурентні переваги та доступ до джерел сталого фінансування.

Таким чином, економічні стимули сталого розвитку в умовах цифрової трансформації мають комплексний характер та охоплюють податкові, інвестиційні, інноваційні й освітні механізми. Їх ефективне використання сприяє підвищенню конкурентоспроможності економіки, раціональному використанню ресурсів, розвитку людського капіталу та забезпеченню екологічної безпеки. Подальше вдосконалення інструментів стимулювання цифрової трансформації з урахуванням принципів сталого розвитку є важливою передумовою формування сучасної інноваційної економіки та досягнення довгострокових суспільних цілей.

Список використаних джерел

1. United Nations Transforming our world: the 2030 Agenda for Sustainable Development. New York : United Nations, 2015. 41 p.
2. World Economic Forum The Future of Jobs Report 2025. Geneva : World Economic Forum, 2025. 290 p.

3. Organisation for Economic Co-operation and Development Going Digital: Shaping Policies, Improving Lives. Paris : OECD Publishing, 2024. 312 p.

Віскунов О.

аспірант

Кириченко С.

аспірант

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
м. Київ, Україна

РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ВАЖЛИВОГО ЧИННИКА ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

У сучасних умовах глобалізації та стрімкого поширення цифрових технологій розвиток цифрового підприємництва стає одним із ключових чинників економічного зростання та підвищення конкурентоспроможності національної економіки. Цифровізація бізнес-процесів, впровадження інноваційних технологій та створення нових цифрових бізнес-моделей сприяють підвищенню ефективності господарської діяльності, розширенню ринків збуту та формуванню нових можливостей для підприємницької активності. У зв'язку з цим дослідження особливостей розвитку цифрового підприємництва та його впливу на економічне зростання набуває особливої актуальності.

Цифрове підприємництво являє собою форму економічної діяльності, що базується на використанні цифрових технологій для створення, розвитку та масштабування бізнесу [1]. Його основою виступають інформаційно-комунікаційні технології, електронна комерція, цифрові платформи, хмарні сервіси, великі дані, штучний інтелект та інші інноваційні інструменти. На відміну від традиційного підприємництва, цифровий бізнес характеризується високою швидкістю адаптації

до змін ринкового середовища, можливістю глобального охоплення споживачів та відносно низькими витратами на вихід на ринок.

Однією з головних переваг цифрового підприємництва є створення нових можливостей для економічного розвитку. Використання цифрових платформ дозволяє підприємцям швидко налагоджувати взаємодію зі споживачами, оптимізувати процеси продажу товарів і послуг та підвищувати ефективність управління ресурсами. Завдяки цифровим технологіям значно зменшуються трансакційні витрати, спрощується доступ до інформації та розширюються можливості залучення інвестицій. Особливого значення розвиток цифрового підприємництва набуває для малого та середнього бізнесу. Використання електронної комерції та маркетплейсів дозволяє підприємствам виходити на міжнародні ринки без значних фінансових витрат. Цифрові інструменти маркетингу забезпечують більш точне визначення потреб споживачів, персоналізацію пропозицій та підвищення якості обслуговування клієнтів. Це сприяє зростанню обсягів продажів і формуванню стійких конкурентних переваг.

Важливим аспектом розвитку цифрового підприємництва є його вплив на ринок праці. Цифрова економіка стимулює створення нових професій і форм зайнятості, пов'язаних із програмуванням, цифровим маркетингом, аналізом даних, кібербезпекою та управлінням цифровими платформами. Поширення дистанційної роботи та фрилансу сприяє підвищенню мобільності трудових ресурсів і створює додаткові можливості для працевлаштування населення. У результаті цифрове підприємництво виступає важливим інструментом розвитку людського капіталу та підвищення рівня зайнятості [2].

Суттєвий вплив цифрове підприємництво здійснює і на інноваційний розвиток економіки. Цифрові стартапи виступають джерелом технологічних нововведень, стимулюють розвиток наукових досліджень та прискорюють процес комерціалізації інновацій. Використання сучасних цифрових рішень сприяє підвищенню продуктивності праці, ефективнішому використанню ресурсів та створенню продукції з високою доданою вартістю. Саме тому розвиток цифрового

підприємництва розглядається як один із пріоритетних напрямів формування інноваційної економіки.

Водночас розвиток цифрового підприємництва супроводжується низкою викликів і ризиків [3]. До них належать недостатній рівень цифрової інфраструктури, нерівномірний доступ до сучасних технологій, дефіцит кваліфікованих кадрів, кіберзагрози та проблеми захисту персональних даних. За таких умов важливого значення набуває державна підтримка цифрової трансформації бізнесу через розвиток цифрової інфраструктури, стимулювання інноваційної діяльності та реалізацію освітніх програм.

Для України розвиток цифрового підприємництва має стратегічне значення в контексті післявоєнного відновлення економіки та інтеграції до європейського економічного простору. Використання цифрових технологій сприятиме модернізації виробництва, підвищенню інвестиційної привабливості країни та створенню нових джерел економічного зростання. Важливою передумовою цього процесу є розвиток цифрових компетентностей населення, удосконалення нормативно-правового забезпечення та формування сучасної інноваційної інфраструктури.

Таким чином, цифрове підприємство є важливим чинником економічного зростання, що забезпечує підвищення продуктивності праці, розвиток інновацій, створення нових робочих місць та розширення можливостей для бізнесу. Подальший розвиток цифрового підприємництва потребує комплексної державної підтримки, інвестицій у цифрову інфраструктуру та людський капітал, що сприятиме формуванню конкурентоспроможної економіки та забезпеченню довгострокового соціально-економічного розвитку.

Список використаних джерел

1. Organisation for Economic Co-operation and Development. The Digital Transformation of SMEs. Paris : OECD Publishing, 2024. 245 p.
2. World Economic Forum. Future of Jobs Report 2025. Geneva : World Economic Forum, 2025. 290 p.
3. United Nations Conference on Trade and Development. Digital Economy Report 2024. New York ; Geneva : United Nations, 2024. 198 p.

Гайдук Р. О.

магістр, директор ТОВ

м. Київ, Україна

УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ

Управління ризиками підприємств в умовах цифрової трансформації передбачає процес ідентифікації, оцінки та мінімізації загроз, пов'язаних із впровадженням інноваційних технологій (ШІ, хмарні сервіси, IoT, Big Data) [1], а також мінімізації ризиків за допомогою цифрових платформ та технологій [3].

Мета управління ризиками – адаптація бізнесу до нових викликів цифрової економіки, збереження організаційної цілісності та мети діяльності, зокрема фінансової стабільності, конкурентоспроможності через застосування інноваційних рішень, технічне упередження зловмисного зовнішнього впливу (кібератак), промислового шпигунства, а також всебічна оцінка економічних трендів та уміння своєчасно реагувати на коливання споживчого попиту [2; 4].

У сукупності факторів цифрова трансформація економіки формує нові вимоги до управління, яке у свою чергу, опирається на цифрові продукти та послуги. Особливо це важливо для підприємств, пакет послуг яких досить чутливий до економічних коливань, залежить від сезонності, стабільності попиту, платоспроможності, ієрархічної важливості в системі життєзабезпечення споживачів та ін. [1]. Тому такі підприємства мають діяти на упередження ризиків, у тому числі й зумовлених впливом цифрових факторів, використовуючи найсучасніші засоби управлінських технологій.

Серед підприємств сфери послуг, зокрема автосервісних, ризики мають подвійну природу: для власників бізнесу (фінансові, кадрові, регуляторні) та для власників автомобілів (вибір СТО, неякісний ремонт, втрата гарантії) [3]. Цифрові ризики стосуються обох категорій та спричинені такими факторами як

фрагментарність інформаційних систем, відсутність галузевої автоматизованої платформи управління, прогнозування та інформатизації. Напрями використання цифрових технологій для упередження ризиків подано у табл. 1.

Таблиця 1

Напрями використання цифрових технологій для автосервісних підприємств

Напрямок	Особливості використання
Автоматизація управління (ERP та CRM-системи)	Цифровий склад: автоматичний облік запчастин, інтеграція зі складами постачальників для замовлення деталей безпосередньо з програми. Картка автомобіля: збереження повної електронної історії ремонтів, пробігу та заміненних деталей для кожного клієнта. Управління завантаженням СТО: електронний планувальник (нотатник) для майстра-приймальника, який виключає накладки в часі, закриває ризики в обліку, касових розривів
Клієнтські цифрові сервіси (Фронт-офіс)	Онлайн-запис: можливість для клієнта обрати час, послугу та майстра через сайт, мобільний додаток або чат-бот. Прозорість ремонту: СТО надсилає клієнту фото/відео докази несправностей та кошторис на погодження (сервіс «цифрове приймання»). Автоматичні сповіщення: SMS або push-повідомлення про готовність авто, планове ТО чи зміну шин
Технічна та діагностична цифровізація	Хмарна діагностика: використання сканерів, які передають дані про помилки авто в хмару для миттєвого підбору технологічної карти ремонту. Робота з електромобілями: оновлення програмного забезпечення (ПЗ) автівок та калібрування радарів/камер (систем ADAS). Цифрові нормо-години: використання баз даних (Autodata, TecDoc) для точного розрахунку часу на ремонт конкретної моделі
Фінансовий та аналітичний контроль	Прозорий розрахунок: інтеграція програмного РРО (ПРРО), еквайрингу та безконтактної оплати. Контроль ефективності: автоматичний розрахунок зарплати майстрів на основі закритих нарядів-замовлень та відпрацьованого часу. Аналітика прибутку: звіти про рентабельність кожного замовлення, популярність послуг та маржинальність запчастин
Інформаційні бази програм	CarBook: візуальний календар завантаження постів і майстрів. Інтеграція з базами норм часу, мінімізує ризик неправильної оцінки вартості робіт.

для автосервісу	Autodata/HaynesPro: цифрові бази даних з ремонту та технічного обслуговування автомобілів. Знижує ризик «людського фактора», забезпечує чітке дотримання технологічних карт заводу-виробника. TecDoc: каталог автозапчастин та крос-номерів (аналогів). Цифрове приймання та фото/відео фіксація, нівелює ризик шантажу з боку клієнтів та судових позовів. RemOnline: спеціалізовані мобільні додатки для майстрів-приймальників
--------------------	---

Джерело: [1-5].

Таким чином, управління ризиками автосервісних підприємств в умовах цифрової трансформації економіки стосується насамперед автоматизації бізнес-процесів, покращення клієнтського досвіду та впровадження високотехнологічної діагностики. Дослідження проблем використання цифрових технологій з метою зниження ризиків зосереджені на потребах впровадження CRM-систем (Customer Relationship Management), програмного забезпечення для автоматизації взаємодії зі споживачам, оцінки їх функціональних можливостей та визначення оптимального програмного рішення, з урахуванням специфіки галузі та потреб клієнтів [2, с. 60]. Процес управління ризиками будується за рекомендованою схемою:

- ідентифікація ризику: постійний аудит ІТ-інфраструктури, каналів комунікації з клієнтами та програмного забезпечення для виявлення проблем;
- оцінка та аналіз: визначення ймовірності настання цифрового збою та обсягу можливих фінансових і репутаційних втрат;
- реагування: вибір методу подолання ризику (уникнення, зниження, передача на аутсорсинг чи прийняття);
- моніторинг: відстеження стабільності роботи цифрових екосистем у реальному часі [4].

Загалом же управління ризиками підприємств в умовах цифрової трансформації економіки – це адаптивний процес захисту бізнесу від нових загроз, спричинених зовнішнім впливом і використання цифрових інструментів для прогнозування та упередження фінансових, репутаційних та інших втрат.

Список використаних джерел

1. Артемчук М. Д. Цифровізація бізнес-процесів як фактор зниження ризиків у кризових умовах. *Здобутки економіки: перспективи та інновації*. 2025. №15. <https://doi.org/10.5281/zenodo.14929673>
2. Глинський Н., Гірна О. Інтеграція CRM-систем у ланцюги постачання як чинник підвищення ефективності автосервісного обслуговування. *Економічний простір*. 2025. № 204. С. 59-67. <https://doi.org/10.30838/EP.204.59-67>
3. Майстро Р., Білецький С. Ефективність діяльності суб'єктів ринку автосервісу та автомобілів в Україні в умовах воєнного стану. *Вісник Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» (економічні науки)*. 2024. № 6. С. 28-32. <https://doi.org/10.20998/2519-4461.2024.6.28>
4. Як створити та впровадити систему управління ризиками на підприємстві? URL: https://biz.ligazakon.net/analytics/231384_yak-stvoriti-ta-vprovaditi-sistemu-upravlnnya-rizikami-na-pdprimstv (дата звернення 11.06.2026).
5. CRM для автосервісу. URL: <https://avadacrm.com/uk/services/crm/car-service> (дата звернення 11.06.2026).

Косторной С. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування
Таврійський державний агротехнологічний університет
імені Дмитра Моторного
м. Запоріжжя, Україна

ПЛАТІЖНИЙ БАЛАНС ЯК ІНДИКАТОР ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ ДЕРЖАВИ

У сучасних умовах глобалізаційних трансформацій та геополітичної нестабільності платіжний баланс виступає не лише формою статистичної звітності про зовнішньоекономічні операції, а й детермінуючим індикатором економічної

безпеки та макрофінансової стійкості держави. Для України дослідження трансформації структури платіжного балансу набуло критичного значення внаслідок безпрецедентних екзогенних шоків – повномасштабної військової агресії, руйнації логістичних ланцюгів, втрати значної частини виробничого й експортного потенціалу, а також вимушеної міграції населення. За таких умов моніторинг та оптимізація платіжного балансу стають підґрунтям для формування ефективної монетарної та фінансової політики.

Наукова думка щодо трактування сутності платіжного балансу еволюціонувала паралельно з поглибленням міжнародних валютно-кредитних відносин. На сучасному етапі виокремлюють два основні підходи до його дефініції:

1. Міжнародний (методологічний) підхід. Згідно з положеннями шостого видання «Керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції» (BPM6) [1] Міжнародного валютного фонду (МВФ), платіжний баланс визначається як статистичний звіт, у якому в систематизованому вигляді наводяться сумарні дані про економічні операції між резидентами та нерезидентами певної економіки за визначений проміжок часу.

2. Національний (нормативно-правовий) підхід. В українському законодавчому полі дефініція платіжного балансу закріплена у нормативно-методичних актах Національного банку України (НБУ) [2]. Відповідно до Методологічних положень НБУ, платіжний баланс розглядається як співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, і сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду.

У системі макроекономічного моніторингу платіжний баланс виконує функцію «системи раннього попередження», оскільки відображає здатність національної економіки своєчасно виконувати зовнішні зобов'язання, підтримувати стабільність національної валюти та забезпечувати економічне зростання без залучення надмірних обсягів дестабілізуючих зовнішніх запозичень.

Для оцінки рівня макрофінансової стабільності держави у світовій практиці застосовують низку відносних показників, розрахованих на основі даних ПБ:

- Відношення сальдо поточного рахунку до ВВП. Згідно з міжнародними стандартами, дефіцит поточного рахунку, що перевищує граничне значення у 4–5% від ВВП, є критичним сигналом про наявність структурних дисбалансів, перегрів економіки або втрату її міжнародної конкурентоспроможності. Для України цей показник характеризується високою волатильністю, а тривалий дефіцит покривається переважно за рахунок зовнішнього боргового фінансування, що посилює ризики для фінансової безпеки.

- Рівень покриття імпорту міжнародними резервами. Цей коефіцієнт відображає тривалість (у місяцях) майбутнього імпорту, яку держава здатна профінансувати за рахунок офіційних резервних активів у разі повної зупинки валютних надходжень. Загальноприйнятим міжнародним критерієм стійкості є забезпечення мінімум 3 місяців імпорту.

- Коефіцієнт обслуговування зовнішнього боргу. Визначається як співвідношення виплат за зовнішнім боргом до загального обсягу експортної виручки. Перевищення порогових значень свідчить, що обслуговування боргових зобов'язань поглинає критичну частку валютних надходжень, підриваючи платоспроможність фінансової системи.

Механізм впливу стану платіжного балансу на макрофінансову стабільність реалізується через три ключові канали:

1. Валютний канал. Від'ємне сальдо платіжного балансу (перевищення відтоку валюти над її припливом) генерує надлишковий попит на іноземну валюту, створюючи девальваційний тиск на обмінний курс національної валюти. Для стабілізації курсу центральний банк змушений здійснювати валютні інтервенції, що призводить до скорочення міжнародних резервів.

2. Інфляційний канал. Девальвація національної валюти, зумовлена дисбалансом ПБ, через ефект переносу транслюється у зростання внутрішніх цін на імпортні товари, насамперед на енергоносії та продукцію критичного імпорту, що активізує інфляційні процеси в економіці.

3. Інвестиційний канал. Стійкий профіцит фінансового рахунку свідчить про високу довіру з боку міжнародних інвесторів. Натомість масований відтік капіталу

через фінансовий рахунок є деструктивним маркером системної нестабільності та підвищення суверенних ризиків.

В умовах воєнного стану поняття стійкості платіжного балансу зазнало кардинальних якісних змін під впливом форс-мажорних чинників:

- Зміна структури вразливості. Якщо у докризовий період макрофінансова стійкість України значною мірою залежала від кон'юнктури на світових товарних ринках (цін на чорні метали та агропродукцію), то сьогодні вона критично детермінована ритмічністю та обсягами міжнародної фінансової допомоги.

- Асиметрія залежності від трансфертів. Висока питома вага грошових переказів мігрантів у структурі поточного рахунку створює тимчасову ілюзію збалансованості. Проте у довгостроковій перспективі це свідчить про масштабне вимивання людського капіталу, що звужує потенційний ВВП та підриває податкову базу країни.

- Якість доступу до ринків капіталу. Для забезпечення довгострокової макрофінансової стійкості пріоритетним є фінансування дефіциту за рахунок прямих іноземних інвестицій та грантової допомоги, а не через залучення короткострокових портфельних запозичень чи спекулятивного капіталу, які характеризуються високою мобільністю та можуть бути миттєво виведені з країни за найменшого зростання ризиків.

Параметри платіжного балансу є однією з вагомих детермінант при формуванні кредитного рейтингу держави. Міжнародні рейтингові агентства (Moody's, S&P, Fitch Ratings) при верифікації суверенного рейтингу України першочергово аналізують динаміку та структуру платіжного балансу. Збалансований стан платіжного балансу дозволяє державі:

- мінімізувати вартість залучення боргових ресурсів на міжнародних ринках капіталу;

- забезпечувати високий рівень передбачуваності макроекономічного середовища для іноземних інвесторів;

- гарантувати стабільність та ліквідність національної банківської системи.

Регулювання платіжного балансу є фундаментальною складовою загальної макроекономічної політики держави. Стратегічною метою державного регулювання у цій сфері є досягнення зовнішньої рівноваги. Вона передбачає підтримання такого стану платіжного балансу, за якого країна здатна безперешкодно забезпечувати стабільність національної грошової одиниці, своєчасно й у повному обсязі обслуговувати зовнішні зобов'язання, не створюючи при цьому штучних перешкод для внутрішнього економічного зростання та розвитку.

Список використаних джерел

1. Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition (BPM6). Washington, D.C. : International Monetary Fund, 2009. 351 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> (дата звернення 06.06.2026).
2. Нормативна база. Національний банк України. URL: <https://bank.gov.ua/ua/legislation> (дата звернення 06.06.2026).

Косторной С. В.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Катафєєва В. Д.

здобувачка вищої освіти

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

НАПРЯМИ ЗМІЦНЕННЯ ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ

Зміцнення платіжного балансу України в умовах тривалої воєнної агресії та геополітичної нестабільності вимагає докорінної трансформації державної економічної політики. Існує об'єктивна необхідність переходу від моделі

«зовнішнього утримування», що базується на фінансових дотаціях, до моделі «самодостатнього відновлення». Ключовими завданнями на цьому шляху є мінімізація структурного дефіциту рахунку поточних операцій, оптимізація фінансового рахунку та забезпечення довгострокової боргової стійкості держави.

Для стабілізації рахунку поточних операцій критично важливим є відхід від сировинної моделі експорту, яка характеризується високою вразливістю до логістичних шоків та волатильності світових цін.

Стратегічні пріоритети диверсифікації експорту:

Диверсифікація та поглиблення переробки. Перехід від експорту первинної сировини (зернові культури, залізна руда) до виробництва продукції з високою часткою доданої вартості (продукція харчової промисловості, біоетанол, машинобудування).

Інтеграція в європейський екологічний простір. Адаптація металургійного та енергетичного секторів до стандартів Європейського зеленого курсу (Green Deal) та механізму прикордонного вуглецевого коригування (CBAM). Це є обов'язковою умовою збереження позицій на європейському ринку в середньостроковій перспективі.

Розвиток сектору DefenseTech. Формування нового наукомісткого кластеру експорту озброєнь та послуг військового призначення, що пройшли верифікацію в реальних бойових умовах.

Інституційна підтримка експортерів. Розширення мандату Експортно-кредитного агентства (ЕКА) в частині страхування експортних контрактів від воєнних ризиків та державне сприяння сертифікації української продукції за стандартами ЄС.

Паралельно має реалізуватися стратегія імпортозаміщення, спрямована на розширення внутрішнього виробництва товарів широкого вжитку та зменшення обсягів критичного імпорту.

Одним із деструктивних чинників сучасного стану платіжного балансу України є дефіцит за статтею «Послуги». Відповідно до методологічних стандартів Шостого керівництва з платіжного балансу та міжнародної інвестиційної позиції

МВФ (КПБ6) [1], витрати українських вимушених мігрантів за кордоном (безготівкові розрахунки та зняття готівки) обліковуються як імпорт послуг за статтею «Подорожі».

У сучасних умовах міжнародна фінансова допомога є ключовим компенсатором дефіциту рахунку поточних операцій та головним джерелом підтримання ліквідності платіжного балансу.

Класифікація та макроекономічний ефект міжнародної допомоги розглянуті в таблиці 1.

Наявність системних ризиків неритмічності надходжень та поступове заміщення грантів кредитами посилюють загрози для курсової стабільності та вимагають жорсткого контролю за показниками достатності міжнародних резервів.

Таблиця 1

Класифікація та макроекономічний ефект міжнародної допомоги

Форма допомоги	Стаття відображення в платіжному балансі	Макроекономічний ефект
Гранти (безповоротні кошти)	Рахунок поточних операцій (стаття «Вторинні доходи»)	Безпосередньо покращують сальдо поточного рахунку без формування майбутніх боргових зобов'язань.
Пільгові кредити та макрофінансова допомога	Фінансовий рахунок	Забезпечують приплив ліквідності у короткостроковому періоді, але збільшують зовнішній борг та навантаження на ПБ у майбутньому.
Гуманітарна та технічна допомога	Імпорт товарів/послуг із паралельним відображенням у «Вторинних доходах»	Мають нейтральне підсумкове сальдо, але забезпечують критичне постачання невійськових ресурсів.

Забезпечення загальної стійкості платіжного балансу покладається на регуляторну політику НБУ, яка має поєднувати заходи валютного контролю із ринковими інструментами:

- Зважена валютна лібералізація. Реалізація контрольованого та поетапного пом'якшення обмежень, що є необхідним сигналом для відновлення довіри іноземних інвесторів.

- Оптимізація управління міжнародними резервами. Підтримання обсягу золотовалютних резервів на рівні, що перевищує критерій достатності (мінімум 3 місяці майбутнього імпорту), для згладжування структурних дисбалансів на міжбанківському валютному ринку.

- Стимулювання попиту на гривневі активи. Збереження позитивної реальної ставки за гривневими депозитами та ОВДП з метою мінімізації ризиків доларизації економіки та відтоку капіталу з внутрішнього контуру.

Стабілізація та довгострокове зміцнення платіжного балансу України в умовах сучасних екзогенних шоків можливі лише за умови реалізації комплексного підходу. Переорієнтація промисловості на випуск продукції з високою доданою вартістю, стимулювання реінтеграції вимушених мігрантів, оптимізація структури міжнародної допомоги із пріоритетом на грантове фінансування та інструменти страхування інвестицій дозволять знизити дефіцит поточного рахунку. Активна монетарна політика НБУ має забезпечити інституційне підґрунтя для переходу економіки України до фази самодостатнього та стійкого відновлення.

Список використаних джерел

1. Balance of Payments and International Investment Position Manual. Sixth Edition (BPM6). Washington, D. C. : International Monetary Fund, 2009. 351 p. URL: <https://www.imf.org/external/pubs/ft/bop/2007/pdf/bpm6.pdf> (дата звернення 07.06.2026).

Kravchenko O. O.

Doctor of Economics, Professor

Professor of the Department of Finance, Accounting and Taxation

Dmytro Motornyi Tavria State Agrotechnological University

Zaporizhia, Ukraine

SCENARIO MODELING OF RISKS IN THE PROCESS OF IMPLEMENTING FINANCIAL INCLUSION: METHODOLOGICAL ASPECTS

Financial inclusion in modern conditions is regarded not only as a socio-economic instrument for ensuring the accessibility of financial services to broad segments of the population and businesses, but also as a strategic priority of sustainable development that forms the foundation for macroeconomic stability and enhances the investment attractiveness of the state. Its significance is particularly increasing amid global economic turbulence, military challenges, and structural transformations of financial markets. The accelerated digitalization of financial processes, the integration of artificial intelligence technologies, and the proliferation of digital platforms create new opportunities for inclusive development, while simultaneously amplifying risks associated with cyber threats, macroeconomic instability, and institutional constraints.

Under such conditions, scenario modeling emerges as an essential methodological tool that enables the assessment of potential risks and the forecasting of outcomes related to the implementation of financial inclusion across different scenarios. The use of multifactor models, the construction of baseline, optimistic, and pessimistic scenarios, and the integration of digital technologies into the modeling process ensure flexibility in managerial decision-making and enhance adaptability to crisis challenges. Consequently, financial inclusion combined with scenario risk modeling becomes a key direction in shaping sustainable financial systems capable of maintaining a balance between social equity, economic efficiency, and long-term development stability.

Scenario modeling in the field of financial inclusion relies on the comprehensive application of multifactor models that account for a wide range of risks – from institutional

and macroeconomic to technological and behavioral. This approach not only formalizes the influence of external and internal factors on the financial system but also provides a multidimensional perspective on possible trajectories of its development.

The use of modern digital tools, particularly Big Data technologies and artificial intelligence algorithms, opens up opportunities to improve forecasting accuracy, promptly identify hidden patterns in financial behavior, and model complex relationships among economic variables. According to industry research, AI technologies enable a transition from static analysis to dynamic risk modeling in real time, allowing the incorporation of extensive behavioral data arrays for more accurate solvency assessments.

The scenario modeling methodology involves constructing alternative scenarios, which makes it possible to consider diverse development paths and ensures the adaptability of management decisions in an unstable environment. This approach contributes to the formation of a more flexible strategic planning system capable of responding to crisis challenges and minimizing potential losses.

An important aspect is the integration of classical methods of financial analysis (regression, econometric, and discriminant models) with modern digital technologies, forming the basis for next-generation combined models. The effectiveness of this integrated approach is confirmed by contemporary research demonstrating that hybrid econometric–algorithmic models significantly outperform isolated classical tools in forecasting volatility and identifying complex nonlinear dependencies. The combination of traditional time-series methods (such as GARCH or ARIMA) with machine learning algorithms produces a synergistic effect: classical models provide statistical rigor and interpretability, while machine learning enhances the ability to detect hidden patterns and adapt to changing market conditions. This approach not only improves forecast accuracy but also expands the possibilities for risk analysis within financial systems. In particular, integrated models can account for structural shifts, asymmetric market reactions, and long-tail effects in distributions – factors that are critically important for assessing systemic resilience. The use of hybrid tools establishes a foundation for more flexible scenario modeling, increases the reliability of managerial decisions, and reduces the likelihood of strategic errors in financial policy. Therefore, scenario risk modeling in the process of

financial inclusion functions not merely as a methodological forecasting tool but also as a conceptual framework for developing sustainable financial systems capable of ensuring a balance between social accessibility, economic efficiency, and long-term development stability.

Based on the analysis, a set of key risks accompanying the implementation of financial inclusion has been identified. These risks are multidimensional and exert varying degrees of influence on the stability of the financial system, necessitating the use of scenario modeling as a tool for their systematic assessment and forecasting of potential consequences.

Institutional risks arise from the imperfection of the regulatory framework, fragmentation of regulatory acts, and insufficient coordination among regulators. This situation generates legal uncertainty, complicates the operations of financial institutions, reduces investor confidence, and limits the integration of the national market into global financial processes. Moreover, institutional weakness may lead to delays in implementing innovative financial products and restrict access to them for socially vulnerable population groups.

Technological risks encompass a wide range of issues – from cyber threats and inadequate protection of information systems to poor data quality and incompleteness. In the context of financial digitalization, these risks are particularly relevant, as cybersecurity breaches can result in the loss of confidential information, financial losses, and erosion of trust in inclusive programs. Insufficient data quality complicates the development of reliable risk assessment models, thereby reducing the effectiveness of managerial decisions and potentially leading to systematic forecasting errors.

Behavioral risks are manifested in the low level of financial literacy of the population, which limits the ability of households and enterprises to effectively use financial instruments. The tendency to excessive risk or, conversely, the avoidance of innovative products reduces the effectiveness of financial inclusion programs. An important factor is also distrust of financial institutions, which can lead to low participation of the population in formal financial processes and the preservation of shadow practices.

Macroeconomic risks include inflation and currency fluctuations, which can offset the positive effect of expanding access to financial services. High volatility of the macroeconomic environment increases the vulnerability of households and enterprises to external shocks, reduces their ability to plan and invest for the long term. As a result, financial inclusion may lose its stabilizing function and turn into an additional channel for the spread of crisis phenomena.

Fig. 1 presents a conceptual model in which scenario modeling functions as a methodological framework for integrating heterogeneous categories of risks into the strategic management system of financial inclusion.

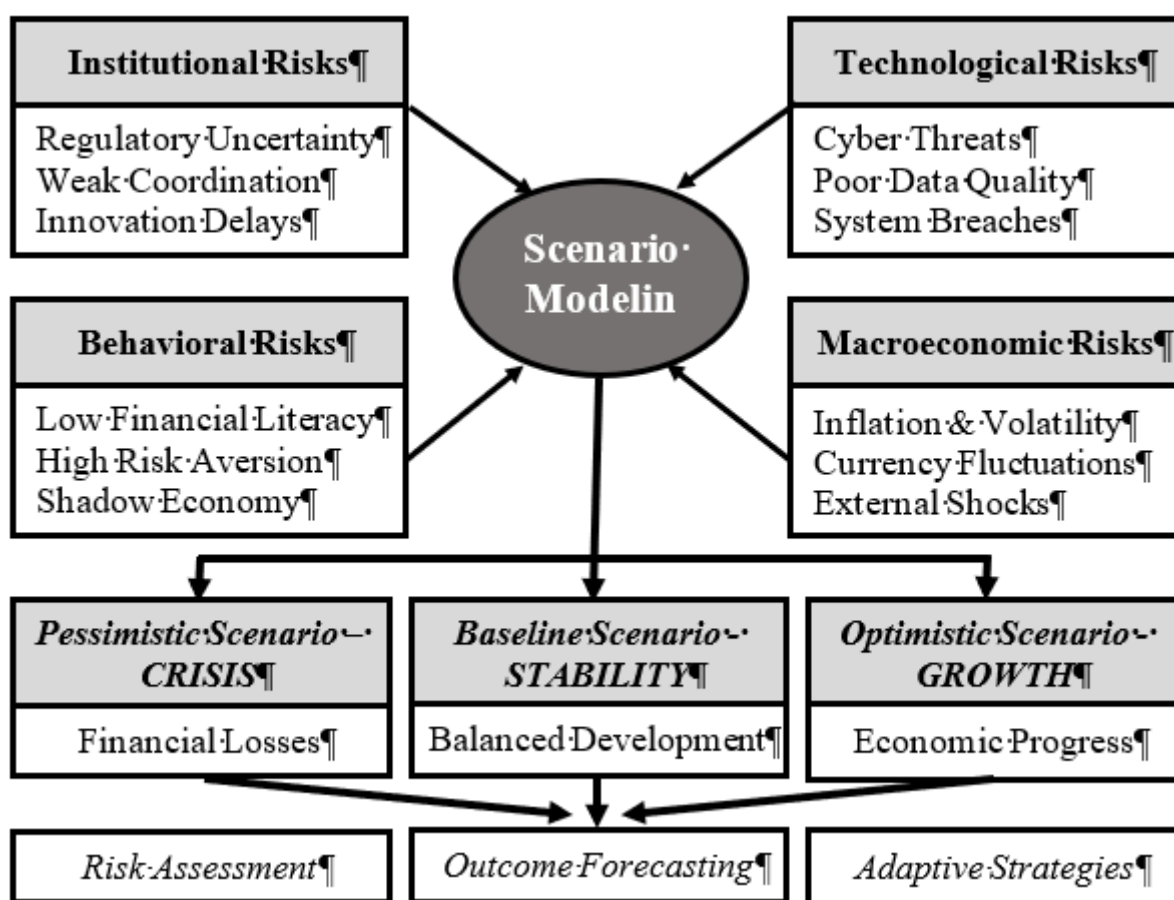

Fig. 1. Conceptual model of scenario modeling of risks in the process of implementing financial inclusion

The model demonstrates how institutional, technological, behavioral, and macroeconomic risks, each possessing multidimensional characteristics and varying degrees of systemic influence, can be incorporated into a unified analytical structure. Through this integration, scenario modeling enables the systematic identification,

classification, and forecasting of potential consequences under different trajectories of financial system development.

The figure emphasizes that scenario modeling is not limited to risk assessment but also serves as a dynamic instrument for constructing alternative pathways – pessimistic, baseline, and optimistic scenarios – thereby enhancing the adaptability of financial inclusion strategies to crisis challenges. By embedding risk factors into scenario-based projections, the model contributes to strengthening resilience, ensuring flexibility in managerial decision-making, and minimizing the probability of strategic errors. In this way, scenario modeling becomes a conceptual cornerstone for the formation of sustainable financial systems capable of balancing social accessibility, economic efficiency, and long-term stability.

Therefore, the complexity and interconnectedness of these risks requires a systematic approach to their identification and minimization. The implementation of financial inclusion should be accompanied not only by expanding access to financial services, but also by the formation of institutional, technological and educational mechanisms capable of ensuring the stability of the financial system in conditions of macroeconomic instability.

Список використаних джерел

1. Unlocking Financial Inclusion: The Transformative Role of Artificial Intelligence / Mastercard Industry Insights. 2024. URL: <https://mbi.mastercardservices.com/industry-insights/market-trends/unlocking-financial-inclusion-artificial-intelligence> (date of access 14.06.2026).

2. Ataey M., Azizi A. K. Forecasting Gold Price Volatility Using Econometric and Machine-Learning Models. *Journal of Social Sciences & Humanities*. 2026. No 3(1). P. 173-188. <https://doi.org/10.62810/jssh.v3i1.231>

Кушнір С. О.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку

Заглада Є.

здобувач ступеня вищої освіти «Магістр»

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

ДОСЛІДЖЕННЯ БАНКІВСЬКОЇ ПРОДУКТОВОЇ ЛІНІЙКИ ДЛЯ ПІДПРИЄМСТВ МАЛОГО БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах розвитку ринкової економіки банківський сектор виступає одним із ключових елементів фінансової інфраструктури держави, забезпечуючи перерозподіл фінансових ресурсів між економічними суб'єктами та створюючи передумови для сталого економічного зростання. Особливого значення діяльність банків набуває для суб'єктів малого підприємництва, які через обмеженість власних фінансових ресурсів значною мірою залежать від зовнішніх джерел фінансування.

Малий бізнес є важливою складовою економіки України. За даними Організації економічного співробітництва та розвитку (OECD), малі та середні підприємства забезпечують близько 82 % зайнятості населення та формують майже 66 % обсягу реалізації товарів і послуг в Україні [1].

Функціонування суб'єктів малого підприємництва потребує постійного доступу до фінансових ресурсів для формування оборотного капіталу, фінансування інвестиційних проєктів, модернізації виробництва, впровадження інновацій та підтримання ліквідності. Саме тому банківський сектор виступає основним фінансовим посередником між власниками вільних грошових ресурсів та підприємницькими структурами.

У сучасній економічній літературі фінансове обслуговування малого бізнесу розглядається як комплекс банківських послуг, спрямованих на забезпечення безперервності господарської діяльності підприємств та підвищення їх фінансової стійкості. До таких послуг належать кредитування, розрахунково-касове

обслуговування, депозитні операції, факторинг, лізинг, банківські гарантії, документарні операції, валютне обслуговування та цифрові фінансові сервіси.

Банківські продукти для малого бізнесу – це комплекс фінансових інструментів, що включає різні напрями обслуговування – від платіжних сервісів до фінансування. Сформуємо основні напрямки та види банківських продуктів, адаптованих під потреби підприємців (табл.1).

Таблиця 1

Основні види банківських продуктів для малого бізнесу

Напрямок обслуговування	Особливості	Види послуг	Мета послуги
1	2	3	4
Розрахунково-касове обслуговування (РКО)	Фундамент для ведення бізнесу, що дозволяє безпечно приймати платежі та здійснювати розрахунки	Поточні рахунки	для здійснення господарських операцій
		Зарплатні проєкти	автоматизоване перерахування коштів на особисті картки найманих працівників
		Валютні рахунки	для роботи з іноземною валютою та міжнародними партнерами
Торговий еквайринг	Продукти для прийому оплат від клієнтів	POS-термінали	фізичні пристрої для прийому пластикових карток та NFC у торгових точках
		Інтернет-еквайринг	платіжні віджети та системи для сайтів, мобільних додатків та чат-ботів (наприклад, LiqPay або Portmone)
		QR-еквайринг	прийом платежів через сканування QR-коду смартфоном
Корпоративні та цифрові картки	Зручні інструменти для контролю витрат бізнесу	Корпоративні (бізнес) картки	прив'язані безпосередньо до рахунку компанії, використовуються для господарських витрат, відряджень або закупівлі пального
		Віртуальні картки	миттєвий випуск карток у додатку для розрахунків в інтернеті чи підключення до Apple/Google Pay
		Корпоративні гаманці	гнучкий розподіл лімітів на витрати для різних співробітників
Збереження та примноження коштів	Інструменти для управління вільними залишками	Депозити (строкові)	розміщення тимчасово вільних коштів під фіксований відсоток на певний строк
		Депозитні сертифікати	інструмент для отримання доходу на короткий термін
		Овернайт	розміщення коштів на рахунок на одну ніч або вихідні для отримання відсотків від банку

Кредитування та фінансування	Допомагає закрити касові розриви або профінансувати масштабування	Овердрафт	короткостроковий кредит, що дозволяє витратити з рахунку більше грошей, ніж є на залишку (покриття мінусового балансу)
		Кредит на поповнення оборотного капіталу	цільова позика для закупівлі товарів чи оплати поточних витрат
		Кредитна лінія	можливість отримувати кошти траншами в межах встановленого ліміту
		Інвестиційний кредит	довгострокова позика на придбання обладнання, нерухомості чи транспорту
		Лізинг	оренда майна з правом подальшого викупу (актуально для авто та техніки)
		Факторинг	переуступка дебіторської заборгованості банку для отримання оплати від покупця одразу після відвантаження товару
		Державні програми	надання кредитів за пільговою ставкою, наприклад, «Доступні кредити 5-7-9%»
Спеціалізовані та супутні сервіси		Електронний документообіг (ЕДО)	інтеграція банківських систем з електронною звітністю та підписами (КЕП)
		Бухгалтерія онлайн	вбудовані сервіси для автоматичного розрахунку та сплати податків для малого бізнесу
		Валютний контроль та хеджування	послуги для захисту бізнесу від коливань валютних курсів

У сучасних умовах банківський сектор дедалі більше трансформується з традиційного кредитора у комплексного фінансового партнера бізнесу. Банки пропонують підприємствам не лише фінансові ресурси, але й цифрові платформи управління фінансами, аналітичні сервіси, консультаційну підтримку та інструменти управління ризиками. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності підприємств, покращенню їх фінансового стану та зміцненню конкурентних позицій на ринку.

Список використаних джерел

1. OECD (2024), Financing SMEs and Entrepreneurs 2024 : An OECD Scoreboard, OECD Publishing, Paris. <https://doi.org/10.1787/fa521246-en>
2. Звіт про фінансову стабільність, грудень 2025 року. Сайт НБУ. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/zvit-pro-finansovu-stabilnist-gruden-2025-roku> (дата звернення 11.06.2026).

3. European Investment Bank. Investment Report 2024/2025 : Innovation, Integration and Simplification in Europe. URL: <https://www.eib.org/en/publications/investment-report-2024> (дата звернення 11.06.2026).

4. Проєкт Закону про внесення змін до деяких законів України щодо визначення суб'єктів підприємництва № 15001 від 04.02.2026. URL: <https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/69568> (дата звернення 11.06.2026).

Кушнір С. О.

д.е.н., професор, професор кафедри фінансів, банківської справи,
страхування та фондового ринку

Онищенко Н.

здобувачка ступеня вищої освіти «Бакалавр»

Запорізький національний університет

м. Запоріжжя, Україна

ІНСТРУМЕНТИ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В РИЗИК-МЕНЕДЖМЕНТІ БАНКІВ ЯК ФАКТОР ESG-ТРАНСФОРМАЦІЇ УПРАВЛІННЯ

ESG є аббревіатурою, за якою стоїть управлінська логіка: як бізнес впливає на довкілля, яким є його соціальний внесок і наскільки прозоро він функціонує. Для банківського сектору ці виміри мають особливе значення. Банки є головними розподільниками капіталу в економіці, і від їхніх рішень залежить, куди підуть ресурси повоєнного відновлення країни. Наразі банківський ризик-менеджмент стикається з двома серйозними викликами. Перший є стрімким зростанням фінансового шахрайства, що набуває дедалі складніших форм. Другий є виключенням значних груп населення з фінансової системи через обмежений доступ до кредитів. Обидва виклики мають пряме відношення до ESG-трансформації управлінських практик. Інструменти штучного інтелекту здатні вирішити ці проблеми одночасно і стати рушієм змін у банківському менеджменті.

Традиційні методи виявлення шахрайства спираються на фіксовані правила й порогові значення, які легко обійти. Сучасне шахрайство удосконалюється в реальному часі, через серії дрібних операцій перед великим виведенням коштів, і потребує динамічного аналізу. Водночас мільйони потенційних позичальників залишаються поза кредитним ринком не через реальну неплатоспроможність, а через відсутність кредитної історії. Це стосується насамперед внутрішньо переміщених осіб, молоді та самозайнятих. Обидві проблеми потребують інноваційного рішення, а не традиційних виправлень у наявних моделях.

Важливу роль у вирішенні цих завдань відіграють системи виявлення шахрайства на базі машинного навчання. Алгоритм LSTM добре вловлює шахрайські патерни, що розгортаються у часі. За результатами досліджень, моделі на основі LSTM досягають точності до 99,95% при швидкості обробки менше хвилини [1].

Isolation Forest ефективний для поодиноких аномалій: він не потребує попередньо розміченої вибірки й виявляє нові схеми шахрайства навіть без прикладів. UEBA будує поведінковий профіль кожного клієнта: звичний час входу, типова геолокація, характерні суми операцій. Будь-яке відхилення від профілю є сигналом для системи ще до завершення транзакції [2]. Це принципово інший рівень захисту порівняно з ручним моніторингом.

Значення мають також інструменти кредитного скорингу на базі штучного інтелекту, які відкривають можливість оцінювати позичальника там, де традиційна система його не помічає. Алгоритми XGBoost та нейронні мережі аналізують від кількох десятків до тисячі параметрів, серед яких альтернативні дані: регулярність оплати комунальних послуг, транзакційна активність, мобільні дані, поведінка в e-commerce [4; 5]. Це дає змогу формувати кредитний профіль без жодного запису в бюро кредитних історій. За даними досліджень, моделі XGBoost демонструють AUC до 0,97 при прогнозуванні дефолту [3]. Для банків, що працюють в умовах повоєнного відновлення, це є одночасно і бізнес-можливістю, і соціальною відповідальністю.

Мета дослідження полягає у визначенні ролі інструментів штучного інтелекту як механізму ESG-трансформації управлінських практик у банківському секторі. Зв'язок між технологіями та ESG є прямим. У вимірі Governance алгоритми Explainable AI формують обґрунтування кожного рішення: і клієнт, і регулятор бачать, чому банк відмовив або заблокував операцію. Це є відповіддю на вимоги НБУ та EU AI Act, до стандартів якого Україна рухається у межах євроінтеграції [5; 6]. Прозорість рішень перестає бути декларацією і стає технічно забезпеченою нормою. У вимірі Social скоринг за альтернативними даними перетворює фінансову інклюзію з гасла на реальну практику. У вимірі Environmental штучний інтелект автоматизує оцінку екологічних ризиків клієнтів і допомагає банку формувати «зелений» кредитний портфель з кращими умовами для ESG-лідерів і підвищеним моніторингом для ризикованих позичальників. Зведену аналітичну характеристику наведено в таблиці 1.

Варто окремо зупинитися на питанні довіри до ШІ-систем з боку клієнтів і регуляторів. Наразі одним з головних бар'єрів для масштабування є так звана «чорна скринька», коли алгоритм ухвалює рішення, яке неможливо пояснити простою мовою. Explainable AI вирішує цю проблему, надаючи детальне обґрунтування кожного кредитного рішення або блокування транзакції. Клієнт бачить, які саме фактори вплинули на результат, і може оскаржити рішення або скоригувати свою поведінку. Регулятор отримує можливість аудитувати алгоритм і перевіряти його відповідність антидискримінаційним вимогам. Це принципово змінює відносини між банком, клієнтом і наглядовим органом, роблячи їх відкритими й верифікованими.

Показовим прикладом ESG-трансформації є Ощадбанк, державний банк з розвиненою ESG-стратегією та власним Центром ESG. Банк системно інтегрує принципи ESG у свою діяльність, поєднуючи фінансову стабільність із відповідальністю перед суспільством і довкіллям [8].

Інструменти ШІ в розрізі ESG-вимірів та ефекти впровадження на прикладі АТ «Ощадбанк»

ESG-вимір	Інструменти ШІ	Управлінський ефект	Показник (Ощадбанк)	Динаміка
E – Environmental	Big Data + ML: аналіз CO ₂ , енергоефективності, водних ресурсів клієнтів	Автоматичне коригування PD для екологічно ризикованих позичальників; «зелений» реєстр портфеля	XGBoost (альтернативні дані, небанківські позичальники): Accuracy 95,23%, AUC 0,81; Random Forest: Accuracy 96,66%, AUC 0,85 [10]	Зростання відповідно до ESG-стратегії до 2028 р.
S – Social	XGBoost + альтернативні дані: телеком, комуналка, e-commerce – для клієнтів без кредитної історії	Фінансова інклюзія ВПО, молоді, самозайнятих; розширення клієнтської бази	XGBoost: AUC 0,9714 при прогнозуванні дефолту [3]; Gradient Boosting: Accuracy 88,87%, F1 0,8084 [3]	Позитивна динаміка за даними галузових оглядів
G – Governance	XAI, UEBA, LSTM, Isolation Forest – прозорий моніторинг і антифрод у реальному часі	Пояснюваність рішень для НБУ та клієнтів; автоматична AML-звітність; зниження операційних ризиків	LSTM: Accuracy 99,95%, час обробки < 1 хв [1]; CNN+LSTM ensemble: F1 99,96% [2]; ESG - 1 з 9 стратегічних напрямів Ощадбанку до 2028 р. [8; 9]	Системна інтеграція ESG у щоденні процеси

Джерело: складено авторами на основі [1; 2; 3; 4; 5; 6; 7; 8; 9]

Стратегічна програма до 2028 року визначає посилення уваги до ESG-питань як один із дев'яти ключових напрямів, а оновлені місія й візія банку відображають бачення відповідального майбутнього [9]. Антифрод-модуль у реальному часі блокує підозрілі схеми та автоматично формує AML-звітність для НБУ. Такий підхід забезпечує повну інтеграцію ESG-критеріїв у щоденні операційні процеси банку, а не лише у стратегічні документи.

Міжнародний досвід підтверджує ефективність подібних підходів. ING Bank та BBVA активно інтегрують ESG-критерії в кредитні процеси, розглядаючи це як

конкурентну перевагу та відповідь на вимоги регуляторів [6]. Для українських банків важливо не просто копіювати ці рішення, а адаптувати їх до місцевого контексту: наявних даних, регуляторних вимог НБУ та специфіки воєнної економіки. Саме тут відкривається простір для досліджень і розробок, що враховують унікальні умови українського банківського ринку.

Наведені дані підкреслюють головну закономірність: найбільший відносний приріст спостерігається саме в ESG-охопленні рішень, тобто в показнику, що безпосередньо відображає трансформацію управлінської культури банку. Технічне покращення точності моделей є необхідною умовою, проте не достатньою. Важливо, що ESG-критерії інтегруються у процес прийняття рішень, а не залишаються звичайним елементом звітності [7]. Саме це відрізняє системну трансформацію від формального дотримання вимог.

Для банків, які хочуть залишатися конкурентоспроможними в умовах євроінтеграції та повоєнного відновлення, цей перехід є необхідністю.

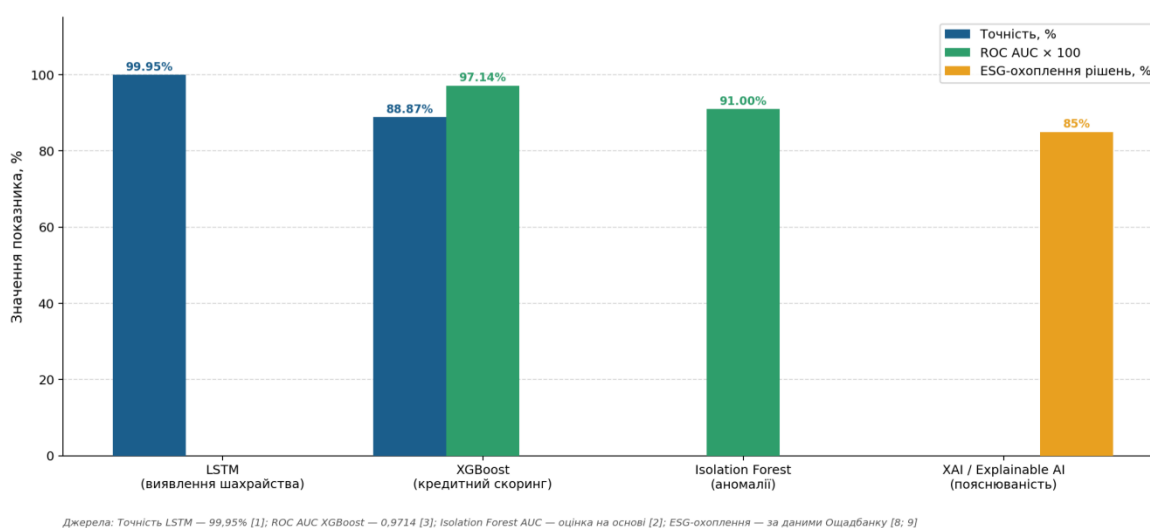

Рис. 1. Ефективність ШІ-інструментів ризик-менеджменту банків

Джерело: складено авторами на основі [1; 3; 8; 9]

Перехід до ESG-орієнтованого управління з використанням ШІ є поетапним процесом з чітко визначеними контрольними точками. На першому етапі банки, як правило, автоматизують найбільш ризикові процеси, виявлення шахрайства та

AML-моніторинг. На другому є інтеграція альтернативного скорингу для розширення клієнтської бази. На третьому є побудова повноцінної ESG-аналітики, що охоплює весь кредитний портфель. Такий підхід дає змогу мінімізувати операційні ризики впровадження і забезпечити поступову адаптацію персоналу до нових інструментів прийняття рішень.

Регуляторний контекст відіграє ключову роль у прискоренні ESG-трансформації. Національний банк України у 2025 році схвалив Білу книгу з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі, яка визначає очікування регулятора щодо інтеграції екологічних, соціальних та управлінських критеріїв у банківські процеси [6]. Водночас EU AI Act встановлює вимоги до прозорості та пояснюваності систем штучного інтелекту у фінансовому секторі. Для українських банків, що орієнтуються на європейський ринок, відповідність цим стандартам є конкурентною перевагою. Наразі лише незначна частка вітчизняних банків має повноцінно впроваджені системи ESG-скорингу. Ті установи, що розпочнуть цей процес раніше, отримають суттєву перевагу у залученні міжнародного фінансування та партнерств.

Перспективи подальшого розвитку пов'язані з кількома напрямками. По-перше, зі зростанням обчислювальних потужностей і доступності хмарних рішень впровадження ШІ-систем стає можливим навіть для невеликих регіональних банків. По-друге, розвиток федеративного навчання дає банкам змогу спільно вдосконалювати антифрод-моделі без передачі конфіденційних даних клієнтів. По-третє, інтеграція ESG-скорингу з державними реєстрами та відкритими даними підвищує точність і знижує вартість оцінки. В Україні формується нормативна база, яка підтримує ці процеси: електронні реєстри, відкриті API держструктур і розвиток цифрової інфраструктури створюють сприятливі умови для масштабування ШІ-рішень у банківському секторі.

Проведений аналіз підтверджує: інструменти штучного інтелекту в ризик-менеджменті банків є не просто технологічним удосконаленням, а дієвим механізмом ESG-трансформації управлінських практик. У вимірі Governance алгоритми ХАІ забезпечують прозорість і відповідність вимогам НБУ та EU AI Act

[5; 6]. У вимірі Social скоринг за альтернативними даними відкриває кредитний доступ для ВПО, молоді та самозайнятих [4]. У вимірі Environmental автоматизована оцінка екологічних ризиків формує «зелений» портфель і стимулює відповідальне кредитування [8; 9]. Для банківських організацій України, що одночасно відновлюються після війни і рухаються до євростандартів, упровадження штучного інтелекту в ESG-орієнтований ризик-менеджмент є поєднанням ефективності та відповідальності в одному управлінському рішенні.

Список використаних джерел

1. Alghofaili Y., Albattah A., Rassam M. A Financial Fraud Detection Model Based on LSTM Deep Learning Technique. *Journal of Applied Security Research*. 2020. Vol. 15, No. 4. P. 498–516. <https://doi.org/10.1080/19361610.2020.1815491>
2. Akhloufi M. A. et al. Credit Card Fraud Detection using CNN and LSTM. ResearchGate. 2025. URL: https://www.researchgate.net/publication/391351956_Credit_card_fraud_detection_using_CNN_and_LSTM (дата звернення 10.05.2026).
3. Data-Driven Loan Default Prediction: A Machine Learning Approach for Enhancing Business Process Management. *Systems*. 2025. Vol. 13, No. 7. Art. 581. <https://doi.org/10.3390/systems13070581>
4. PSM7. Альтернативні дані у кредитному скорингу. 2024. URL: <https://psm7.com/uk/fintech/innovacionnyj-skoring-kakie-texnologii-ispolzuyut-fintex-giganty.html> (дата звернення 11.05.2026).
5. Національний банк України. Застосування штучного інтелекту учасниками фінансового сектору. 2024. URL: <https://bank.gov.ua/en/supervision/artificial-intelligence> (дата звернення 12.05.2026).
6. Національний банк України. Біла книга з управління ESG-ризиками у фінансовому секторі. 2025. URL: https://bank.gov.ua/admin_uploads/article/Bila_knyga_2025_fin.pdf (дата звернення 12.05.2026).

7. KPMG Ukraine. ESG-ризика у банківській сфері. 2022. URL: <https://assets.kpmg.com/content/dam/kpmgsites/ua/pdf/2022/01/esg-risks.pdf> (дата звернення 14.05.2026).

8. Ощадбанк. Сталий розвиток. URL: <https://www.oschadbank.ua/stalyy-rozvytok> (дата звернення 13.05.2026).

9. Ощадбанк. Ефективність, подальша модернізація та стійкість: три кити нової стратегічної програми Ощадбанку до 2028 року. 2024. URL: <https://www.oschadbank.ua/news/efektivnist-podalsa-modernizacia-ta-stijkist-tri-kiti-novoi-strategicnoi-programi-osadbanku-do-2028-go-12> (дата звернення 13.05.2026).

Пилипенко К. А.

д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького
м. Запоріжжя, Україна

Прокопишин О. С.

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування
Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького
м. Львів, Україна

УПРАВЛІНСЬКІ РИЗИКИ ТА СТРАТЕГІЇ КІБЕРЗАХИСТУ ГОТЕЛЬНО-РЕСТОРАННИХ БРЕНДІВ

Сучасні готельно-ресторанні підприємства функціонують у цифровому середовищі, де значна частина бізнес-процесів здійснюється через інформаційні системи, хмарні сервіси, платіжні платформи та мобільні застосунки. Це створює нові можливості для підвищення ефективності управління, проте одночасно

підвищує рівень кіберризиків. Втрата персональних даних клієнтів, порушення роботи систем бронювання, кібератаки на платіжну інфраструктуру або витік комерційної інформації можуть призвести до значних фінансових втрат та репутаційних ризиків для бренду [1].

Дослідження сучасних тенденцій розвитку сфери гостинності свідчать, що кібербезпека поступово трансформується з технічної функції у стратегічний елемент корпоративного управління. Особливу небезпеку для готельно-ресторанного бізнесу становлять витіки персональних даних гостей, атаки програм-вимагачів, компрометація платіжних систем, фішингові кампанії проти працівників та вразливості цифрових платформ бронювання [1].

Для формування ефективної системи управління цифровою безпекою доцільно систематизувати основні ризики кібербезпеки, характерні для підприємств сфери гостинності (табл. 1).

Таблиця 1

Класифікація управлінських ризиків кібербезпеки готельно-ресторанних брендів

Група ризиків	Прояв ризику	Наслідки для підприємства
Інформаційні	Витік персональних даних клієнтів, несанкціонований доступ до баз даних	Втрата довіри клієнтів, порушення конфіденційності
Фінансові	Шахрайство з платіжними операціями, ransomware-атаки	Прямі фінансові втрати, додаткові витрати на відновлення
Операційні	Блокування PMS, CRM та систем бронювання	Перебої в обслуговуванні клієнтів, втрата доходів
Репутаційні	Поширення інформації про кібератаку	Погіршення іміджу бренду та зниження лояльності споживачів
Правові	Порушення вимог щодо захисту персональних даних	Штрафи, судові позови, регуляторні санкції
Технологічні	Вразливості хмарних сервісів та IoT-пристроїв	Несанкціонований доступ до корпоративних систем
Кадрові	Помилки персоналу, фішингові атаки	Компрометація облікових записів і витік даних

Джерело: сформовано авторами на основі [1–4].

Отже, як ми бачимо, управлінські ризики кібербезпеки готельно-ресторанних брендів мають комплексний характер та охоплюють інформаційні, фінансові,

технологічні, кадрові й стратегічні аспекти діяльності підприємства. Зростання рівня цифровізації послуг та поширення цифрових екосистем у сфері гостинності актуалізують необхідність впровадження системного підходу до управління кіберризиками, що поєднує сучасні технологічні рішення, організаційні механізми контролю та розвиток культури кібербезпеки серед персоналу. Такий підхід сприятиме підвищенню цифрової стійкості підприємств і зміцненню конкурентних позицій бренду на ринку [2].

Практика останніх років демонструє, що значна частина інцидентів у сфері гостинності пов'язана саме з компрометацією облікових записів співробітників та атаками через сторонніх постачальників цифрових сервісів.

У сучасних умовах ефективно управління кіберризиками передбачає реалізацію багаторівневої стратегії кіберзахисту. Першим її елементом є організаційний рівень, який включає розроблення політики інформаційної безпеки, проведення регулярного аудиту ризиків та створення планів реагування на кіберінциденти. Другим рівнем виступає технологічний захист, що передбачає використання багатофакторної автентифікації, шифрування даних, резервного копіювання та постійного моніторингу цифрової інфраструктури. Третім напрямом є формування культури кібербезпеки серед персоналу шляхом проведення тренінгів та навчання принципам кібергігієни [2].

Особливого значення набуває концепція цифрової стійкості (cyber resilience), яка орієнтується не лише на запобігання атакам, а й на здатність підприємства швидко відновлювати операційну діяльність після кіберінцидентів. Такий підхід передбачає інтеграцію управління кіберризиками у загальну систему корпоративного управління та стратегічного розвитку бренду [1].

Перспективними напрямками удосконалення кіберзахисту готельно-ресторанних брендів є впровадження технологій штучного інтелекту для виявлення аномальної активності, використання архітектури Zero Trust, застосування поведінкової аналітики користувачів та автоматизованих систем реагування на інциденти. Поєднання сучасних технологічних рішень із ефективними управлінськими механізмами дозволяє підвищити рівень цифрової безпеки

підприємств та забезпечити їхню конкурентоспроможність в умовах цифрової економіки [1].

Кібербезпека стає одним із ключових чинників забезпечення стійкого розвитку готельно-ресторанних брендів, та і брендів загалом. Зростання рівня цифровізації сфери гостинності супроводжується збільшенням кількості кіберзагроз, що потребує переходу від реактивних до проактивних моделей управління ризиками. Ефективна стратегія кіберзахисту повинна базуватися на поєднанні організаційних, технологічних та кадрових заходів, що дозволить забезпечити захист даних клієнтів, безперервність бізнес-процесів та зміцнення репутації бренду.

Список використаних джерел

1. Karadayi-Usta S. Cybersecurity Risks Analysis in the Hospitality Industry: A Stakeholder Perspective on Sustainable Service Systems. *Systems*. 2024. Vol. 12(10). Article 397. <https://doi.org/10.3390/systems12100397>
2. Pipyros K., Liasidou S. A New Cybersecurity Risk Assessment Framework for the Hospitality Industry: Techniques and Methods for Enhanced Data Protection and Threat Mitigation // *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*. 2025. Vol. 17(1). P. 48–61. <https://doi.org/10.1108/WHATT-12-2024-0296>
3. Mercan S., Akkaya K., Cain L., Thomas J. Security, Privacy and Ethical Concerns of IoT Implementations in Hospitality Domain. 2020. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2009.10187>
4. AssessITS: Integrating Procedural Guidelines and Practical Evaluation Metrics for Organizational IT and Cybersecurity Risk Assessment. 2024. <https://doi.org/10.48550/arXiv.2410.01750>

Пилипенко К. А.

д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Рунчева Н. В.

д.е.н., професор, професор кафедри економіки,
готельно-ресторанного та туристичного бізнесу

Мелітопольський державний педагогічний університет

імені Богдана Хмельницького

м. Запоріжжя, Україна

Глуценко Ю. А.

к.е.н., доцент кафедри обліку і оподаткування

Полтавський університет економіки і торгівлі

м. Полтава, Україна

СИСТЕМНА СИНЕРГІЯ ТА СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ЦИФРОВИХ ЕКОСИСТЕМ

Фундаментальною особливістю цифрових екосистем у сфері гостинності є формування синергетичного ефекту, що виникає внаслідок глибокої інтеграції логістичних, фінансових, інформаційних та облікових процесів у межах єдиного віртуального середовища. На відміну від лінійних моделей управління, цифрові екосистеми забезпечують безперервний обмін даними між усіма суб'єктами бізнесу. Це суттєво підвищує координацію, організаційну гнучкість та стимулює створення нової цінності для клієнтів.

У сучасній науковій дискусії цифрові бізнес-екосистеми розглядаються як соціотехнічні мережі взаємопов'язаних учасників, які спільно генерують та обмінюються ресурсами за допомогою цифрових платформ та інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ) [2].

У готельно-ресторанному бізнесі системна синергія проявляється через інтеграцію платформ бронювання, систем управління ресурсами підприємства

(ERP), програм управління готелями (PMS), POS-систем, логістичних сервісів, платіжної інфраструктури та бухгалтерських платформ. Завдяки цьому формується єдиний інформаційний простір, у якому дані про закупівлі, запаси, продажі, бронювання та фінансові операції можуть оброблятися в режимі реального часу, забезпечуючи оперативність управлінських рішень та підвищення ефективності використання ресурсів. Дослідження сучасних екосистем гостинності підтверджують, що саме дані та цифрові платформи стають ключовими драйверами інновацій і конкурентних переваг підприємств сфери гостинності [2].

Особливого значення набуває використання технологій штучного інтелекту, які забезпечують аналітичну підтримку функціонування цифрових екосистем. AI-рішення дозволяють автоматизувати прогнозування попиту, оптимізацію логістичних маршрутів, управління запасами, моніторинг фінансових потоків та оцінювання ризиків. У результаті підприємства переходять від реактивного управління до проактивної моделі, заснованої на прогнозній аналітиці та прийнятті рішень на основі даних. Такий підхід відповідає сучасній концепції data-driven hospitality ecosystems, у межах якої цифрові технології розглядаються як основа створення інноваційних бізнес-моделей [1].

Масштабування цифрових екосистем у довгостроковій перспективі пов'язане із синергією AI, технології блокчейн, хмарних обчислень та аналітики великих даних (Big Data). Головним трендом стає експансія платформної економіки, яка трансформує класичні автономні підприємства гостинності у мережеві структури, орієнтовані на коопетицію (співпрацю-конкуренцію) та спільне створення цінності.

Невід'ємним елементом цієї еволюції є впровадження екосистемного врядування (ecosystem governance). Воно забезпечує:

- Ефективну координацію децентралізованих учасників мережі.
- Стандартизацію наскрізних бізнес-процесів (через API та протоколи безпеки).
- Підвищення рівня взаємної довіри та захисту даних між партнерами.

Саме механізми управління та гнучкість архітектури визначають життєздатність екосистеми, її адаптивність до криз та здатність до масштабування.

Сучасні дослідження демонструють, що саме платформні рішення формують новий етап еволюції готельного та ресторанного бізнесу, забезпечуючи інтеграцію різних учасників ринку в межах єдиного цифрового середовища [4].

Крім того, перспективним напрямом розвитку є впровадження механізмів цифрового управління та екосистемного врядування (ecosystem governance), які забезпечують ефективну координацію учасників цифрової мережі, стандартизацію бізнес-процесів і підвищення рівня довіри між партнерами. Саме архітектура та механізми управління цифровими екосистемами визначають їхню стійкість, здатність до масштабування та довгострокову конкурентоспроможність [3].

Таким чином, системна синергія цифрових екосистем у готельно-ресторанному бізнесі формується завдяки інтеграції логістичних, фінансових, інформаційних та облікових процесів на основі цифрових платформ і технологій штучного інтелекту. Подальший розвиток таких екосистем визначатиметься поширенням платформених бізнес-моделей, аналітики великих даних, інтелектуальної автоматизації та міжорганізаційної цифрової співпраці, що відповідає сучасним тенденціям розвитку цифрової економіки та Індустрії 5.0 [5].

Список використаних джерел

1. Troisi O., Visvizi A., Grimaldi M. Digitalizing Business Models in Hospitality Ecosystems: Toward Data-Driven Innovation. *European Journal of Innovation Management*. 2023. <https://doi.org/10.1108/EJIM-09-2022-0540>.
2. Senyo P. K., Liu K., Effah J. Digital Business Ecosystem: Literature Review and a Framework for Future Research. *International Journal of Information Management*. 2019. Vol. 47. P. 52–64. <https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2019.01.002>.
3. Coskun-Setirek A., Annosi M. C., Hurst W., Dolfsma W., Tekinerdogan B. Architecture and Governance of Digital Business Ecosystems: A Systematic Literature Review. *Information Systems Management*. 2024. Vol. 41(1).
4. Zeqiri A. From Traditional to Digital: The Evolution of Business Models in Hospitality Through Platforms. *Platforms*. 2024. Vol. 2(4). P. 221–233.

5. Zheng A. Understanding Digital Business Ecosystems in Gastronomy: The Mediating Role of Digital Collaboration and the Moderating Effect of Environmental Turbulence. *Journal of Tourism Theory and Research*. 2026. Vol. 12(1).

Плаксюк О. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного

м. Запоріжжя, Україна

Assoc. prof. Renata Novakova, PhD

Ambis University

in Prag, Czech Republic

ВИКОРИСТАННЯ КРИПТОВАЛЮТ У ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ МАЛИХ І СЕРЕДНІХ ПІДПРИЄМСТВ

Цифровізація світової економіки та розвиток фінансових технологій сприяють активному впровадженню криптовалют у міжнародні економічні відносини. Для малих і середніх підприємств (МСП), що здійснюють зовнішньоекономічну діяльність (ЗЕД), криптовалюти стають альтернативним інструментом міжнародних розрахунків, який дозволяє скоротити транзакційні витрати, прискорити проведення платежів та розширити доступ до глобальних ринків. Водночас недостатній рівень нормативного регулювання та відсутність єдиного підходу до бухгалтерського обліку криптоактивів створюють низку теоретичних і практичних проблем, що потребують подальшого наукового дослідження. Криптовалюта являє собою цифровий актив, функціонування якого базується на використанні криптографічних методів захисту та технології блокчейн. Основними її характеристиками є децентралізація, безпечність операцій, швидкість обігу та відсутність централізованого контролю [1; 8]. Серед найбільш поширених криптовалют на

міжнародному ринку виділяють Bitcoin, Ethereum, Ripple, Litecoin, Cardano та Polkadot. На відміну від традиційних фінансових ринків, ринок криптовалют функціонує безперервно, має глобальний характер і характеризується високою волатильністю цін [2; 8].

Попри значні переваги, використання криптовалют пов'язане з певними ризиками. Насамперед це коливання ринкової вартості, невизначеність правового статусу в окремих країнах, а також ризики втрати доступу до цифрових активів чи несанкціонованого втручання в інформаційні системи. Саме тому особливого значення набуває питання належної організації бухгалтерського обліку операцій із криптоактивами.

Аналіз наукових джерел свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення економічної сутності криптовалют. Залежно від мети використання їх розглядають як нематеріальні активи, запаси, фінансові інструменти або окремий вид цифрових активів [3]. Водночас Інтерпретаційний комітет з міжнародних стандартів фінансової звітності не визнає криптовалюту фінансовим інструментом у розумінні МСБО 32, оскільки вона не створює договірного права на отримання грошових коштів або іншого фінансового активу [6]. На нашу думку, для підприємств, які використовують криптовалюти у зовнішньоекономічних розрахунках, найбільш обґрунтованим є підхід до їх визнання як нематеріальних активів. Відповідно до МСБО 38 «Нематеріальні активи», криптовалюта відповідає критеріям ідентифікованого немонетарного активу, не має матеріальної форми та здатна приносити майбутні економічні вигоди [6]. У випадку придбання криптовалют з метою подальшого перепродажу можливим є її облік як запасів відповідно до вимог МСБО 2 «Запаси» [7; 8]. Важливим аспектом організації обліку є визначення моменту визнання криптовалюти активом підприємства. Таким моментом доцільно вважати дату отримання контролю над цифровим гаманцем та підтвердження транзакції у блокчейні. Первісну оцінку криптовалюти пропонується здійснювати за справедливою вартістю на дату операції із використанням котирувань провідних криптовалютних бірж. Подальша оцінка може проводитися за моделлю собівартості або переоціненої вартості відповідно до облікової політики

підприємства [4]. Для забезпечення достовірності фінансової інформації доцільно впроваджувати систему документального оформлення та внутрішнього контролю криптовалютних операцій. Така система повинна включати закріплення умов розрахунків у криптовалюті в зовнішньоекономічному договорі, фіксацію ринкового курсу на дату операції, документальне підтвердження транзакцій, відображення операцій у бухгалтерських регістрах та проведення інвентаризації цифрових активів. Особливу увагу слід приділяти захисту цифрових ключів, використанню багатофакторної автентифікації та проведенню внутрішнього аудиту операцій [5; 8].

Отже, використання криптовалют у зовнішньоекономічній діяльності МСП потребує формування адаптованої облікової політики, яка поєднуватиме вимоги міжнародних стандартів фінансової звітності та особливості національного законодавства. Це сприятиме підвищенню прозорості обліку, достовірності фінансової звітності та ефективності управління цифровими активами в умовах цифрової трансформації економіки.

Список використаних джерел

1. Паньків М. П., Баран Я. В. Криптовалюта як об'єкт бухгалтерського обліку та фінансової звітності. *Інфраструктура ринку*. 2023. № 74. С. 214–219.
2. Єлісєєва О. Є., Волошина О. В., Дідур С. В. Сучасний стан та перспективи розвитку ринку криптовалют. *Економічний простір*. 2018. № 132. С. 25–34.
3. Brukhanskyi R. F., Spilnyk I. V. Cryptographic Objects in the Accounting System. *The Institute of Accounting, Control and Analysis in the Globalization Circumstances*. 2019. № 1–2. P. 28–44.
4. Mogyl L. S. Accounting and Taxation of Cryptocurrency Transactions in Modern Conditions. *Економіка та суспільство*. 2023. № 54.
5. Орлов В. М. Правове регулювання обігу криптовалют та проблеми їх бухгалтерського обліку в Україні. *Економіка та держава*. 2024. № 3. С. 52–58.
6. International Accounting Standards Board. International Accounting Standard 38 (IAS 38) Intangible Assets. London : IFRS Foundation.
7. International Accounting Standards Board. International Accounting Standard 2 (IAS 2) Inventories. London : IFRS Foundation.

8. Плаксюк , О., Пономаренко , І., Кудіна , А. і Ліщенко , А. (2026). Організація обліку зовнішньоекономічних операцій з використанням криптовалюти для забезпечення стійкості підприємств малого та середнього бізнесу. *Економіка і організація управління*. 250-263. <https://doi.org/10.31558/2307-2318.2026.1.20>

Плаксюк О. О.

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування

Таврійський державний агротехнологічний університет

імені Дмитра Моторного,

м. Запоріжжя, Україна

Prof. Alena Pauliková, PhD

Slovak University of Technology in Bratislava

Slovak republic

УПРАВЛІННЯ БЕЗПЕРЕРВНІСТЮ БІЗНЕСУ ЯК ІНСТРУМЕНТ АНТИКРИЗОВОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ

Сучасні умови господарювання характеризуються високим рівнем невизначеності та впливом численних зовнішніх і внутрішніх ризиків. Пандемії, військові конфлікти, кіберзагрози, перебої в енергопостачанні, природні катастрофи та економічні кризи створюють суттєві виклики для стабільного функціонування підприємств. У таких умовах особливого значення набуває антикризове управління, яке спрямоване на забезпечення стійкості бізнес-процесів, мінімізацію втрат та підтримання конкурентоспроможності суб'єктів господарювання [1].

Антикризове управління є складовою загальної системи менеджменту підприємства та передбачає комплекс заходів щодо своєчасного виявлення кризових явищ, оцінки їхнього впливу на діяльність підприємства та розробки ефективних механізмів реагування. Його важливим напрямом виступає управління безперервністю бізнесу (Business Continuity Management, BCM), яке забезпечує

здатність організації підтримувати критично важливі функції навіть за умов надзвичайних ситуацій [2].

Міжнародним нормативним підґрунтям для побудови системи управління безперервністю бізнесу є стандарт ISO 22301:2019, розроблений Міжнародною організацією зі стандартизації (ISO). Стандарт визначає вимоги до створення, впровадження та вдосконалення системи управління безперервністю бізнесу, орієнтованої на запобігання кризовим ситуаціям, оперативне реагування на інциденти та швидке відновлення діяльності підприємства [3]. На відміну від традиційного ризик-менеджменту, який зосереджується переважно на виявленні та оцінці ризиків, управління безперервністю бізнесу має комплексний характер і спрямоване на забезпечення життєздатності організації навіть у разі настання критичних подій [4; 7].

Основними елементами системи безперервності бізнесу є оцінка ризиків і впливу на бізнес, планування безперервності діяльності, а також регулярне тестування та вдосконалення розроблених планів. Аналіз ризиків дозволяє визначити потенційні загрози та найбільш вразливі бізнес-процеси. Планування безперервності передбачає формування механізмів підтримання діяльності підприємства в кризових умовах, включаючи резервування ресурсів, забезпечення альтернативних каналів комунікації та розроблення процедур відновлення. Своєю чергою, регулярне тестування сприяє підвищенню ефективності антикризових заходів та адаптації системи до нових викликів [4].

Важливим джерелом інформації щодо сучасних ризиків є міжнародне дослідження Allianz Risk Barometer, яке щорічно визначає ключові загрози для бізнесу. Результати останніх досліджень свідчать, що найбільшу небезпеку для підприємств становлять кіберризики, переривання бізнес-процесів, макроекономічна нестабільність, зміни регуляторного середовища та геополітичні конфлікти [5; 7]. Зростання масштабів цифровізації економіки посилює актуальність питань кібербезпеки, оскільки інформаційні системи стали критично важливим елементом діяльності більшості підприємств.

Одним із ефективних інструментів антикризового управління є використання стратегічних моделей розвитку бізнесу. Зокрема, матриця Ансоффа дозволяє підприємствам обирати напрями адаптації до кризових умов залежно від наявних ресурсів та ринкової ситуації. Стратегія проникнення на ринок передбачає посилення конкурентних позицій через оптимізацію бізнес-процесів і підвищення ефективності маркетингової діяльності. Стратегія розвитку ринку орієнтована на освоєння нових географічних або демографічних сегментів. Стратегія розвитку продукту передбачає створення нових або вдосконалених товарів і послуг, а стратегія диверсифікації дозволяє зменшити залежність від окремих напрямів діяльності та забезпечити додаткові джерела доходів [6; 7].

Практика провідних міжнародних компаній підтверджує ефективність використання стратегічних інструментів антикризового управління. Так, компанія Zara забезпечила конкурентні переваги завдяки контролю над виробничими процесами та швидкому реагуванню на зміни ринкового попиту. ІКЕА успішно реалізує стратегію розвитку ринку через адаптацію продукції до особливостей різних країн. Компанія Apple підтримує ринкове лідерство шляхом постійного оновлення продуктового портфеля, а Samsung демонструє переваги диверсифікації завдяки розвитку діяльності у різних галузях економіки [6; 7].

Таким чином, управління безперервністю бізнесу є важливим складником сучасного антикризового менеджменту та забезпечує підвищення стійкості підприємств до зовнішніх і внутрішніх загроз. Впровадження принципів ISO 22301, систематичне управління ризиками та використання стратегічних інструментів розвитку створюють передумови для збереження конкурентоспроможності підприємств, ефективного реагування на кризові ситуації та забезпечення довгострокового сталого розвитку.

Список використаних джерел

1. Василенко В. О. Антикризове управління підприємством : навч. посіб. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 504 с.
2. International Organization for Standardization. Security and resilience – Business continuity management systems – Requirements : ISO 22301:2019. Geneva : ISO, 2019.

3. International Organization for Standardization. Security and resilience – Business continuity management systems – Guidance : ISO 22313:2020. Geneva : ISO, 2020. 4. International Organization for Standardization. Risk management – Guidelines : ISO 31000:2018. Geneva : ISO, 2018.

5. Allianz Risk Barometer 2025.

6. Ansoff H. I. Corporate Strategy. New York : McGraw-Hill, 1965. 241 p.

7. Плаксюк, О., Якушев, О., Близький А. Впровадження практик світового досвіду антикризового управління підприємствами. *Управління економікою: теорія та практика. Чумаченківські читання: зб. наук. праць / НАН України, Ін-т економіки пром-сті. Київ. 2024. 428 с. ISSN 2221-1187. URL: <https://www.chumachenko-readings.org/en/2024-21-2/https://doi.org/10.37405/2221-1187.2024.268-280> (дата звернення 14.06.2026).*

Руда О. Л.

к.е.н., доцент

Вінницький національний аграрний університет

м. Вінниця, Україна

ТРАНСФОРМАЦІЯ СТРАХОВИХ ПРОГРАМ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ ТА ЗРОСТАННЯ РИЗИКІВ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Сучасний етап розвитку світової економіки характеризується масштабними процесами цифрової трансформації, які охоплюють усі сфери суспільного життя та господарської діяльності. Впровадження цифрових технологій сприяє підвищенню ефективності бізнес-процесів, розширенню доступу до фінансових послуг та формуванню нових моделей взаємодії між економічними агентами. Водночас цифровізація створює нові виклики для суб'єктів господарювання, пов'язані зі зростанням рівня невизначеності та появою нових ризиків, зокрема кіберризиків,

ризиків втрати даних, операційних та репутаційних ризиків.

В умовах воєнного стану та економічної нестабільності для України питання ефективного управління ризиками набуває особливого значення. Підприємства змушені адаптуватися до змін зовнішнього середовища, забезпечуючи безперервність діяльності та фінансову стійкість. Одним із ключових інструментів мінімізації негативних наслідків ризиків виступає страхування, яке забезпечує фінансовий захист від потенційних збитків та сприяє стабільному функціонуванню бізнесу.

Традиційні страхові продукти поступово втрачають здатність повною мірою відповідати сучасним потребам суб'єктів господарювання. Це обумовлює необхідність трансформації страхових програм шляхом впровадження цифрових технологій, персоналізації страхового покриття, використання великих даних, штучного інтелекту та автоматизованих систем оцінювання ризиків.

Страховий ринок України є важливою складовою фінансової системи держави, забезпечуючи перерозподіл ризиків та захист майнових інтересів фізичних і юридичних осіб. Незважаючи на складні умови функціонування, пов'язані з воєнними діями, інфляційними процесами та економічною невизначеністю, страхова галузь демонструє ознаки поступового відновлення та адаптації до нових умов господарювання.

За даними Національного банку України, у першому півріччі 2024 року обсяг валових страхових премій становив 24,21 млрд грн, що на 13,4 % більше порівняно з аналогічним періодом попереднього року. Чисті страхові премії досягли 21,86 млрд грн, продемонструвавши зростання на 4,6 %. Одночасно чисті страхові виплати збільшилися на 17,4 %, що свідчить про активізацію страхового ринку та підвищення ролі страхового захисту в економіці.

Позитивною тенденцією є також збільшення активів страхових компаній. За інформацією НБУ, у 2024 році активи страховиків життя зросли на 14 %, а ризикових страховиків – на 11 %. Водночас страхові премії ризикових страховиків збільшилися на 15 % у річному вимірі.

Сучасне підприємницьке середовище характеризується високою динамічністю

та значним рівнем невизначеності. Поряд із традиційними ризиками діяльності підприємств дедалі більшого значення набувають ризики, пов'язані з цифровою трансформацією економіки.

Особливу увагу слід приділити кіберризикам, які в умовах цифровізації стають одним із найбільш динамічних джерел загроз для бізнесу. Поширення дистанційної роботи, хмарних технологій та електронної комерції суттєво збільшує потенційну вразливість підприємств до кіберінцидентів. У зв'язку з цим у світі активно розвивається сегмент кіберстрахування, який в Україні поки що перебуває на стадії формування.

Трансформація страхових програм є закономірною реакцією страхового ринку на зміну характеру ризиків, цифровізацію бізнес-процесів та зростання вимог клієнтів до якості страхового захисту. Сучасні суб'єкти господарювання потребують не лише компенсації збитків після настання страхового випадку, а й комплексних рішень щодо запобігання ризикам, моніторингу їх рівня та оперативного реагування на зміни зовнішнього середовища.

Одним із ключових напрямів трансформації страхових програм є персоналізація страхового покриття. Традиційні стандартизовані страхові продукти поступово поступаються місцем індивідуалізованим рішенням, що враховують специфіку діяльності підприємства, галузеві особливості, масштаби бізнесу та структуру ризиків. Використання цифрових технологій дозволяє страховикам накопичувати та аналізувати великі масиви даних щодо діяльності клієнтів, що сприяє більш точному оцінюванню ризиків і формуванню оптимальних умов страхування.

Важливим напрямом розвитку є використання технологій штучного інтелекту та машинного навчання. Застосування цих інструментів дозволяє автоматизувати процеси андеррайтингу, прогнозувати ймовірність настання страхових випадків та здійснювати моніторинг ризиків у режимі реального часу. Це сприяє підвищенню ефективності діяльності страхових компаній та скороченню витрат на адміністрування страхових договорів.

Окремим напрямом є розвиток цифрових каналів продажу страхових послуг.

Використання мобільних застосунків, електронних платформ та онлайн-сервісів значно спрощує процес укладання договорів страхування та підвищує доступність страхових послуг для суб'єктів господарювання. Крім того, цифрові канали дозволяють забезпечити безперервну взаємодію між страховиком та клієнтом протягом усього строку дії договору.

Сучасні умови функціонування підприємств вимагають переходу від традиційних моделей страхування до адаптивних страхових програм, здатних швидко реагувати на зміни ризикового середовища. Основною метою таких програм є забезпечення безперервності діяльності підприємства та підтримання його фінансової стійкості в умовах невизначеності.

Адаптивні страхові програми повинні формуватися з урахуванням галузевої специфіки діяльності суб'єктів господарювання. Для виробничих підприємств пріоритетними є ризики пошкодження майна, переривання виробничого процесу та відповідальності перед третіми особами. Для підприємств сфери послуг особливого значення набувають кіберризики, ризики втрати даних та професійної відповідальності.

В умовах воєнного стану особливої актуальності набуває страхування воєнних ризиків. Незважаючи на складність оцінювання таких ризиків, страхові компанії поступово впроваджують спеціалізовані продукти, спрямовані на захист майна підприємств, транспортних засобів та логістичної інфраструктури від наслідків воєнних дій.

Важливим елементом адаптивних страхових програм є інтеграція страхового захисту із системами управління ризиками підприємств. Такий підхід дозволяє не лише компенсувати збитки після настання страхового випадку, а й здійснювати профілактику ризиків шляхом постійного моніторингу та аналізу потенційних загроз.

Перспективним напрямом є використання страхових продуктів із динамічним коригуванням страхових тарифів залежно від зміни ризикового профілю підприємства. Завдяки цифровим технологіям страховики можуть оперативно отримувати інформацію про діяльність клієнтів та адаптувати умови страхування до

поточних потреб бізнесу.

Важливим чинником розвитку страхового ринку є підвищення рівня фінансової інклюзії та фінансової грамотності населення й бізнесу. Значні перспективи відкриває розвиток екосистемного підходу до надання фінансових послуг, який передбачає інтеграцію страхових продуктів із банківськими, інвестиційними та платіжними сервісами. Такий підхід дозволяє створювати комплексні рішення для клієнтів та підвищувати ефективність взаємодії між учасниками фінансового ринку.

Очікується також активний розвиток сегментів кіберстрахування, страхування професійної відповідальності та страхування ризиків переривання діяльності. Попит на ці види страхування зростатиме пропорційно поширенню цифрових технологій та збільшенню залежності бізнесу від інформаційних систем.

Страховий ринок України, незважаючи на складні умови функціонування, демонструє позитивні тенденції розвитку, зокрема зростання обсягів страхових премій, активів страхових компаній та рівня цифровізації страхових послуг. Водночас подальше підвищення ефективності страхового захисту потребує адаптації страхових продуктів до сучасних потреб бізнесу.

Основними напрямками трансформації страхових програм є персоналізація страхового покриття, використання технологій штучного інтелекту, розвиток параметричного страхування та впровадження адаптивних механізмів управління ризиками. Реалізація зазначених напрямів сприятиме підвищенню фінансової стійкості суб'єктів господарювання, ефективності управління ризиками та конкурентоспроможності страхового ринку України в умовах цифрової трансформації економіки.

Таким чином, адаптація страхових програм до нових умов господарювання є необхідною передумовою забезпечення сталого розвитку бізнесу та формування ефективної системи управління ризиками в цифровій економіці.

Список використаних джерел

1. Кривенко Ю. Розвиток страхового ринку України в умовах війни *Економіка та суспільство*. 2024. Вип. 65. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2024-65-142>

2. Мандрик В., Сорока Р., Говда Г. Трансформація страхового ринку в умовах воєнного стану: ризики, адаптація та перспективи розвитку. *Економіка та суспільство*. 2026. Вип. 86. <https://doi.org/10.32782/2524-0072/2026-86-99>

3. Чвертко Л. А., Слатвінський М. А. Сучасні підходи та виклики в управлінні ризиками страховиками. *Актуальні проблеми розвитку регіональної економіки*. 2025. № 2 (21). С. 203–215. <https://doi.org/10.15330/apred.2.21.203-215>

Ткачук Н. М.

кандидат економічних наук, доцент
кафедри фінансів, банківської справи, страхування та фондового ринку
Хмельницький університет управління та права імені Леоніда Юзькова
м. Хмельницький, Україна

ЕФЕКТ КАНТІЛЬОНА В УМОВАХ ВОЄННОЇ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ ТА ВИКЛИКІВ ЦИФРОВІЗАЦІЇ

Повномасштабне вторгнення росії в Україну у 2022 р. поставило перед вітчизняною фінансовою наукою низку принципово нових дослідницьких завдань. Одним із найменших вивчених, проте практично значущих, є питання про те, чому екстрені монетарні рішення держави, зокрема емісійне покриття бюджетного дефіциту, призводять до перерозподілу реального суспільного добробуту між різними групами економічних агентів. Саме тут концепція ефекту Кантільона набуває своєї актуальності як спосіб пояснення нерівномірного впливу грошової емісії центрального банку на економічних суб'єктів та їх добробут і це виявляється напрочуд придатним інструментом для аналізу сучасної воєнної економіки в умовах викликів цифровізації.

В умовах, коли держава змушена одночасно фінансувати зростаючі потреби оборони, підтримувати соціальні виплати та утримувати макрофінансову стабільність, питання про те, хто отримує нові гроші першим і за якою ціною,

перестає бути суто академічним. Воно замінює соціальну справедливість монетарної політики держави та довгострокову стійкість економіки та рівень довіри населення до фінансових інститутів держави в умовах війни.

Нагадаємо, що класична концепція ефекту Кантільона підкреслює принципово важливу закономірність: емісія нових грошей в економіку не є нейтральною щодо розподілу добробуту, навпаки, вона породжує структурований перерозподільний ефект, детермінований позицією економічних агентів у трансмісійному ланцюгу грошового потоку [1]. Сучасна монетарна практика, пов'язана з масштабною емісією центральних банків, актуалізує необхідність переосмислення цього механізму крізь призму багаторівневих фінансових систем та інструментів опосередкованого трансмісійного впливу. Якщо в меркантилістську добу «перші отримувачі» емітованих грошей мали очевидну інституційну перевагу, то в умовах сучасного грошового бігу роль первинних реципієнтів виконують фінансові інститути, великі корпоративні позичальники та власники активів, ринкова вартість яких реагує на монетарні стимули випереджально щодо споживчого цінового рівня.

Як відомо, емісійне фінансування бюджетного дефіциту в умовах збройних конфліктів не є нейтральним монетарним інструментом: воно структурно закріплює нерівність доступу до емітованих грошей, перетворюючи державу та оборонний сектор на привілейованих первинних реципієнтів грошової маси. Класична кантільонівська схема, в якій роль такого реципієнта відігравав королівський двір або банківська система, в умовах України трансформується на оборонно-промисловий комплекс, що набуває структурно аналогічної привілейованої позиції щодо доступу до емітованих грошей й потребує окремого теоретичного осмислення в умовах воєнної економіки та викликів цифровізації.

Зауважимо, що ключовим елементом у цьому процесі є не сам факт грошової емісії центрального банку, а часовий розрив між моментом емісії нових грошей в економіку та моментом адаптації ринкових цін до збільшення грошової маси, адже саме в цьому проміжку відбувається реальний перерозподіл добробуту між домогосподарствами та первинними отримувачами нової ліквідності [2]. Показово, що цифровізація фінансової системи України, зокрема розвиток системи

електронних платежів НБУ та масштабування застосунку «Дія», суттєво прискорили швидкість грошового обігу, а отже, й швидкість трансмісії інфляційних процесів до кінцевого споживачів. Очевидно, що це підсилює ефект Кантільона: чим швидше емітовані гроші досягають периферійних учасників економіки, тим менший часовий буфер залишається до моменту цінової адаптації ринку.

Так, офіційний показник споживчої інфляції в 2022 р. на рівні 26,6% є не лише макроекономічною статистикою, а й непрямим кількісним індикатором масштабу цього перерозподілу [3]. Водночас, цифрові інструменти соціальних виплат, зокрема е-підтримка через «Дію» частково виконували функцію компенсаційного механізму, скорочуючи часовий розрив між емісійним імпульсом і надходженням коштів до вразливих верств населення [4]. Проте, за відсутності автоматичної індексації доходів у бюджетній сфері ці виплати залишалися номінальними трансфертами, не прив'язаними до динаміки реальних цін, що не усувало, а лише пом'якшувало асиметричний перерозподіл нової ліквідності.

На наш погляд, перспективним напрямом у цьому контексті є впровадження цифрової гривні (е-гривні), розробка якої ведеться НБУ з 2021р. Програмована природа цифрових валют центральних банків (CBDC) теоретично уможливорює цільову емісію з вбудованими механізмами індексації або обмеження використання, що могло б структурно нейтралізувати кантільонівський ефект першого отримувача. Цифровізація постає не лише як технологічний процес, а як потенційний інструмент монетарної справедливості, здатний трансформувати саму архітектуру грошової емісії центрального банку [5]. Тому умови воєнного стану економіки нашої держави та виклики прискореної цифровізації зумовлюють сьогодні формування принципово нового контексту для аналізу ефекту Кантільона - такого, що вимагає переосмислення як класичних теоретичних моделей, так і інструментів соціально-економічної політики у вітчизняній фінансовій науці.

Список використаних джерел

1. Cantillon R. Essai sur la Nature du Commerce en Général. London: Fletcher Gyles, 1755. 427 p.

2. Thornton M. Cantillon on the Cause of the Business Cycle. *The Quarterly Journal of Austrian Economics*. 2006. Vol. 9, №3. P. 45–60.

3. Індекси споживчих цін у 2022 р. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua> (дата звернення 15.06.2026).

4. Програма є-Підтримка. URL: <https://diia.gov.ua/services/epidtrymka> (дата звернення 15.06.2026).

5. Концепція електронної гривні (є-гривня).
URL:<https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-ukrayini-rozroblyaye-kontseptsuyu-e-grivni> (дата звернення 15.06.2026).

Фаталов В.

PhD Економіка

Филик А.

аспірант

Східноукраїнський національний університет ім. В. Даля
м. Київ, Україна

ІННОВАЦІЙНИЙ РОЗВИТОК ЦИФРОВОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА ЯК ЧИННИК ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ

Для України розвиток інноваційного цифрового підприємництва має особливе значення в контексті післявоєнного відновлення та модернізації економіки. Впровадження інноваційних цифрових рішень сприятиме підвищенню ефективності бізнесу, створенню нових можливостей для підприємницької діяльності та зміцненню позицій країни на міжнародних ринках. Водночас важливими завданнями залишаються розвиток інноваційної інфраструктури, підтримка стартапів та формування сучасної системи підготовки кадрів для цифрової економіки.

Інновації традиційно розглядаються як основний фактор довгострокового економічного розвитку. Їх значення особливо зростає в умовах цифрової трансформації, коли новітні технології стають невід'ємною складовою бізнес-процесів [1]. Цифрове підприємництво базується на використанні інформаційно-комунікаційних технологій, штучного інтелекту, хмарних сервісів, технологій блокчейн, великих даних та Інтернету речей. Завдяки цьому підприємства отримують можливість створювати інноваційні продукти й послуги, швидко адаптуватися до змін ринкового середовища та ефективніше задовольняти потреби споживачів.

Важливою особливістю цифрового підприємництва є здатність прискорювати процес комерціалізації інновацій. Якщо раніше впровадження нових розробок потребувало значних фінансових та часових ресурсів, то цифрові технології суттєво скоротили цей процес. Сучасні цифрові платформи забезпечують швидкий доступ до ринку, спрощують комунікацію між виробниками та споживачами, а також створюють умови для масштабування інноваційного бізнесу [2]. У результаті інноваційні ідеї можуть бути реалізовані значно швидше та ефективніше.

Особливе місце в інноваційному розвитку цифрового підприємництва займають стартапи. Саме вони виступають джерелом нових технологічних рішень і стимулюють модернізацію економіки. Інноваційні стартапи активно використовують цифрові інструменти для створення продуктів із високою доданою вартістю, залучення інвестицій та виходу на міжнародні ринки. Їх діяльність сприяє формуванню сприятливого інноваційного середовища, розвитку конкуренції та прискоренню технологічного прогресу.

Суттєвий вплив цифрове підприємництво здійснює на ефективність функціонування економіки. Використання інноваційних технологій дозволяє автоматизувати виробничі та управлінські процеси, зменшити операційні витрати та підвищити продуктивність праці. Завдяки застосуванню аналітики великих даних підприємства можуть приймати більш обґрунтовані управлінські рішення, прогнозувати зміни попиту та оптимізувати використання ресурсів. Це сприяє

підвищенню конкурентоспроможності бізнесу та забезпечує додаткові можливості для економічного зростання.

Важливим результатом інноваційного розвитку цифрового підприємництва є створення нових робочих місць та розвиток людського капіталу. Поширення цифрових технологій формує попит на фахівців у сфері програмування, аналізу даних, кібербезпеки, цифрового маркетингу та управління інноваціями. Водночас розвиток цифрових компетентностей населення стає необхідною умовою успішної адаптації до нових економічних реалій. Інвестиції в освіту та професійне навчання сприяють підвищенню якості людського капіталу та забезпечують довгострокові переваги для економіки.

Не менш важливим є вплив інноваційного цифрового підприємництва на міжнародну конкурентоспроможність держави. У сучасних умовах країни, які активно підтримують розвиток цифрових інновацій та технологічного підприємництва, отримують значні переваги у глобальній економіці. Формування сприятливого середовища для розвитку стартапів, підтримка наукових досліджень та залучення інвестицій у високотехнологічні галузі сприяють прискоренню економічного розвитку та інтеграції у світовий економічний простір.

Разом із тим розвиток інноваційного цифрового підприємництва супроводжується певними викликами. Серед них варто виділити недостатній рівень фінансування інноваційних проєктів, нерівномірний доступ до цифрової інфраструктури, ризики кібербезпеки та дефіцит висококваліфікованих кадрів. Подолання зазначених проблем потребує комплексної державної політики, спрямованої на підтримку інноваційної діяльності, удосконалення нормативно-правового регулювання та стимулювання інвестицій у цифрові технології.

Отже, інноваційний розвиток цифрового підприємництва є одним із ключових чинників економічного зростання в умовах цифрової трансформації. Використання інноваційних технологій сприяє підвищенню продуктивності праці, розвитку людського капіталу, створенню нових ринків і робочих місць, а також забезпечує формування конкурентоспроможної економіки. Подальша підтримка інноваційного

підприємництва повинна стати важливим напрямом державної економічної політики та основою сталого розвитку суспільства.

Список використаних джерел

1. Organisation for Economic Co-operation and Development. The Digital Transformation of SMEs. Paris : OECD Publishing, 2024. 245 p.
2. World Intellectual Property Organization. Global Innovation Index 2024: Unlocking the Promise of Social Entrepreneurship. Geneva : WIPO, 2024. 500 p.

Юр'єва І. А.

к.е.н., доцент

Національний технічний університет
«Харківський політехнічний інститут»

м. Харків, Україна

МЕХАНІЗМИ ВПРОВАДЖЕННЯ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ, СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ ЕКОНОМІКИ НА ПРИКЛАДАХ КРАЇН ЄВРОСОЮЗУ

Цифрова трансформація економіки країн Європейського Союзу супроводжується структурними зрушеннями у фінансовому секторі, зміною бізнес-моделей банків, небанківських установ та платіжних систем, а також появою нових каналів доступу до фінансових послуг. У цих умовах фінансова інклюзія перестає бути виключно соціальним завданням, завдяки тому, що вона стає важливим чинником економічної стійкості, конкурентоспроможності та сталого розвитку. Водночас цифровізація створює нові виклики для управління ризиками: зростають кіберзагрози, змінюються профілі кредитних і операційних ризиків, з'являються ризики виключення окремих верств населення через низький рівень цифрової грамотності. У провідних країнах ЄС, таких як, Німеччина, Франція, Польща, Італія, Естонія, Іспанія накопичено значний досвід інтеграції фінансової інклюзії в стратегії

сталого розвитку. Цей досвід становить інтерес для України в контексті євроінтеграційних процесів та необхідності післявоєнного відновлення фінансової системи. Актуальність даної теми зумовлена такими ключовими факторами, як цифровий розрив та ризики фінансового виключення, коли зберігаються групи населення, які не користуються цифровими фінансовими інструментами, а імплементація європейського законодавства вимагає від держав-членів запровадження дієвих механізмів забезпечення рівного доступу до фінансових послуг без дискримінації за цифровою чи соціальною ознакою. Досягнення цілей сталого розвитку неможливе без забезпечення широкого доступу до базових фінансових послуг. Управління ризиками в умовах цифрової трансформації потребують розробки спеціальних підходів до управління ризиками фінансової інклюзії. Об'єктом дослідження є система фінансових відносин, яка формується в процесі цифрової трансформації економіки країн ЄС, а предметом дослідження виступають механізми, інструменти та моделі впровадження фінансової інклюзії, інтегровані з політикою сталого розвитку та системою управління ризиками. Для розкриття тематики необхідно систематизувати основні моделі та механізми фінансової інклюзії, що застосовуються в країнах ЄС, це регуляторні, ринкові, соціальні, технологічні складові. Виконати аналіз передових програм країн ЄС, які спрямовані на поєднання фінансової інклюзії, сталого розвитку та цифрової трансформації, з визначенням системи ризиків, що виникають у процесі цифрової фінансової інклюзії, та оцінити ефективність механізмів управління ними. Охарактеризувати нормативно-правову базу ЄС, яка регулює питання фінансової доступності, захисту прав споживачів та управління цифровими ризиками.

У межах цих програм вирішувались такі конкретні завдання, на кшталт запровадження базових банківських рахунків з мінімальною комісією (доступ до відкриття рахунку без довідки про доходи); розвиток агентських моделей через поштові відділення, аптеки, сільські магазини; навчання фінансовій та цифровій грамотності для вразливих груп; створення єдиних порталів фінансових послуг з дистанційною ідентифікацією; формування системи моніторингу фінансового виключення на рівні NUTS-3 [1].

Передові програми країн ЄС

Країна	Назва програми (ініціативи)	Основні завдання
Естонія	e-Residency, Smart-ID, X-Road	Забезпечення цифрової ідентифікації для всіх громадян; доступ до банківських послуг через державну платформу даних
Польща	Program Finansowej Inkluzji, 2020–2030 p.p.	Підвищення рівня фінансової грамотності; розвиток агентської банківської мережі; підтримка безготівкових розрахунків у віддалених громадах
Іспанія	Plan de Inclusión Financiera, 2023 p.p.	Обов'язкове відкриття базових рахунків (cuenta básica) незалежно від доходу; протидія фінансовому виключенню в депопульованих регіонах
Франція	Stratégie Nationale pour l'Inclusion Financière	Гарантія доступу до рахунку "Frais bancaires"; робота асоціації "France FinTech" для інклюзивних цифрових рішень
Німеччина	Finanzielle Inklusion im Digitalen Zeitalter	Державні субсидії на цифрове навчання людей похилого віку; стандарти доступності онлайн-банкінгу

В умовах воєнного стану та післявоєнного відновлення питання фінансової доступності набуває критичного значення, а досвід країн Європейського Союзу свідчить, що ефективне впровадження фінансової інклюзії в умовах цифрової трансформації вимагає комплексного підходу, який поєднує:

- нормативне закріплення базових прав споживачів фінансових послуг;
- розвиток цифрової інфраструктури (Smart-ID, e-Residency, банківські API);
- фінансову та цифрову освіту;
- управління специфічними ризиками (дискримінація алгоритмів, кіберзагрози, шахрайство);
- моніторинг показників фінансового виключення.

Передові програми Естонії, Польщі, Іспанії, Франції та Німеччини демонструють конкретні механізми подолання фінансової нерівності в цифрову епоху. Нормативна база ЄС з використанням PSD2, Payment Accounts Directive, European Accessibility Act створює міцний фундамент для розвитку інклюзивних фінансових систем, що є особливо цінним для України на шляху європейської

інтеграції. Досвід країн ЄС є важливим орієнтиром для формування національної політики фінансової інклюзії.

Список використаних джерел

1. Директива (ЄС) 2019/882 Європейського Парламенту та Ради від 17 квітня 2019 року про вимоги доступності продуктів та послуг. *Офіційний вісник Європейського Союзу*. 2019. L 151. Р. 70–115. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0882> (дата звернення 25.05.2026).

Yurieva I. A.

PhD in Economics, Associate Professor

Yuriev M. O.

Higher education student

National Technical University «Kharkiv Polytechnic Institute»

Kharkiv, Ukraine

THE SIGNIFICANCE OF THE EUROPEAN ACCESSIBILITY ACT FOR FINANCIAL INCLUSION IN UKRAINE

The digital transformation of the financial sector in European Union countries, accelerated by the global pandemic and increased competition from fintech companies, is accompanied by fundamental changes in the way banking and payment services are delivered. Mobile apps, online banking, contactless payments and remote customer identification have become not just an alternative, but often the primary channel for service delivery. However, this transition creates new barriers for a significant section of the population – older people, people with disabilities and residents of remote areas with low levels of digital literacy. The main feature of the European Accessibility Act – officially known as Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services – is that it is one of the European Union’s key legislative acts in the field of social inclusion

and digital rights. The Act entered into force on 28 June 2019, but EU Member States are required to implement its provisions by 28 June 2025. For certain types of equipment, in particular ATMs and payment terminals, an additional transition period has been set until 28 June 2030 to allow for the gradual modernisation of hardware infrastructure. The main objective of the European Accessibility Act is to ensure equal access to products and services for people with disabilities, older people, and those who have temporary or permanent limitations in using standard digital interfaces. The Act covers a wide range of services, including, and this is particularly important for our study, banking and financial services for consumers. According to Article 2(a) of the Act, the term ‘services’ refers, in particular, to banking services for consumers, the provision of loans, savings accounts, payment services and advice on financial products. Thus, financial institutions – banks, credit unions and non-bank financial companies – are directly subject to the requirements of the Act. The preamble (Recitals) to the European Accessibility Act sets out the rationale for regulating financial accessibility and provides a detailed justification for the need to introduce uniform accessibility standards. In particular, Recital (53) states: «Services provided via websites, mobile applications, self-service terminals and ATMs must be accessible to persons with disabilities, as well as to older people, thereby facilitating their participation in economic and social life». This provision has a direct impact on financial inclusion, as financial services in today’s world are increasingly provided through digital channels, and if these channels are not accessible to certain groups of the population, such groups are effectively excluded from the financial system [1].

In terms of financial inclusion, this means that EU Member States are required to ensure that digital financial interfaces – such as banks’ mobile apps, online banking, ATMs and payment terminals – comply with accessibility standards. Failure to comply with this requirement is considered a discriminatory practice that can be challenged through judicial or extrajudicial proceedings. This approach significantly reduces the risk of digital exclusion for vulnerable groups, particularly people with visual, hearing, motor or cognitive impairments. General accessibility requirements for financial services are set out in Article 4 of the European Accessibility Act, which establishes general accessibility requirements that are mandatory for all service providers falling within the scope of the

Act. Paragraph 1 of Article 4 states: ‘Services must be designed and provided in such a way as to ensure their accessibility to persons with disabilities, including those with visual, hearing, motor, speech and cognitive impairments.’ This means that a financial institution cannot limit itself to partial measures – it must ensure full access to all stages of the customer journey. Paragraph 2(d) of Article 4 specifies the specific operations to which the accessibility requirements apply: the provision of information about the service, user identification, payment, transaction confirmation, and contacting support via multiple channels – not just digital ones. This final requirement is of paramount importance, as it obliges financial institutions to maintain alternative access channels (telephone, physical branches, agency networks) for those customers who are unable or unwilling to use exclusively digital services. This provision is directly linked to financial inclusion policy, which provides for multiple channels of access to basic financial services. The European Accessibility Act recognises that, in certain cases, compliance with all accessibility requirements may place an excessive (disproportionate) burden on the service provider. This provision is of fundamental importance for managing the risks of financial inclusion. Even if a financial institution demonstrates to the regulator that full compliance with all accessibility requirements is economically unfeasible or technically impossible, it is not exempt from the obligation to ensure basic access to an account, payment or other financial transaction for all categories of customers. Thus, the Act establishes a minimum standard for financial inclusion, below which one may not fall under any circumstances. The European Accessibility Act not only sets out principles but also establishes effective mechanisms for their implementation. Article 10(3) requires EU Member States to put in place effective complaint and out-of-court dispute resolution mechanisms for consumers who encounter inaccessible services. This means that a customer of a financial institution who has been denied service due to the lack of an accessible channel can turn to an authorised body (such as a financial ombudsman) and have their rights restored without lengthy legal proceedings. Furthermore, the Act stipulates that Member States must establish national monitoring bodies to verify compliance with accessibility requirements by financial institutions. These bodies have the power to impose sanctions for breaches, as well as to issue recommendations on gradually improving accessibility. This approach

creates incentives for financial institutions to invest in inclusive technologies, as non-compliance leads to reputational and financial losses [1].

This experience is extremely useful for Ukraine. In the process of harmonising legislation with EU law – a prerequisite for European integration – Ukraine could consider similar transition periods, starting with digital service channels – Diya, bank web portals, mobile apps – and only then moving on to the modernisation of ATMs and payment terminals. This will help reduce the financial burden on banks and non-bank financial institutions, particularly during martial law and the post-war recovery. An analysis of the provisions of the European Accessibility Act allows us to draw several key conclusions regarding financial inclusion in Ukraine. Firstly, the Act establishes a clear legal framework for ensuring the mandatory accessibility of financial services, including basic banking transactions, lending and payment services. Secondly, the Act requires the preservation of alternative access channels (not only digital ones), which is critically important for Ukraine given its significant proportion of rural population, internally displaced persons and elderly people. Thirdly, the Act provides for effective consumer protection mechanisms, which increases the accountability of financial institutions. The implementation of the provisions of the European Accessibility Act in Ukraine (adapted to national conditions) will enable:

- to reduce financial exclusion among vulnerable groups;
- to boost confidence in the financial system;
- to fulfil commitments under the Association Agreement between Ukraine and the EU;
- to lay the foundations for an inclusive post-war recovery of the financial sector.

The European Accessibility Act is therefore not merely a technical document, but also a strategic guide for the development of an accessible, secure and inclusive financial system in Ukraine.

References

1. Directive (EU) 2019/882 of the European Parliament and of the Council of 17 April 2019 on the accessibility requirements for products and services. URL: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX%3A32019L0882>

lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/?uri=CELEX:32019L0882

06.06.2026).

(дата звернення

Наукове видання

**СТРАТЕГІЧНІ ПРІОРИТЕТИ ЦИФРОВОЇ ФІНАНСОВОЇ ІНКЛЮЗІЇ В
СИСТЕМІ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ПУБЛІЧНОГО,
РЕАЛЬНОГО ТА ФІНАНСОВОГО СЕКТОРІВ ЕКОНОМІКИ**

Збірник матеріалів III Міжнародної науково-практичної конференції

19 червня 2026 року

м. Запоріжжя

Головний редактор: **Трусова Н. В.**, д.е.н., професор кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Технічний редактор: **Плаксюк О. О.**, к.е.н., доцент кафедри фінансів, обліку і оподаткування Таврійського державного агротехнологічного університету імені Дмитра Моторного

Електронне видання

Режим доступу: <http://elar.tsatu.edu.ua>

Формат 60*84/16